

Vejledning om økologisk jordbrugs- produktion

April 2008

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Plantedirektoratet

Kolofon

Vejledning om økologisk jordbrugs-produktion

Denne vejledning er udarbejdet af Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri i 2008

Bidragyder(e): Plantedirektoratet

Fotograf(er): iStockphoto

© Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Plantedirektoratet
Skovbrynet 20
2800 Kgs. Lyngby
Tlf.: 4526 3600
Fax: 4526 3610
E-mail: pdir@pdir.dk
Websted: <http://www.pdir.dk>

ISBN 978-87-7083-053-9 (Tryk)

ISBN 978-87-7083-054-6 (Web)

RESUMÉ

Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion beskriver de regler, der gælder for økologisk produktion på jordbrugsbedrifter.

Formålet med reglerne er at sikre, at de produkter, der markedsføres som økologiske, også er produceret efter de økologiske principper.

Vejledningen retter sig hovedsageligt til:

- Landmænd og andre, der har en økologisk produktion.
- Konsulenter, der rådgiver om økologisk jordbrugsproduktion.

I vejledningen er det muligt at finde viden om:

- hvordan økologisk jord skal dyrkes for at avlen er økologisk.
- hvordan husdyrholdet skal holdes før kødet eller mælken er økologisk.
- hvordan det er muligt at markedsføre økologiske produkter.
- import og eksport af økologiske produkter.
- hvordan der søges om autorisation.
- hvilke oplysninger Plantedirektoratet skal have fra autoriserede bedrifter.
- hvordan kontrollen af autoriserede bedrifter foregår.

Plantedirektoratet har desuden udarbejdet forskellige [vejledninger til virksomheder](#), der behandler, opbevarer eller sælger produkter til brug for økologisk jordbrugsproduktion.

Plantedirektoratet vil løbende opdatere vejledningen, og direktoratet vil i den forbindelse lægge et nyhedsbrev, [ØKO-meddelelse](#), på hjemmesiden, hvoraf ændringerne m.m. vil fremgå.

Vejledningen gælder fra den 1. april 2008.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1 INDLEDNING	1
2 GENERELLE PRINCIPPER	3
2.1 OMLÆGNING TIL ØKOLOGISK JORDBRUGSPRODUKTION	3
2.2 KLAR FYSISK ADSKILLELSE	5
2.2.1 Skel	5
2.2.2 Udlejning/bortforpagtning af bygninger	5
2.2.3 Leje/tilforpagtning af bygninger	6
2.2.4 Opbevaring af ikke-økologisk produkt	7
2.2.5 Lønbehandling (rensning/tørring) af korn og markfrø samt opbevaring af økologiske produkter på ikke-økologisk bedrift/virksomhed	8
2.2.6 Græsning	8
2.2.7 Udlicitering af kvier (kviehotel)	9
2.3 SAMTIDIG DRIFT AF EN ØKOLOGISK OG EN IKKE-ØKOLOGISK ENHED	9
2.4 SKOV, HEGN, VILDTREMISER M.M.	10
2.5 INDSAMLING AF SPISELIGE PLANTER OG PLANTEDELE FRA VILD NATUR	11
2.6 TRANSPORT AF ØKOLOGISKE PRODUKTER	11
2.7 KØB AF ØKOLOGISKE PRODUKTER Gennem MELLEMHANDLER	12
3 ØKOLOGISK PLANTEAVL	13
3.1 OMLÆGNING	13
3.1.1 Længden af omlægningstiden	13
3.1.2 Forlængelse af omlægningstiden	15
3.1.3 Nedsat omlægningstid på MVJ-arealer samt udyrkede arealer under enkeltbetalingsordningen	15
3.1.4 Nedsat omlægningstid for øvrige natur- og landbrugsarealer og væksthuse	16
3.2 PARALLELAVL	17
3.2.1 Hvornår der er parallelavl	18
3.2.2 Hvornår der ikke er parallelavl	18
3.2.3 Undtagelser for parallelavl	19
3.3 FRØ, SÆDEKORN, PLANTEFORMERINGSMATERIALE OG PLANTER	20
3.3.1 Generelt	20
3.3.2 Kategorisering af frø og formeringsmateriale	20
3.3.3 Den økologiske frødatabase) (Database for økologisk frø og vegetativt formeringsmateriale)	21
3.3.4 Anvendelse af ikke-økologisk frø eller vegetativt formeringsmateriale	22
3.3.5 Økologiske græsfrøblandinger	25
3.3.6 Fremavl - produktion af certificeret frø og formeringsmateriale	26
3.3.7 Udplantningsplanter til produktion af planter	27
3.3.8 Planter, der ikke anvendes til produktion	27
3.3.9 Juletræer og pyntegrønt	28
3.3.10 Frø på arealer under omlægning	28
3.3.11 Dokumentation	28

3.4	GØDNINGS- OG JORDFORBEDRINGSMIDLER	29
3.4.1	<i>Gødskning</i>	29
3.4.2	<i>Maksimal tildeling af kvælstof</i>	29
3.4.3	<i>Ikke-økologisk gødning</i>	30
3.4.4	<i>Dokumentation ved overførsel af gødning</i>	31
3.4.5	<i>Indberetning af gødningsoplysninger</i>	32
3.5	VOKSEMEDIER TIL ØKOLOGISK GARTNERI- OG PLANTEPRODUKTION	32
3.6	KOMPOST TIL BRUG VED DYRKNING AF SVAMPE M.M.	32
3.7	PLANTEBESKYTTELSE	32
3.7.1	<i>Tilladte midler og metoder</i>	32
3.7.2	<i>Midler, der undtagesvis kan anvendes ved akut fare for afgrøden</i>	33
4	ØKOLOGISK HUSDYRHOLD	35
4.1	OMLÆGNING	35
4.1.1	<i>Generelt</i>	35
4.1.2	<i>Logbog</i>	35
4.1.3	<i>Dokumentation ved indkøb af dyr</i>	36
4.1.4	<i>Omlægningstid</i>	36
4.1.5	<i>Genomlægning</i>	36
4.1.6	<i>Parallelavl</i>	37
4.1.7	<i>Samtidig omlægning</i>	37
4.1.8	<i>Husdyrhold til eget brug</i>	38
4.1.9	<i>Hestehold på økologiske bedrifter – Hesteordningen</i>	40
4.2	AVL OG IDENTIFIKATION	40
4.2.1	<i>Generelt</i>	40
4.2.2	<i>Etablering af en besætning</i>	41
4.2.3	<i>Førstegangsetablering - efter det 4. omlægningsår</i>	41
4.2.4	<i>Fornyelse og genetablering</i>	42
4.2.5	<i>Sanering</i>	42
4.2.6	<i>Supplering og fornyelse med ikke-økologiske hundyr til avl</i>	43
4.2.7	<i>Forhøjet supplering med ikke-økologiske hundyr til avl</i>	43
4.2.8	<i>Supplering med ikke-økologiske handyr til avl</i>	44
4.2.9	<i>Reproduktion</i>	44
4.2.10	<i>Identifikation af dyr</i>	44
4.2.11	<i>Transport af økologiske dyr mellem økologiske bedrifter</i>	45
4.3	FODER	45
4.3.1	<i>Generelt</i>	45
4.3.2	<i>Omlægningsfoder</i>	47
4.3.3	<i>Grovfoder</i>	47
4.3.4	<i>Ikke-økologisk foder</i>	48
4.3.5	<i>Foderblandinger</i>	50
4.3.6	<i>Særligt for pattedyr - mælkefodring</i>	50
4.3.7	<i>Særligt for planteædere - egenproduktion</i>	50
4.3.8	<i>Særligt for fjerkræ - ægprodukter</i>	50
4.3.9	<i>Genetisk modificeret materiale (GMO)</i>	51
4.3.10	<i>Fodermidler af mineralsk oprindelse</i>	51
4.3.11	<i>Tilsætningsstoffer</i>	51

4.3.12	<i>Hjælpestoffer til foderfremstilling</i>	52
4.4	AFGRÆSNING	52
4.4.1	<i>Generelt</i>	52
4.4.2	<i>Græsningsret</i>	52
4.4.3	<i>Samgræsning</i>	54
4.4.4	<i>Afgræsning med ikke-økologiske dyr</i>	55
4.4.5	<i>Afgræsning af omlægningsmarker</i>	56
4.5	OPSTALDNING AF PATTEDYR	56
4.5.1	<i>Generelle krav</i>	56
4.5.2	<i>Belægningsgrad</i>	57
4.5.3	<i>Opmåling af stalde</i>	58
4.5.4	<i>Overgangsordning for staldbygninger</i>	58
4.5.5	<i>Indendørsforhold, generelle forhold</i>	58
4.5.6	<i>Kvæg, indendørsforhold</i>	59
4.5.7	<i>Løbegårde til tyre</i>	60
4.5.8	<i>Overgangsordning for kvægopstaldning</i>	61
4.5.9	<i>Overgangsordning for kalveopstaldning</i>	62
4.5.10	<i>Indendørsforhold for svin</i>	62
4.5.11	<i>Overgangsordninger for svin</i>	65
4.5.12	<i>Indendørsforhold for får og geder</i>	66
4.5.13	<i>Overgangsordning for får og geder</i>	66
4.6	UDEFORHOLD – PATTEDYR	67
4.6.1	<i>Generelle forhold</i>	67
4.6.2	<i>Opstaldning i hytter, telte m.m.</i>	69
4.6.3	<i>Opstaldning i hytter og telte m.m. med adgang til en mindre løbegård</i>	70
4.6.4	<i>Fluebeskyttelse på græs</i>	70
4.7	OPSTALDNING AF FJERKRÆ	71
4.7.1	<i>Generelle krav</i>	71
4.7.2	<i>Belægningsgrad og flokstørrelse for fjerkræ</i>	72
4.7.3	<i>Overgangsordninger for fjerkræ</i>	73
4.7.4	<i>Indendørsforhold - fjerkræ</i>	74
4.7.5	<i>Udendørsforhold - fjerkræ</i>	75
4.7.6	<i>Slagtealder for fjerkræarterne</i>	77
4.8	SYGDOMSBEHANDLING	77
4.8.1	<i>Behandling</i>	77
4.8.2	<i>Behandlingsregnskab</i>	78
4.8.3	<i>Genomlægning af behandlede dyr</i>	79
4.8.4	<i>Tilbageholdelsestid</i>	79
4.8.5	<i>Medicinlogbog</i>	80
4.8.6	<i>Registrering, adskillelse og mærkning</i>	80
4.8.7	<i>Forebyggelse</i>	81
4.8.8	<i>Efterbehandling</i>	81
4.8.9	<i>Særlige behandlinger</i>	81
4.8.10	<i>Opbevaring af medicin</i>	82
4.8.11	<i>Isolering af syge dyr</i>	82
4.8.12	<i>Sanering/bekæmpelse</i>	83
4.8.13	<i>Operative indgreb - kastration, halekupering, tandslibning, afhorning m.m.</i>	83

5 MARKEDSFØRING AF ØKOLOGISKE PRODUKTER OG HJÆLPESTOFFER	85
5.1 SALG TIL DEN ENDELIGE FORBRUGER	85
5.1.1 <i>Stalddørssalg</i>	85
5.1.2 <i>Salg fra gårdbutik</i>	86
5.2 KØB OG SALG MELLEM ØKOLOGISKE BEDRIFTER ELLER VIRKSOMHEDER	86
5.3 MÆRKNING AF ØKOLOGISKE PRODUKTER	87
5.3.1 <i>Ø-mærket</i>	87
5.3.2 <i>Udsæd m.v.</i>	88
5.3.3 <i>Gødning</i>	88
5.3.4 <i>Plantebeskyttelsesmidler</i>	88
5.3.5 <i>Foder</i>	88
6 IMPORT AF ØKOLOGISKE PRODUKTER FRA TREDJELANDE	89
7 EKSPORT AF ØKOLOGISKE PRODUKTER	90
7.1 CERTIFIKAT FOR JORDBRUGSBEDRIFTER	90
7.2 PARTICERTIFIKAT	90
7.3 KONTROLDOKUMENT FOR UDENLANDSKE KONTROLORGANERS SUPPLERENDE REGLER	91
8 AUTORISATION, INDBERETNING OG KONTROL AF ØKOLOGISKE JORDBRUGSBEDRIFTER	92
8.1 AUTORISATIONSANSØGNING	92
8.2 KONTROL	93
8.2.1 <i>Kontrolordning for bedrifter uden salg</i>	93
8.3 ADGANG TIL REGNSKABER OG BEDRIFTEN	93
8.4 OVERTRÆDELSE AF REGLERNE	94
8.5 INDBERETNING	95
8.6 INDBERETNING AF ÆNDRINGER PÅ BEDRIFTEN	95
8.6.1 <i>Ændring af omlægningstidspunkter</i>	95
8.6.2 <i>Ændring vedrørende arealer</i>	96
8.6.3 <i>Ændringer vedrørende husdyr</i>	96
8.7 PRODUCENTSKIFTE OG OPHØR	96
8.8 OVERTAGELSE AF EJENDOM	97
8.8.1 <i>Økolog overtager ikke-økologisk ejendom</i>	97
8.8.2 <i>Ikke-økolog overtager økologisk ejendom eller areal</i>	97
8.9 STATUSRAPPORT FOR ØKOLOGISKE JORDBRUGSBEDRIFTER	98
8.10 KLAGE	99
9 LOVGRUNDLAG	100
BILAGSFORTEGNELSE	101
STIKORDSREGISTER	SE BAGERST

1 INDLEDNING

Denne vejledning har til formål at beskrive de regler, der gælder for økologisk produktion på jordbrugsbedrifter.

Plantedirektoratet har desuden udarbejdet en vejledning til virksomheder, der behandler, opbevarer eller sælger produkter til brug for økologisk jordbrugsproduktion.

Administrationen af det økologiske regelsæt er delt mellem:

- [Plantedirektoratet](#), der varetager administration og kontrol af reglerne om økologisk jordbrugsproduktion og om markedsføring af økologisk frø, sædekorn, vegetativt planteforneringsmateriale, foderstoffer, gødning og nonfood produkter:

Plantedirektoratet
Skovbrynet 20
2800 Kgs. Lyngby
Tlf.: 45 26 36 00
Fax: 45 26 36 19
Hjemmeside: www.pdir.dk / E-mail: sok@pdir.dk

- [Fødevarestyrelsen](#), der varetager administration og kontrolkoordinering i relation til reglerne om markedsføring, forarbejdning, mærkning m.v. af økologiske levnedsmidler:

Fødevarestyrelsen
Mørkhøj Bygade 19
2860 Søborg
Tlf.: 33 95 60 00
Fax: 33 95 60 01
Hjemmeside: www.fvst.dk / E-mail: fvst@fvst.dk

- [Direktoratet for FødevarerErhverv](#), der varetager reglerne om offentlig støtte til fremme af økologisk jordbrug:

Direktoratet for FødevarerErhverv
Nyropsgade 30
1780 København V
Tlf.: 33 95 80 00
Fax: 33 95 80 88
Hjemmeside: www.dffe.dk / E-mail: dffe@dffe.dk

Plantedirektoratet vil løbende opdatere vejledningen, og direktoratet vil i den forbindelse lægge et nyhedsbrev, [ØKO-meddelelse](#), på hjemmesiden, hvorefter ændringerne m.m. vil fremgå. Den senest opdaterede vejledning kan ses på hjemmesiden.

[På hjemmesiden](#) er det endvidere muligt at finde diverse blanketter, der skal anvendes i økologisk jordbrugsproduktion, en liste over autoriserede økologer, lovstof vedrørende økologi, m.m.

Det bemærkes, at økologireglerne ikke erstatter andre regler, der regulerer dansk jordbrugsproduktion. Er et område reguleret af både økologireglerne og andre regler, skal alle regler derfor overholdes.

Denne vejledning gælder fra den 1. april 2008.

2 GENERELLE PRINCIPPER

Den økologiske produktionsmetode skal bidrage til at udvikle et bæredygtigt jordbrug.

I økologisk jordbrug skal jordens frugtbarhed og den biologiske aktivitet i jorden opretholdes eller øges ved dyrkning af bælgeplanter, grøngødning eller planter med dybt rodnet, og ved nedmuldning af økologisk husdyrgødning eller andet økologisk materiale. Dyrkningen skal ske efter en fornuftig flerårig sædskifteplan.

Husdyrbruget skal bidrage til ligevægten i landbrugsbedriften ved at afdække afgrødernes behov for næringsstoffer og forbedre jordbundens organiske materiale. Husdyrbruget kan på denne måde bidrage til at skabe og vedligeholde samspillet mellem jordbund og planter, planter og dyr og dyr og jordbund. Husdyravlen skal være baseret på naturlige metoder, og dyrenes biologiske og adfærdsmæssige behov skal tilgodeses.

Produktion af husdyr på økologiske bedrifter kræver, at der er jord til bedriften, idet jordløs produktion ikke ses at være i overensstemmelse med ovenstående generelle principper for økologisk jordbrugsproduktion. Jordtilliggende skal i denne sammenhæng forstås som et eller flere arealer med produktion af foder- og/eller salgsafgrøder.

Jordbrugsprodukter, som for eksempel mælk, kød og grøntsager, kan kun mærkes, sælges eller markedsføres som økologiske, hvis de er produceret efter de regler, der gælder for økologisk produktion (økologireglerne). Desuden skal produktionen, hvis den foregår i Danmark, ske på en bedrift, der er godkendt af Plantedirektoratet (autoriseret). Vedrørende autorisation af økologiske jordbrugsbedrifter se [afsnit 8.1](#).

Økologisk produktion kan kun ske på arealer, som Plantedirektoratet har kendskab til, dvs. som er indberettet til Plantedirektoratet. Dette gælder også for marginale jorder som for eksempel hegn, krat eller mose, som man ønsker at anvende i produktionen. Disse arealer skal være indberettet og have begyndt omlægning, før for eksempel økologiske dyr kan afgræsse arealerne.

I økologisk produktion må der ikke anvendes genetisk modificerede organismer (GMO) eller produkter, der består af, indeholder eller er fremstillet ved brug af GMO. Dette gælder dog ikke veterinære lægemidler, se [afsnit 4.8](#).

Bestemmelser om genetisk modificeret materiale i økologiske produkter er beskrevet i de enkelte afsnit.

2.1 Omlægning til økologisk jordbrugsproduktion

Omlægning til økologisk jordbrugsproduktion omfatter hele bedriften.

En bedrift kan bestå af flere ejendomme og være landbrug, skovbrug, gartneri, frugtplantage, planteskole eller lignende jordbrugsvirksomhed.

Med til bedriften regnes både ejede og tilforpagtede arealer og bygninger.

For at kunne omlægge en bedrift til økologisk produktion, skal du have fuld rådighed over arealer, bygninger og dyr. Det betyder, at du bærer det fulde ansvar for driften og forvaltningen af dem. Hvis du vil omlægge forpagtede arealer eller bygninger, skal du sikre dig, at forpagtningskontrakten giver dig fuld rådighed over dem, se endvidere [afsnit 8.6.2](#).

Bortforpagtede arealer og bygninger hører ikke med til bedriften. En bedrift kan bestå af én eller flere selvstændige produktionsenheder.

Hele bedriften skal omlægges til økologisk produktion. Det vil sige, at såvel hele bedriftens husdyrhold, som bedriftens matrikulære areal skal omlægges. For eksempel er gårdsplads, markvej og læhegn, hvis disse hegn står på bedriftens matrikulære areal også omfattet af økologireglerne.

Der findes dog undtagelser fra kravet om at hele bedriften skal omlægges:

- **Samtidig drift.** Hvis der på bedriften er en klar og tydelig adskillelse mellem de forskellige produktionsenheder, er det muligt at opnå tilladelse til samtidig drift. Samtidig drift gør det muligt at holde én eller flere enheder udenfor omlægningen til økologi. Det er en betingelse, at kravene, der fremgår af [afsnit 2.3](#) er opfyldte.
- **Køkken- og prydhaver,** der er klart adskilte fra den øvrige del af bedriften, skal ikke omlægges til økologi. Der må dog ikke dyrkes samme planteart i den ikke-økologiske have som på de økologiske arealer, og produkterne skal anvendes til eget brug. Der må således ikke ske salg af produkter fra haven - hverken som økologiske eller ikke-økologiske. Eventuelle hjælpestoffer til den ikke-økologiske have må ikke opbevares i driftsbygningerne. Hvis der alligevel sælges produkter fra haven, som ikke er dyrket efter de økologiske regler, skal der søges om tilladelse til samtidig drift.
- **Husdyrhold,** hvor dyrene og produkter fra dyrene kun er til eget brug. Dyrene behøver ikke at blive omlagt, men de skal altid indberettes. Se [afsnit 4.1.8](#), hvad der forstås ved husdyrhold til eget brug, og hvilke betingelser der er for at have husdyrhold til eget brug.
- **Skov,** hvorfra der ikke anvendes eller produceres landbrugsprodukter, skal ikke omlægges til økologi. Arealet må dog ikke sprøjtes eller gødskes, og skal i visse tilfælde omlægges, se [afsnit 2.4](#).

Alle dyr og arealer skal have begyndt omlægning til økologisk produktion inden udgangen af det 4. kalenderår efter det år, hvor omlægningen begyndte.

Eksempel

Hvis de første arealer begyndte omlægning i april 2001, skal alle øvrige arealer være under omlægning senest den 1. december 2005, og alle dyrene skal have begyndt omlægning senest den 31. december 2005.

Arealer eller husdyr, der tilkøbes eller tilforpagtes efter omlægningens 4. kalenderår skal omlægges straks. Det gælder også arealer, der kommer tilbage til bedriften efter at have været bortforpagtede. Ved køb af hel ejendom, se [afsnit 8.8](#).

2.2 Klar fysisk adskillelse

Den økologiske produktion skal ske på en bedrift (produktionsenhed), som er klart adskilt fra bedrifter (produktionsenheder), der ikke producerer efter de økologiske produktionsregler.

2.2.1 Skel

Der skal være et tydeligt skel mellem arealer, der er påbegyndt omlægningen til økologisk produktion og arealer der ikke er påbegyndt omlægningen. Et tydeligt skel kan enten være

- en udyrket bræmme på mindst ½ meter med beplantning, der adskiller sig fra afgrøderne på markerne, eller
- et ubrudt, permanent hegn, der forhindrer græsning ind på et ikke-økologisk areal.

Skellet må ikke kunne flyttes. Det betyder, at trådhegn eller en bræmme med bar jord ikke er tilstrækkelig adskillelse.

Hvis der på en bedrift, som er under omlægning, er arealer med forskellig økologisk status, er der ikke krav om permanente skel mellem disse arealer. Arealerne skal dog fortsat holdes adskilte.

Hvis der er mistanke om, at et økologisk areal har fået tilført handelsgødning eller plantebeskyttelsesmidler, f.eks. ved vinddrift fra en nabo, skal Plantedirektoratet straks kontaktes. Plantedirektoratet vil derefter vurdere skadens indflydelse på arealets økologiske status. Selvom spredningen er sket fra nabobedriften, skal det berørte areal omlægges igen.

2.2.2 Udlejning/bortforpagtning af bygninger

Er der en klar og tydelig adskillelse mellem en bygning og resten af en økologisk ejendom, kan stalde og opbevaringsfaciliteter på den økologiske ejendom bortforpagtes, udlejes eller udlånes.

Klar adskillelse er som udgangspunkt, at hele bygningen bortforpagtes/udlejes. Det vil kun være muligt at udleje en del af en bygning, hvis der er permanent adskillelse mellem bygningsdelene.

Udlejningen kan finde sted under forudsætning af, at det anmeldes skriftlig til Plantedirektoratet. Anmeldelsen skal ske inden dyr eller produkter anbringes på den økologiske ejendom og skal indeholde følgende oplysninger:

- Navn og adresse på lejer/forpagter.
- I hvilken periode bygningen er udlejet/bortforpagtet.
- Kopi af forpagtnings- eller lejeaftale, med begge parter underskrift. Lejekontrakten er dokumentation for, at bygningen og hvad der foregår i bygningen ikke længere er udlejers ansvar.
- En skitse over bygningens beliggenhed i forhold til andre bygninger på ejendommen. Det skal tydeligt fremgå, hvilken bygning, der udlejes. Hvis der alene udlejes en del af en bygning, skal det tydeligt fremgå af skitsen, hvilken del der udlejes. Alle adgangsveje (døre, porte o.l.) til den lejede del af bygningen skal indtegnes på skitsen.
- En redegørelse for sikringen af den fysiske adskillelse mellem de økologiske produkter/dyr, der hører til ejendommen og de produkter/dyr, der kommer i de udlejede/bortforpagtede bygninger. Hvis der i den udlejede bygning opstaldes dyr skal der desuden gøres rede for, hvordan foder til og gødning fra dyrene forventes opbevaret, så det holdes adskilt fra produkter på den økologiske bedrift.

Udlejning/bortforpagtning skal anmeldes såvel, hvor der udlejes/bortforpagtes til en ikke-økolog, som hvor der udlejes/bortforpagtes til en økolog.

Plantedirektoratet har udarbejdet en blanket, der kan anvendes til anmeldelse af udlejning/bortforpagtning af bygninger, se [bilag 7](#).

2.2.3 Leje/tilforpagtning af bygninger

En bygning, der er lejet eller tilforpagtet, medregnes til den økologiske bedrift, også selvom bygningen er beliggende på en ikke-økologisk ejendom.

Ved leje/tilforpagtning af en bygning fra en ikke-økologisk ejendom er det en forudsætning, at der er en klar, fysisk adskillelse mellem den lejede/forpagtede bygning og de øvrige bygninger på den ikke-økologiske ejendom.

Klar fysisk adskillelse er som udgangspunkt, at hele bygningen lejes/forpagtes. Det vil kun være muligt at leje en del af bygningen, hvis der er permanent adskillelse mellem bygningsdelene.

Plantedirektoratet skal have mulighed for at kontrollere den lejede/tilforpagtede bygning ved kontrolbesøg.

Leje/tilforpagtning af en bygning kan finde sted under forudsætning af, at det anmeldes skriftlig til Plantedirektoratet, inden opbevaring/opstaldning finder sted. Anmeldelsen skal indeholde følgende oplysninger:

- Adresse på den lejede/forpagtede bygning
- I hvilken periode bygningen er lejet/tilforpagtet
- Kopi af forpagtnings- eller lejeaftale på bygningen med begge parter underskrevet. Lejekontrakten er dokumentation for, at lejer har fuld råderet over bygningen og har det fulde ansvar for adskillelsen mellem bygningen og den ikke-økologiske ejendom
- En skitse over bygningens beliggenhed i forhold til andre bygninger på ejendommen. Det skal tydeligt fremgå, hvilken bygning, der lejes. Hvis der alene lejes en del af en bygning, skal det tydeligt fremgå af skitsen, hvilken del der lejes. Alle adgangsveje (døre, porte o.l.) til den lejede del af bygningen skal indtegnes på skitsen.
- Redegørelse for sikringen af den fysiske adskillelse mellem økologiske produkter/dyr og ikke-økologiske produkter/dyr. Hvis der i den lejede bygning opstaldes dyr, skal der desuden gøres rede for, hvordan foder til og gødning fra dyrene forventes opbevaret, så det holdes adskilt fra produkter på den ikke-økologiske ejendom.

Leje/tilforpagtning af en bygning skal anmeldes til Plantedirektoratet, også når det drejer sig om leje/tilforpagtning af en bygning hos en økolog.

Plantedirektoratet har udarbejdet en blanket, der kan anvendes til anmeldelse af leje/tilforpagtning af bygninger, se [bilag 7](#).

2.2.4 Opbevaring af ikke-økologisk produkt

På økologiske bedrifter er det kun muligt/tilladt at opbevare produkter, der må anvendes på bedriften. Der er dog enkelte undtagelser:

Egen ikke-økologiske avl

Egen avl af ikke-økologiske afgrøder kan opbevares på den økologiske bedrift, hvis avlen er klart, fysisk adskilt fra produkter med omlægnings- eller økologisk status. Klar fysisk adskillelse vil sige, at opbevaringen foregår i forskellige bygninger, eller som minimum er adskilt ved en fast skillevæg, der forhindrer enhver form for sammenblanding.

Der skal kunne redegøres for mængderne og deres anvendelse. Ved salg skal det fremgå af den regnskabsmæssige dokumentation, at afgrøden er ikke-økologisk.

Produkter til ikke-økologisk produktion

Hvis der på bedriften er en ikke-økologisk produktion, som f.eks. husdyrhold til eget brug, må ikke-økologiske produkter til denne produktion opbevares på bedriften. Produkterne skal opbevares, så de er klart, fysisk adskilt fra økologiske produkter.

Andres ikke-økologiske produkter

■ Det er kun muligt at opbevare andres ikke-økologiske produkter på en økologisk bedrift, hvis en hel bygning er udlejet eller bortforpagtet til formålet (se [afsnit 2.2.2](#) og [2.2.3](#)).■

Brændselskorn

■ Ikke-økologisk korn, der skal anvendes til brændsel, kan ikke opbevares på den økologiske bedrift. Opbevaring af ikke-økologisk brændselskorn kræver en tilladelse til samtidig drift, se [afsnit 2.3](#).■

2.2.5 Lønbehandling (rensning/tørring) af korn og markfrø samt opbevaring af økologiske produkter på ikke-økologisk bedrift/virksomhed

Økologisk korn og markfrø fra en økologisk bedrift kan renses, tørres og/eller opbevares på en ikke-økologisk bedrift eller virksomhed. Øvrige økologiske markafgrøder samt foderprodukter fra en økologisk bedrift kan opbevares på en ikke-økologisk bedrift eller virksomhed, men må ikke renses eller tørres der.

Lønbehandling og opbevaring på en ikke-økologisk enhed forudsætter at:

- Der er sendt en anmeldelse til Plantedirektoratet senest fem dage før. Anmeldelsen skal indeholde de oplysninger som fremgår af blanketten ”Anmeldelse af lønbehandling (kun rensning/tørring af korn og markfrø) og opbevaring på ikke-økologisk bedrift eller virksomhed”, se [bilag 7](#).
- Der er klar, fysisk adskillelse mellem omlægnings- eller økologiske produkter og ikke-økologiske produkter. Klar adskillelse kan være adskilte rum i en bygning eller som minimum adskillelse ved en fast skillevæg der forhindrer enhver form for sammenblanding. Ved lønbehandling (rensning/tørring) skal der også være en adskillelse i tid.
- Der ikke opbevares tilsvarende produkter i samme bygning.
- Plantedirektoratet skal kunne kontrollere opbevaringen ved kontrollen.

Når produktet forlader den ikke-økologiske bedrift/virksomhed, skal den ansvarshavende skrive under på, at produktet har været holdt adskilt fra ikke-økologiske produkter. Plantedirektoratet har udarbejdet en blanket som kan anvendes, ”Erklæring om adskillelse under lønbehandling (rensning/tørring) og opbevaring på ikke-økologisk bedrift eller virksomhed” se [bilag 7](#). Denne blanket skal opbevares på den økologiske bedrift.

Ved samtidig drift gælder dog særlige regler ved opbevaring, se [afsnit 2.3](#).

2.2.6 Græsning

Dyr fra ikke-økologiske bedrifter kan afgræsse økologiske arealer i en begrænset periode hvert år. Forudsætningerne fremgår af [afsnit 4.4.4](#).

En økologisk producent kan også leje græsningsret på en ikke-økologisk bedrift efter de retningslinier, der fremgår af [afsnit 4.4.2](#).

2.2.7 Udlicitering af kvier (kviehotel)

Pasning af kvier kan udliciteres til en anden producent. Bedriften med kviehotellet skal være autoriseret til økologisk jordbrugsproduktion, og der må kun ske pasning af økologiske kvier. Kviehotellet skal indberette kvierne i den årlige indberetning, som det fremgår af [afsnit 8.5](#) og [afsnit 8.6](#).

Kviehotellets ejer har ansvar for pasning af kvierne, og sanktioneres derfor også af Plantedirektoratet, hvis der konstateres overtrædelse af økologireglerne.

2.3 Samtidig drift af en økologisk og en ikke-økologisk enhed

Samme ejer kan drive en økologisk og en ikke-økologisk produktionsenhed på samme tid, hvis den økologiske enheds arealer, produktions- og opbevaringssteder er klart adskilte fra den ikke-økologiske enhed. Der skal søges om tilladelse til samtidig drift i Plantedirektoratet, og driften kan tidligst begynde, når der er givet skriftlig tilladelse fra Plantedirektoratet.

Hvis bedriften endnu ikke er autoriseret, og der ønskes tilladelse til samtidig drift af en økologisk og en ikke-økologisk driftsenhed, skal ansøgningen om tilladelse indsendes sammen med ansøgningen om autorisation.

Ansøgningen om samtidig drift skal indeholde en redegørelse for, at bedriften opfylder nedenstående betingelser, samt kort eller skitser, der viser de forskellige enheders placering og afgrænsning i forhold til hinanden. Endvidere skal ansøgningen indeholde en oversigt over hvilke marker, der hører til hvilken enhed.

Følgende betingelser skal være opfyldt for at opnå tilladelse til samtidig drift:

- De to enheder skal permanent være klart og tydeligt fysisk adskilte.
- Der må ikke være dyr af samme art på den økologiske og den ikke-økologiske enhed (parallelavl), se [afsnit 4.1.6](#).
- Der må som udgangspunkt ikke dyrkes samme planteart på arealer der er påbegyndt omlægning og arealer der ikke er påbegyndt omlægning, se [afsnit 3.2](#). Der findes dog enkelte undtagelser, hvor det er tilladt at dyrke samme art på henholdsvis den økologiske og den ikke-økologiske enhed, se [afsnit 3.2](#).
- Plantedirektoratet skal have adgang til begge enheder og regnskaberne for disse.
- Der skal føres separate regnskaber for hver enhed. Hvert regnskab skal indeholde oplysninger om oprindelsen, arten og mængden af rå- og hjælpestoffer og anvendelsen af disse, samt over arten, mængden og modtagerne af alle udgående produkter. Regnskaberne skal være ajourførte og være på bedriften. Ved kontrolbesøg skal regnskaberne kunne forevises fysisk adskilte for hver enhed. Regnskaberne kan være en posteringsbalance ajourført med bilags-/regnskabsmaterialet.

- Hvis der er husdyrhold på enten den ene eller begge enheder skal der laves en ajourført liste over enhedens besætning, herunder tilgang og afgang af dyr (dato og antal). Hvis der anvendes ikke-økologiske foderstoffer eller omlægningsfoder på den økologiske enhed, skal der være en ajourført foderplan på bedriften.
- Efter afslutning af gødningsregnskabs planperiode skal der både laves et samlet gødningsregnskab for hele bedriften og en særskilt gødningsopgørelse for den økologiske enhed. Denne gødningsopgørelse skal indeholde oplysninger om den økologiske enheds egen produktion af husdyrgødning, samt start- og slutlager af husdyrgødning for planperioden. Opgørelsen skal også indeholde oplysninger om import/eksport af husdyrgødning, og enhedens harmoniareal i planperioden. Gødningsopgørelsen for den økologiske enhed skal ske på et særligt skema, se [bilag 7](#). Skemaet skal indsendes til Plantedirektoratet, Sektor for Økologi, senest den 31. marts.
- Al overførsel af gødning til og fra både den økologiske enhed og den ikke økologiske enhed skal dokumenteres senest ved gødningsoverførslen. Dokumentationen skal følge de retningslinier, der fremgår af [afsnit 3.4.4](#) og skal ske på et særligt skema, se [bilag 7](#). Dokumentationen skal opbevares på bedriften mindst 5 år efter planperiodens ophør.
- Dokumentation på gødningsoverførsel skal også laves ved overførsel af gødning mellem samme ejers økologiske enhed og ikke-økologiske enhed, se [bilag 7](#). Dokumentationen skal udarbejdes inden overførslen finder sted og skal opbevares på bedriften mindst 5 år efter.
- Der skal søges om en ny tilladelse til samtidig drift, hvis der ændres i de forudsætninger, som har dannet grundlag for tilladelsen til samtidig drift.
- Hvis det ønskes, at produkter/dyr fra den ene enhed skal opbevares/opstaldes på den anden enhed, skal der være givet tilladelse fra Plantedirektoratet, inden opbevaringen/opstaldningen kan finde sted.

2.4 Skov, hegn, vildtremiser m.m.

Hvis der hører arealer med skov, hegn eller vildtremiser til den økologiske bedrift, er disse arealer normalt underlagt de økologiske produktionsregler. Det vil blandt andet sige, at der på skovarealerne kun må bruges de gødninger og plantebeskyttelsesmidler, der er tilladte til økologisk produktion. Eventuelt foder til vildt skal også være tilladt efter de økologiske produktionsregler.

Træ og vedprodukter kan aldrig sælges som økologiske, da de ikke er omfattet af økologireglerne.

Der stilles ikke krav om, at der skal anvendes økologiske planter ved etablering eller genplantning af skov eller hegn på en økologisk bedrift. Der gælder dog særlige regler for juletræer og pyntegrønt, se [afsnit 3.3.9](#). Der gælder de samme regler for ud-

sæd, som på produktionsarealer, hvis der sås frø i skov, hegn eller vildtremiser, se [afsnit 3.3](#).

Et skovareal skal indberettes med en omlægningsdato, hvis arealet ønskes anvendt til økologisk produktion, f. eks. som græsningskov for økologiske dyr, eller hvis indsamlede planter og plantedele (f.eks. svampe og bær) ønskes solgt som økologiske.

Omlægningstiden for et skovareal er afhængig af hvilket produkt, der hentes i skoven. For eksempel skal et skovareal med permanent græs, se [afsnit 3.1.1](#) og [tabel 3.1](#), have været under omlægning i 12 måneder, før græsset, som dyrene henter i en græsningskov, kan regnes som økologisk. I tilfælde hvor der f.eks. skal høstes økologiske frugter eller nødder, skal arealet have været under omlægning i 36 måneder.

2.5 Indsamling af spiselige planter og plantedele fra vild natur

Som noget særligt er det muligt at indsamle spiselige planter og plantedele fra vilde naturområder, dvs. arealer som ikke ligger under den økologiautoriserede enhed, og sælge disse som økologiske. Det er dog en forudsætning at:

- indsamlingen ikke har nogen destabiliserende virkning på de naturlige levesteder for arterne i indsamlingsområdet eller på bevarelsen af disse arter, og
- det kan dokumenteres, at arealet i tre år inden indsamlingen ikke er blevet behandlet med andre produkter end dem, der må anvendes indenfor økologisk jordbrugsproduktion.

Ovennævnte dokumentation skal kunne fremvises ved økologikontrolbesøg. Tilstrækkelig dokumentationen vil normalt være dokumentation fra en offentlig myndighed, herunder statsskovdistrikter, som fører tilsyn med arealet. En underskrift fra en nabo eller lignende vil ikke være tilstrækkelig dokumentation.

2.6 Transport af økologiske produkter

Generelt gælder, at transportmidler, der anvendes til både økologiske og ikke økologiske produkter, skal være grundigt rengjorte ved skift til transport af økologiske produkter.

Transport mellem økologiske bedrifter/virksomheder, skal foregå, så det økologiske produkt er klart og tydeligt adskilt fra eventuelle andre produkter. Transport indenfor Danmarks grænser kan foregå i åbne emballage uden forudgående godkendelse af Plantedirektoratet. Dette gælder både ved transport, hvor begge parter er underlagt Plantedirektoratets kontrol og hvor modtageren er underlagt en fødevareregions kontrol. Produkterne skal være ledsaget af et dokument, der indeholder oplysninger om leverandøren, produktets navn og økologistatus samt Plantedirektoratets økologikontrolkode DK-Ø-50. Hvis en bedrift er leverandør, kan skemaet ”Økologistatuserklæring” anvendes, se [bilag 7](#). Vedrørende transport af økologiske dyr, se [afsnit 4.2.11](#).

Transport over grænser af økologiske produkter mellem økologiske bedrifter/virksomheder, der ikke er underlagt samme kontrolmyndighed, som for eksempel

mellem en dansk og tysk bedrift, kan også foregå i åbne emballager. Ved transport i åbne emballager, skal transporten dog være godkendt af begge kontrolmyndigheder. Produkterne skal i øvrigt være ledsaget af et dokument, der indeholder oplysninger om leverandøren, produktets navn og økologistatus samt navnet på det kontrolorgan, som leverandøren hører under. Hvis en dansk bedrift er leverandør, kan skemaet "Økologistatuserklæring" anvendes efter oversættelse, se [bilag 7](#), eller et certifikat udstedt af Plantedirektoratet.

Transport af økologiske produkter fra en økologisk bedrift til en virksomhed, der ikke er underlagt EU's økologiregler, skal foregå i egnede emballager, containere eller køretøjer, der er lukket på en sådan måde, at indholdet ikke kan skiftes ud uden manipulation eller beskadigelse af forseglingen. Produkterne skal være forsynede med en mærkning, der indeholder oplysninger om leverandøren, produktets navn og økologistatus og navn på det kontrolorgan, som leverandøren hører under. Hvis en dansk bedrift er leverandør, kan skemaet "Økologistatuserklæring" anvendes efter oversættelse, se [bilag 7](#), eller et certifikat udstedt af Plantedirektoratet.

Ved modtagelse af et økologisk produkt skal det kontrolleres, at der er en entydig reference og sporbarhed mellem partiet (art og mængde) og den økologiske oprindelse.

2.7 Køb af økologiske produkter gennem mellemhandler

Alle mellemhandlere (herunder telefonsælgere, varemæglere, videresælgere), der køber og sælger økologiske produkter i løs vægt og levende økologiske dyr, skal være økologiautoriserede.

Det drejer sig om:

- Kreaturhandlere, som køber og sælger økologiske dyr, uanset om de opstalter eller transporterer dyrene. Dette gælder også for handel med levende dyr over Danmarks grænser.
- Mellemhandlere for korn og andre afgrøder.
- Mellemhandlere for økologiske juletræer og pyntegrønt.
- Maskinstationer, der køber og sår økologiske frø. Dette gælder dog ikke, hvis producenten selv køber frøene, og maskinstationen kun sår dem på den økologiske bedrift.

Når økologiske produkter i løs vægt handles skal produkternes status og oprindelse være dokumenteret.

Vareformidlere, der aldrig på noget tidspunkt har ejerskabet af de økologiske produkter, behøver dog ikke være autoriserede.

Ligeledes skal virksomheder og mellemhandlere, der kun forhandler og opbevarer emballerede og mærkede økologiske produkter, ikke være autoriserede, hvis de kun sælger til den endelige forbruger eller bruger (f.eks. landmanden).

3 ØKOLOGISK PLANTEAVL

3.1 Omlægning

Økologisk produktion og salg kan foregå efter en omlægningsperiode, der som hovedregel er på mindst 2 år. I [afsnit 3.1.1](#) er beskrevet omlægningstiden for forskellige afgrødetyper.

Hvis et areal i en forudgående periode har været friholdt for gødskning med handelsgødning, og der ikke er anvendt plantebeskyttelsesmidler, kan der i visse tilfælde dispenseres fra den normale omlægningsperiode og opnås nedsat omlægningstid. Mulighederne for at opnå nedsat omlægningstid er beskrevet i [afsnit 3.1.3](#) og [3.1.4](#).

For at påbegynde omlægning eller for at opnå nedsat omlægningstid forudsættes det, at økologen har fuld rådighed over arealet, dvs. enten ejer eller forpagter arealet. Der gælder særlige regler for arealer med græsningsret, se [afsnit 3.1.3](#).

3.1.1 Længden af omlægningstiden

Omlægningstiden for et areal er den periode, hvor arealet skal dyrkes efter de økologiske produktionsregler, inden afgrøderne herfra kan anvendes, mærkes eller sælges som økologiske.

Omlægningstiden for et areal er afhængig af, hvilken afgrødetype, der dyrkes på arealet, se [tabel 3.1](#). Der gælder normalt følgende omlægningstider:

- For etårige afgrøder skal de økologiske produktionsregler være fulgt i mindst 24 måneder inden udsåningen af den første økologiske afgrøde.
- For flerårige afgrøder, bortset fra de nedennævnte græsarealer, skal de økologiske produktionsregler være fulgt på arealet i mindst 36 måneder inden første høst af en økologisk afgrøde. Eksempler herpå er frugt, bær og pyntegrønt.
- For græs, bortset fra visse typer af permanent græs (tidligere kaldet vedvarende græs), skal de økologiske produktionsregler være fulgt i mindst 24 måneder inden første høst af en økologisk afgrøde. Eksempler på arealer, der betegnes som græsarealer, er arealer med rent græs, rent kløver, kløverbær, lucernegræs og lucerne samt produktion af græs- og kløverfrø.
- For visse typer af permanent græs accepteres sædvanligvis en omlægningstid på 12 måneder inden første høst af en økologisk afgrøde. Det gælder, hvor arealet i 2004 og tidligere har været indberettet som vedvarende græs, og hvor arealet nu indberettes med en af følgende afgrødekoderne: 250, 251, 252, 253 og 254¹. Græsset fra arealet får således status som omlægningsafgrøde allerede det første år, arealet er under omlægning. Året efter har arealet økologisk status. Det er en betingelse for at opretholde status efter omlægningsperioden på 12 måneder, at

¹ Permanent græs med henholdsvis meget lavt, lavt eller normalt udbytte (afgrødekoder 250, 251 og 252) samt miljøgræs under MVJ-ordning 1 eller 2 (afgrødekoder 253 og 254).

arealet i omlægningsperioden ikke jordbehandles eller medtages i omdriften. Det er dog tilladt at foretage en lettere jordbehandling forud for reetablering af udgået eller ødelagt plantedække. Det er videre en betingelse at arealerne i mere end 5 vækstsæsoner udelukkende har været anvendt til græsproduktion og ikke er jordbehandlet i denne periode.

For græsarealer og udendørs løbegårde, der benyttes af svin og fjerkræ, er omlægningstiden 12 måneder. Omlægningstiden kan nedsættes til 6 måneder, hvis der er tale om permanent græs. Plantedirektoratet skal forinden give tilladelse hertil.

Hvis afgrøderne på et areal skifter mellem de ovennævnte typer i omlægningsperioden, beregnes omlægningsperioden efter den til enhver tid dyrkede afgrødetype. Dog gælder det, at hvis en flerårig afgrøde etableres på et areal, der har været under omlægning i mindst 24 måneder, kan afgrøden regnes som økologisk ved høst.

I forbindelse med ansøgning om autorisation eller indberetning af nye arealer, skal måned og år for omlægningens påbegyndelse angives. Omlægningstiden kan herefter beregnes ud fra den afgrødetype, der dyrkes på arealet.

Omlægning af nye arealer kan tidligst påbegyndes, når de er indberettet til Plantedirektoratet. Omlægningstidspunktet kan tidligst regnes fra den 1. i måneden efter, at ansøgning/indberetning er modtaget i direktoratet.

Nedenfor er der givet en skematisk oversigt over afgrødernes status under og efter omlægning, fordelt på afgrødetyper.

Tablet 3.1 Status for afgrøder, omlægningstider

Afgrødetyper	Økologisk afgrøde	Omlægningsafgrøde
Etårige afgrøder (korn, roer, grøntsager m.m.)	Omlægning påbegyndt mindst 24 måneder før såning af afgrøden	Omlægning påbegyndt inden såningen og mindst 12 måneder før høst af afgrøden
Græs inkl. kløvergræs, frøgræs	Omlægning påbegyndt mindst 24 måneder før høst af afgrøden	Omlægning påbegyndt mindst 12 måneder før høst
Permanent græs* (tidligere vedvarende græs)	Omlægning påbegyndt mindst 12 måneder før høst af afgrøden	Omlægning er påbegyndt
Flerårige afgrøder (frugt, bær og pyntegrønt)	Omlægning påbegyndt mindst 36 måneder før høst af afgrøden	Omlægning påbegyndt mindst 12 måneder før høst
Græsarealer og løbegårde til fjerkræ og svin	Omlægning påbegyndt mindst 12 måneder før høst, dog kun 6 mdr. for visse typer af permanent græs. Der skal søges om tilladelse hos Plantedirektoratet.	

* Permanent græs med henholdsvis meget lavt, lavt eller normalt udbyttensiveau (afgrødekoder 250, 251 og 252) samt miljøgræs under MVJ-ordning 1 eller 2 (afgrødekoder 253 og 254).

3.1.2 Forlængelse af omlægningstiden

Plantedirektoratet kan forlænge omlægningsperioderne afhængig af arealernes tidligere anvendelse.

Forlængelse af omlægningstiden kan f.eks. kræves for arealer, hvor der er anvendt langsomt nedbrydelige plantebeskyttelsesmidler, arealer hvor der er deponeret affald eller hvor der er blevet dyrket genmodificerede afgrøder.

Plantedirektoratet skal orienteres, hvis der er risiko for, at omlægningstiden skal forlænges.

3.1.3 Nedsat omlægningstid på MVJ-arealer samt udyrkede arealer under enkeltbetalingsordningen

■ Hvis et areal er omfattet af en et- eller flerårig aftale under et officielt program², der indebærer, at arealet ikke har været sprøjtet og ikke har været gødet med andet end husdyrgødning i mindst én vækstsæson, kan Plantedirektoratet give tilladelse til nedsat omlægningstid. For at opnå nedsat omlægningstid på et areal skal der sendes:

- ansøgning om nedsat omlægningstid (se [bilag 7](#))
- kopi af aftale – enkeltbetalingsansøgning, MVJ-aftaler, eller andet
- erklæring fra tidligere ejer eller forpagter om at arealet ikke har været gødet med handelsgødning, og at der ikke er anvendt plantebeskyttelsesmidler (se [bilag 7](#))
- markkort samt angivelse af sammenhæng mellem nye marknumre og eventuelt tidligere marknumre der har været anvendt på MVJ-arealer m.v.

Materialet skal være modtaget i Plantedirektoratet inden aftaleperiodens ophør. Nedsat omlægningstid kan gives tilbage til det tidspunkt, hvor den pågældende aftale trådte i kraft.

Det forudsættes, at ansøger har fuld rådighed over arealet, dvs. enten ejer eller forpagter arealet.

Ansøgeren skal senest den 1. september have fuld rådighed over arealet, hvis der søges om nedsat omlægningstid baseret på MVJ-tilsagn, der udløber samme år. Ansøgningen skal være modtaget i Plantedirektoratet senest den 31. august.

Et udyrket areal under enkeltbetalingsordningen skal overtages af økologen senest den 15. juli for at kunne opnå nedsat omlægningstid. Ansøgningen skal være modtaget i Plantedirektoratet senest den 15. juli. Årsagen hertil er enkeltbetalingsordningens bestemmelser om anvendelsen af udyrkede arealer. Ordningen tillader anvendelse af sprøjtemidler fra 15. juli på ikke-økologiske arealer, der er udyrkede, forud for etablering af en afgrøde til næste vækstsæson.

² Der vil normalt være tale om:

- Arealer, der er omfattet af Miljøvenlige Jordbrugsforanstaltninger (MVJ-aftale) med forbud mod tilførsel af gødning og sprøjtemidler, herunder MVJ-tilsagn til 20-årig udtagning.
- Arealer, der er registreret som udyrkede arealer efter reglerne om enkeltbetaling, og som der er udnyttet udtagningsrettigheder på.
- Særlige brakmarker, der er registreret med kode 300 eller 301 efter reglerne om enkeltbetaling.

Hvis arealet forbliver udyrket i næste vækstsæson, kan der opnås nedsat omlægningstid, også hvis arealet overtages efter den 15. juli. I dette tilfælde indsendes ansøgningen senest på tidspunktet for overtagelsen.

Der er under enkeltbetalingsordningen mulighed for i visse tilfælde at anvende plantebeskyttelsesmidler på landbrugsarealer, der ikke dyrkes. MVJ-aftaler indeholder ofte en mulighed for i særlige tilfælde at søge dispensation til brug af plantebeskyttelsesmidler. Ligeledes er der for begge ordninger i visse tilfælde mulighed for at anvende handelsgødning.

Ved arealer registreret som udyrkede arealer under enkeltbetalingsordningen samt for MVJ-aftaler er det derfor en forudsætning for at opnå nedsat omlægningstid, at den tidligere ejer eller forpagter erklærer, at han ikke har anvendt handelsgødning og plantebeskyttelsesmidler på arealerne (se [bilag 7](#)).

Hvis alle betingelser er opfyldt, vil Plantedirektoratet sende en skriftlig godkendelse af nedsat omlægningstid.

Arealer med græsningsret

Hvis en økolog ønsker at indgå aftale om græsningsret på ikke-økologiske arealer, skal økologen søge om nedsat omlægningstid. Der sendes ansøgning (se [bilag 7](#)) samt dokumentation. Det er en forudsætning, at markerne er omfattet af et officielt program, hvor der er forbud mod at tilføre plantebeskyttelsesmidler og kunstgødning. Tilladelsen vil kun være midlertidig, og økologen skal derfor søge om nedsat omlægningstid hvert år.

Se endvidere [afsnit 4.4.2](#) om græsningsret. ■

3.1.4 Nedsat omlægningstid for øvrige natur- og landbrugsarealer og væksthuse

Arealer med offentlig kontrol

Der kan gives nedsat omlægningstid, hvis det kan dokumenteres, at et natur- eller landbrugsareal:

- ikke er blevet gødet med handelsgødning og
- der ikke er anvendt plantebeskyttelsesmidler

i en periode på mindst 3 år forud for ansøgningen.

Muligheden for at opnå nedsat omlægningstid efter 3 års reglen er som hovedregel begrænset til forhold, hvor der kan tilvejebringes dokumentation fra en offentlig myndighed, der ejer eller fører tilsyn med arealet. Det er en forudsætning, at myndigheden ved en erklæring er i stand til at godtgøre, at der ikke har været anvendt handelsgødning og plantebeskyttelsesmidler i perioden på mindst 3 år forud for ansøgningen. Det anses således ikke for tilstrækkelig dokumentation, hvis f.eks. en tidligere ejer eller nabo underskriver en erklæring om, at arealet har været dyrket efter økologireglerne.

For at opnå nedsat omlægningstid på et areal skal der sendes:

- ansøgning om nedsat omlægningstid (se [bilag 7](#))
- dokumentation for at arealet i en periode på mindst de tre sidste år forud for ansøgning ikke har været sprøjtet eller gødet med handelsgødning
- markkort samt angivelse af sammenhæng mellem nye og eventuelt tidligere marknumre

Plantedirektoratet vil altid give skriftligt svar på ansøgningen.

”Øvrige arealer”

For et areal (”øvrigt areal”), der altid har tilhørt den økologiske bedrift, men som først på et senere tidspunkt registreres, kan der efter ansøgning opnås nedsat omlægningstid. Det forudsætter, at bedriften er ude over den firårige omlægningsperiode. Omlægningsdatoen sættes til omlægningsdatoen for det sidst omlagte areal på bedriften.

Der skal sendes ansøgning om nedsat omlægningstid (se [bilag 7](#)).

Permanent græs

For arealer med visse typer af permanent græs gælder generelt, at omlægningstiden er 12 måneder, se [afsnit 3.1.1](#) og [tabel 3.1](#). Der skal derfor ikke indsendes ansøgning for at opnå den generelle nedsættelse af omlægningstiden for disse typer af permanent græs.

Den generelle nedsættelse af omlægningstiden for permanent græs gælder kun for bedriftens egne arealer, ikke for arealer med lejet græsningsret.

Produktion i væksthuse

Det er muligt at søge om tilladelse til at omlægningstiden i forbindelse med produktion i væksthuse bortfalder. Omlægningstiden kan bortfalde hvis der anvendes et voksemedie, der består af produkter, som må anvendes til økologisk produktion, se [afsnit 3.5](#). Det er en forudsætning, at produktionen foregår uden kontakt med bundjorden, eksempelvis ved dyrkning i potter på borde.

Det skal fremgå af ansøgningen til Plantedirektoratet, hvilke afgrøder, der skal dyrkes, hvilket vækstmedie der dyrkes i og hvordan det sikres, at planternes rødder ikke kommer i kontakt med bundjorden.

Hvis bundjorden ønskes omlagt, skal jorden dyrkes og følge den almindelige omlægningsperiode på to år.

3.2 Parallelavl

Parallelavl er ikke tilladt.

3.2.1 Hvornår der er parallelavl

Ved parallelavl forstås, at der dyrkes planter af samme art på bedriftens arealer, der er påbegyndt omlægning til økologisk produktion og på arealer, der endnu ikke er påbegyndt omlægning.

Eneste undtagelse er, hvis der anvendes sorter indenfor arten, der let kan skelnes, se [tabel 3.2](#) og [3.3](#). Der skal kunne skelnes tydeligt mellem sorterne både i dyrknings-sæsonen og efter høst. Det skal godtgøres af producenten, at sorterne let kan skelnes fra hinanden. Det er muligt at få Plantedirektoratets vurdering af, om to sorter adskiller sig tilstrækkeligt fra hinanden til, at der ikke er parallelavl.

Ved parallelavl mister den økologisk dyrkede afgrøde sin status og nedklassificeres til ikke-økologisk status.

Man skal være opmærksom på, at der kan opstå parallelavl, hvis bedriften tilkøber marker, der ikke påbegynder omlægningen straks.

Forskellige høsttidspunkter eller høstmetoder kan ikke forhindre parallelavl. Der er således parallelavl mellem helsæd og korn til modenhed.

Der er parallelavl mellem efterårsafgrøder og vårafgrøder af samme art f.eks. vårhvede/vinterhvede, idet disse ikke let kan adskilles efter høst.

Isåning af udlæg i en dækafgrøde kan ikke forhindre parallelavl. Det betyder, at der er parallelavl mellem afgrøder til modenhed/helsæd, selvom der er sået udlæg i dæk-sæden.

Hvis det opdages, at der utilsigtet er opstået parallelavl, skal der straks rettes henvendelse til Plantedirektoratet.

Tabel 3.2 Parallelavl, eksempler:

Status: Omlægning er påbegyndt	Status: Omlægning er ikke påbegyndt	Parallelavl
Byg til modenhed	Byg til helsæd	Ja
Vinterhvede	Vårhvede	Ja
Byg med udlæg	Byg	Ja
1. års kl. græsbl. 722	2. års kl. græsbl. 722	Ja
Græs til slæt	Græs til afgræsning og/eller slæt	Ja

3.2.2 Hvornår der ikke er parallelavl

Der er ikke parallelavl mellem en artsblanding og arterne dyrket i renbestand. Det forudsættes, at der er isået/iblandet og fremspiret en sådan mængde af en anden art, at det er let at skelne mellem afgrøderne, både under dyrkning og efter høst. Under gunstige forhold vil en iblanding på mindst 5 pct. (antal af frøene) normalt være tilstrækkelig.

Tabel 3.3 Ikke parallelavl, eksempler:

Status: Omlægning er påbegyndt	Status: Omlægning er ikke påbegyndt	Parallelavl
Byg/ært ¹	Byg	Nej
Ærter til fremavl ²	Ærter	Nej
Græs afgræsning	Græs til afgræsning og/eller slæt	Nej
Kløvergræsblanding 722	Kløvergræsblanding 731	Nej
Kløvergræsblanding	Græs eller kløver i renbestand	Nej
Kløver/græs til frø	Kløver eller græs	Nej

¹ Under gunstige forhold vil en iblanding på mindst 5 pct. (antal) af frøene normalt være tilstrækkeligt.

² Se de særlige krav til fremavl nedenfor.

3.2.3 Undtagelser for parallelavl

Forbuddet mod parallelavl kan fraviges i følgende tilfælde:

1. Ved fremstilling af produkter fra flerårige kulturer (træer eller buske, der bærer spiselig frugt, samt vin og humle) forudsat, at følgende betingelser er opfyldt:
 - a) Den ikke økologiske produktion af ovennævnte flerårige kulturer indgår i en omlægningsplan.
 - b) Producenten sikrer, at produkterne fra hver af de berørte enheder hele tiden holdes adskilt.
 - c) Plantedirektoratet får besked mindst 48 timer før hver høst af et af de berørte produkter.
 - d) Umiddelbart efter høstens afslutning underretter producenten Plantedirektoratet om den nøjagtige størrelse af høsten på de berørte enheder og om særlige kendetegn, der gør det muligt at identificere produktionen (f.eks. kvalitet, farve, gennemsnitsvægt osv.).
2. Ved landbrugsforskning, hvor arealerne er godkendte/udvalgte af en offentlig myndighed, forudsat at betingelserne i punkterne b, c og d i ovenstående punkt 1 er opfyldt og at der er søgt om tilladelse inden parallelavl finder sted. Undtagelsen gælder kun, hvor der er parallelavl mellem forsøgsarealer og øvrige arealer.
3. Ved fremavl og ved produktion af planteformeringsmateriale, forudsat, at betingelserne i punkt b, c og d i ovenstående punkt 1 er opfyldt. Det er yderligere en forudsætning, at der er indgået en skriftlig kontrakt om fremavl, og produktionen er anmeldt til Plantedirektoratet. Ved marksyn og efterfølgende analyser vil Plantedirektoratet kontrollere, om avlen er i overensstemmelse med reglerne for certificeret såsæd.

Hvis samme art både dyrkes på et areal med økologisk status, et areal med omlægningsstatus og et areal, der ikke er påbegyndt omlægning, er det en forudsætning, at fremavl sker enten på det areal, der ikke er påbegyndt omlægning eller der er fremavl både på arealet med økologisk status og arealet med omlægnings-

status. I modsat fald vil der være parallelavl mellem arealerne med økologisk-/omlægningsstatus i forhold til det areal, der ikke er påbegyndt omlægning.

3.3 Frø, sædekorn, planteforneringsmateriale og planter

3.3.1 Generelt

På arealer, der er begyndt omlægning til økologisk produktion, skal der anvendes frø, vegetativt formeringsmateriale og udplantningsplanter af økologisk oprindelse, se [afsnit 3.3.10](#).

I særlige tilfælde er der mulighed for at opnå dispensation fra reglen om anvendelse af økologisk frø og vegetativt formeringsmateriale, se [afsnit 3.3.4](#).

Producenten skal altid anvende certificeret frø, medmindre frøene er produceret på bedriftens egne økologiske arealer.

Ved anvendelse af ikke-økologisk frø og formeringsmateriale skal dette altid være ubejdset. Der må ikke anvendes frø eller andet materiale, som er behandlet med kemiske midler. Produkter, der i særlige tilfælde kan anvendes, fremgår af [bilag 2](#).

Når ikke-økologisk frø m.m. beskrives i denne vejledning, er det altid forudsat, at der ikke er anvendt bejdsemidler, uanset om dette er nævnt direkte. Det gælder også ved anvendelse af ikke-økologisk frø til fremavl af økologisk frø, se [afsnit 3.3.6](#).

Der må kun anvendes sorter, der ikke er genetisk modificerede. I Spanien og Frankrig markedsføres genetisk modificerede majssorter, som derfor ikke må anvendes.

Hvis der anvendes ikke-økologisk frø eller vegetativt formeringsmateriale, skal der i visse tilfælde kunne fremvises en erklæring om GMO-frihed. Dette gælder på nuværende tidspunkt for følgende arter, der har oprindelse fra lande uden for EU:

- Raps
- Majs
- Soja
- Kartoffel
- Squash
- Tomat

3.3.2 Kategorisering af frø og formeringsmateriale

Formeringsmateriale, som anvendes i økologisk produktion, opdeles i fire hovedkategorier:

- Frø af landbrugsafgrøder: primært korn- og foderafgrøder.
- Grøntsagsfrø.
- Vegetativt formeringsmateriale: kartofler, frugttræer og -buske, stiklinger, m.m.
- Udplantningsplanter: (småplanter)kål, salat, porre, juletræer m.m., se [afsnit 3.3.7](#).

I visse tilfælde kan der anvendes ikke-økologisk udsæd, grøntsagsfrø eller vegetativt formeringsmateriale.

For kategorien udplantningsplanter, som omfatter hele planter til udplantning med henblik på produktion af planter, skal der i alle tilfælde anvendes økologisk materiale.

”Databasen for økologisk frø og vegetativt formeringsmateriale” giver, med undtagelse af udplantningsplanter, information om økologisk materiale, der udbydes i Danmark, se [afsnit 3.3.3](#).

3.3.3 Den økologiske frødatabase) (Database for økologisk frø og vegetativt formeringsmateriale)

Den økologiske frødatabase beskriver udbuddet af økologisk frø til landbrugsafgrøder, grøntsager og vegetativt formeringsmateriale.

Danske producenter er kun forpligtet til at tage hensyn til oplysninger om økologisk frø og vegetativt formeringsmateriale, der udbydes, når disse oplysninger fremgår af den danske frødatabase.

Den økologiske frødatabase findes på [Plantedirektoratets hjemmeside](#) og på [Landscentrets hjemmeside](#).

Fra den 1. januar 2004 er der i alle EU-lande etableret databaser, der beskriver udbuddet af økologisk frø og læggekartofler indenfor EU.

Den økologiske frødatabase vil i perioden fra den 15. januar til den 15. december hvert år give opdateret information om økologisk frø og vegetativt formeringsmateriale, som markedsføres i Danmark.

Hvert år fra 15. december til 15. januar kan der kun anvendes økologisk materiale, da Den økologiske frødatabase ikke er aktiv i denne periode.

Den økologiske frødatabase er opdelt i arter, og i nogle tilfælde er disse yderligere opdelt i sortsgrupper med særlige egenskaber. Eksempler på dette er arter med forskellige tidlighedsklasser indenfor rajgræs og majs, samt undergrupper indenfor salatfrø, kålfrø m.m.

I nogle tilfælde registreres sorterne med særlige forhold i databasen. Dette sker almindeligvis når sorterne ikke er afprøvet under danske forhold, eller forhold der klimatisk svarer til de danske. Når en sort er registreret med særlige forhold, er en producent ikke forpligtet til at anvende sorten.

Økologiske udplantningsplanter fremgår ikke af Den økologiske frødatabase, da der gælder særlige regler for denne type formeringsmateriale, som blandt andet omfatter kål-, salat- og juletræsplanter til produktion af hele planter. Til denne produktion kan der kun anvendes økologiske udplantningsplanter. Der kan således ikke gives tilla-

delse til anvendelse af ikke-økologiske hele planter til produktion af planter, se dog undtagelse ved grantræer til produktion af pyntegrønt, se [afsnit 3.3.9](#).

3.3.4 Anvendelse af ikke-økologisk frø eller vegetativt formeringsmateriale

Når en producent ønsker at anvende ikke-økologisk frø eller vegetativt formeringsmateriale, skal producenten altid undersøge i Den økologiske frødatabase, om materiale kan fås økologisk og hvilke forudsætninger, der skal overholdes for at anvende ikke-økologisk materiale.

Det fremgår direkte af Den økologiske frødatabases ud for de enkelte arter/sortsgrupper, om der kan opnås tilladelse til anvendelse af ikke-økologisk frø/vegetativt formeringsmateriale og i givet fald, hvad der forudsættes.

Tilladelser til at anvende ikke-økologisk frø eller vegetativt formeringsmateriale gives kun for den aktuelle vækstsæson, da det ikke kan forudses, hvad der vil være til rådighed året efter.

Der er følgende 3 hovedsituationer:

- Der skal søges individuel tilladelse fra Plantedirektoratet når Den økologiske frødatabase oplyser, at der udbydes økologisk materiale indenfor den ønskede art. Der skal også søges individuel tilladelse fra Plantedirektoratet når den ønskede art/sortsgruppe ikke er nævnt i Den økologiske frødatabase, se [afsnit 3.3.4.1](#).
- Der skal indsendes en anmeldelse af brug af ikke-økologiske frø til Plantedirektoratet. Når der udbydes økologisk frø af den ønskede art/sortsgruppe, men sorterne er beskrevet under særlige forhold i databasen, se [afsnit 3.3.4.2](#).
- Der ikke indsendes ansøgning eller anmeldelse, når det fremgår af Den økologiske frødatabase, at der er givet en generel tilladelse til anvendelse af ikke-økologisk materiale inden for visse arter/sortsgrupper, se [afsnit 3.3.4.3](#).

Der gælder dog særlige regler for afgrøder til grøngødning, efterafgrøder eller til andre formål, hvor der ikke skal høstes. Hvis der er økologisk frø af den ønskede sortsgruppe på markedet, skal disse altid anvendes, også hvis de er registreret under særlige forhold.

3.3.4.1 Ansøgning til Plantedirektoratet

Der vil som udgangspunkt ikke kunne opnås tilladelse til anvendelse af ikke-økologisk frø.

Kan producenten i en individuel ansøgning dokumentere, at den ønskede sort har egenskaber, der er væsentligt forskellige fra de økologisk fremavlede sorter, som er på markedet, og at disse egenskaber er nødvendige for produktionen, har Plantedirektoratet dog mulighed for at give en individuel tilladelse.

I ansøgningen skal der derfor redegøres for, at egenskaberne for den ønskede sort er nødvendige for lige præcis ansøgers produktion. Det er ikke tilstrækkeligt, at der redegøres for generelle forskelligheder.

En redegørelse kan eksempelvis omfatte følgende:

- Indgåelse af aftale om afsætning af eksempelvis maltbyg, brødhvede eller grøntsager til industri. Dokumentation (kopi) af afsætningsaftale skal indsendes sammen med ansøgningen.
- Problemer med planteskadegørere på ansøgers bedrift.
- Dyrknings- og kvalitetsegenskaber af væsentlig betydning for ansøgers bedrift.
- Kvalitet af foderafgrøde af væsentlig betydning for ansøgers bedrift.

Der skal søges om individuel tilladelse, hvis den ønskede art/sortsgruppe ikke er nævnt i databasen.

Ansøgningskema kan findes på [Plantedirektoratets hjemmeside](#) eller på [hjemmesiden for Den økologiske frødatabase](#).

Følgende skal fremgå af ansøgningen:

- Navn, adresse og autorisationsnummer på ansøger.
- Latinsk og dansk navn på ønsket art og sort.
- Mængde, der skal anvendes.
- Anvendelsestidspunkt.
- Areal, der skal tilsås/tilplantes, samt mark nr.
- Begrundelse for, at det økologiske materiale, der er til rådighed, ikke kan anvendes til netop den pågældende produktion.
- Indsendelse af dokumentation, f.eks. udtalelse fra en konsulent.

Ansøgningen skal underskrives og indsendes til Plantedirektoratet. Tilladelse skal være opnået, inden der må anvendes ikke-økologisk frø eller vegetativt planteformeringsmateriale.

3.3.4.2 Anmeldelse til Plantedirektoratet

Hvis alle sorter under en arts-/sorts-gruppe i Den økologiske frødatabase er vurderet under særlige forhold, vil det fremgå af databasen, at der er generel tilladelse til at anvende ikke-økologiske frø under forudsætning af, at producenten indsender en anmeldelse til Plantedirektoratet.

Det vil fremgå af overskriften til arten/sortsgruppen i Den økologiske frødatabase, når en anmeldelse er tilstrækkelig.

Anmeldelseskema kan findes på [Plantedirektoratets hjemmeside](#) eller på [hjemmesiden for Den økologiske frødatabase](#).

Følgende skal fremgå af anmeldelsen:

- Navn, adresse og autorisationsnummer på ansøger.
- Latinsk og dansk navn på ønsket art og sort.
- Mængde, der skal anvendes.
- Anvendelsestidspunkt.
- Mark nr. og størrelse af areal, der skal tilsås/tilplantes.

Plantedirektoratet sender ikke svar på anmeldelsen, derfor kan producenten anvende ikke-økologisk frø, så snart anmeldelsen er sendt. Det er producentens ansvar at undersøge, om det er tilstrækkeligt at anmelde i den givne situation.

3.3.4.3 Generel tilladelse fra Plantedirektoratet

I Den økologiske frødatabase er det for hver arts-/sortsgruppe nævnt, om der er givet en generel tilladelse til at anvende ikke-økologisk frø eller vegetativt formeringsmateriale.

Generelle tilladelser vil kun forekomme, når der ifølge Den økologiske frødatabase ikke udbydes økologisk frø/materiale indenfor den ønskede art eller sortsgruppe. Generel tilladelse gælder kun for arter, der er beskrevet i frødatabase. Er arten ikke nævnt, skal der søges om individuel tilladelse, hvis der skal bruges ikke-økologisk frø/materiale.

De generelle tilladelser vil være midlertidige i tilfælde, hvor det fremgår af Den økologiske frødatabase, at der på et senere tidspunkt kommer økologisk frø på markedet. I givet fald skal ikke-økologisk ubejdet frø være leveret, inden økologisk frø kommer på markedet.

Plantedirektoratet kan give generelle tilladelser efter følgende datoer:

Forår:

- 15. januar for alle grøntsagsafgrøder.
- 15. februar for andre forårsafgrøder.

Efterår:

- 1. august for græsblandinger, vinterraps (ryps, dodder), grøngødning og efterafgrøder,
- 10. august for grønrug og vinterbyg, og
- 1. september for vinterhvede, vinterrug og triticales m.m.

Er økologisk frø/materiale i en kort periode (under en uge) ikke til rådighed, gives der ikke generel tilladelse.

3.3.4.4 Ordrebekræftelse ved bestilling af ubejdet ikke-økologisk frø

Producenten skal på bestillingstidspunktet via Den økologiske frødatabase undersøge, om det på dette tidspunkt er muligt at skaffe økologisk frø/udsæd/materiale af den ønskede art og/eller sortsgruppe.

Fremgår det af Den økologiske frødatabase, at der ikke er økologisk frø/materiale til rådighed, men at der senere kommer økologisk frø/materiale på markedet, er det vigtigt, at producenten får en ordrebekræftelse. Ordrebekræftelsen skal modtages i forbindelse med bestillingen. Det skal fremgå af ordrebekræftelsen, at leveringen vil ske inden den dato, hvor der kommer økologisk frø/materiale på markedet. Kan der ikke leveres inden dette tidspunkt, skal der i stedet bestilles økologisk frø/materiale.

Er økologisk frø/materiale ikke på markedet fra sæsonens start (dvs. efter de datoer, der er angivet ovenfor), og fremgår der ikke en dato, som angiver, at økologisk frø/materiale senere vil komme på markedet, vil det af Den økologiske frødatabase fremgå, at der på det pågældende tidspunkt er givet en generel tilladelse til anvendelse af ikke-økologisk frø. Der kan i dette tilfælde bestilles ikke-økologisk frø/materiale til levering på et ikke nærmere bestemt tidspunkt forudsat, at firmaet udsender en ordrebekræftelse i forbindelse med bestillingen. Ordrebekræftelsen er vigtig, da en generel tilladelse vil ophøre, hvis der igen kommer økologisk frø/materiale til rådighed.

Hvis der ikke foreligger en ordrebekræftelse udsendt i forbindelse med bestilling til dokumentation for bestillingstidspunktet, vil det normalt være leveringstidspunktet, der afgør, om reglerne for anvendelse af ikke-økologisk frø/materiale er overholdt. Det er derfor vigtigt altid at sørge for, at der modtages en ordrebekræftelse i forbindelse med bestilling af ikke-økologisk frø/materiale.

Hvis der ikke foreligger dokumentation for bestillingstidspunktet for ikke-økologisk frø/materiale, og der forud for det aftalte leveringstidspunkt er kommet økologisk frø/materiale til rådighed, skal producenten i stedet anvende økologisk frø/materiale.

3.3.5 Økologiske græsfrøblandinger

Alle de græsfrøblandinger, der fremgår af Den økologiske frødatabase, må anvendes i økologisk jordbrugsproduktion.

Selv om græsfrøblandingerne kan indeholde en mindre del ikke-økologisk frø, stilles der ikke krav om forudgående individuel tilladelse. Dette skyldes, at Plantedirektoratet inden blandingerne registreres i Den økologiske frødatabase, har godkendt sammensætningen, herunder tilladt anvendelse af ikke-økologisk frø i de tilfælde, hvor der ikke er økologisk frø til rådighed indenfor den til blandingen forudsatte art/sortsgruppe.

Det fremgår, hvilke blandinger, der består af 100 % økologisk frø, og hvilke blandinger, der indeholder bestanddele af ikke-økologiske frø.

Anvendelsesperiode

Græsblandingerne skal som udgangspunkt anvendes i den sæson, hvor de er indkøbt, da indholdet af økologisk frø i græsblandingerne normalt stiger år for år. Hvis rester af frø fra tidligere år indeholder en mindre mængde økologisk frø, end de aktuelle blandinger, må disse rester ikke anvendes på økologiske bedrifter.

Andre græsblandinger

Hvis der ønskes anvendt en græsblanding med en væsentligt anderledes sammensætning af arter/sorter, end de blandinger, der fremgår af Den økologiske frødatabase, skal der altid søges om individuel tilladelse til anvendelse af en græsblanding bestående af ikke-økologisk frø.

Kan blandingen laves af økologisk frø, der fremgår som renvarer i databasen, eller kan det ikke dokumenteres, at den ønskede græsblanding har egenskaber, der er nødvendige i det konkrete tilfælde, vil der ikke kunne opnås tilladelse til anvendelse af ikke-økologisk frø.

3.3.6 Fremavl - produktion af certificeret frø og formeringsmateriale

Ved fremavl forstås produktion af frø og formeringsmateriale, der kan opnå økologisk status, når produktionen foregår efter skriftlig aftale mellem en producent og et frøfirma, og avlen kontrolleres efter reglerne for produktion af certificeret materiale, herunder opfylder gældende krav til sortsrenhed, sundhed mv. Aftalen skal være underskrevet af parterne.

Fremavlet frø, vegetativt formeringsmateriale og hele planter kan markedsføres som økologisk, når følgende betingelser er opfyldt:

- Etårige afgrøder: Moderplanten har været dyrket på et areal, hvor de økologiske produktionsregler har været fulgt i mindst 24 måneder inden udsåningen. Moderplanten må ikke stamme fra genetisk modificeret materiale.
- Flerårige afgrøder: Moderplanten har været dyrket efter de økologiske produktionsregler (på et økologisk areal eller på et areal under omlægning) i mindst to vækstsæsoner. Moderplanten må ikke stamme fra genetisk modificeret materiale.
- Omlægningstiderne i [afsnit 3.1.1](#) og [tabel 3.1](#) overholdes, hvilket vil sige, at arealet skal have været under omlægning i mindst 36 måneder inden høst. Ved produktion af græs- og kløverfrø er omlægningstiden dog kun 24 måneder inden høst, jf. [afsnit 3.1.1](#) og [tabel 3.1](#).

Der kan anvendes ikke-økologisk ubejdsset frø og vegetativt formeringsmateriale som basis for fremavl. Indkøbt fremavlsmateriale skal være certificeret, dvs. kontrolleret og godkendt i henhold til plantesundhedslovgivningen.

Der skal foreligge en fremavlsaftale inden såning af afgrøden, hvis der benyttes ikke-økologisk udsæd. Dette kan enten være en fremavlskontrakt eller anden skriftlig aftale mellem aftager og producent.

På arealer under omlægning kan der ligeledes anvendes ikke-økologisk certificeret fremavlsmateriale. I dette tilfælde vil det høstede korn/frø altid have ikke-økologisk status.

Kasseret fremavl

Fremavl vil blive kasseret, enten hvis det ved markkontrol eller efter høst konstateres, at kravene til certificering ikke er opfyldt, eller hvis frøfirmaet, der har købt partiet, efterfølgende ikke kan afsætte partiet. Kassation af afgrøderne kan således kun foretages af certificeringsorganet eller af det firma, der har købt den pågældende certificerede afgrøde.

En kasseret fremavlsafrøde kan anvendes som økologisk, hvis der foreligger dokumentation for, at afgrøden har været underlagt en kontrakt om produktion af økologisk frø/såsæd, og at det pågældende areal/parti officielt er kasseret som fremavlsaareal/-parti (f.eks. ved markkontrol eller analyse). Producenten kan ikke selv kassere en afgrøde.

Den kasserede afgrøde, som ikke kan anvendes som certificeret frø på grund af sortsurenheder, udsædsbårne sygdomme eller andet, kan anvendes som økologisk foder eller som økologisk frø til såning på egen bedrift. Afgrøden kan endvidere sælges som økologisk til foderbrug eller til konsum, men ikke som frø til udsåning. Anvendelse til konsum forudsætter, at partiet overholder de generelle krav til sundhed m.m., se [Fødevarestyrelsens](#) regler for fødevarer.

Hjemmeproduceret udsæd

Der kan anvendes ikke-økologisk ubejdset udsæd til produktion af eget udsæd. Produktion af udsæd til eget brug forudsætter, at der indsendes en anmeldelse til Plantedirektoratet inden såning, (se [bilag 7](#)).

■ Hvis der anvendes ikke-økologisk ubejdset udsæd til produktion af eget udsæd på arealer, der er påbegyndt omlægning, kan samme art ikke dyrkes på arealer, der endnu ikke er påbegyndt omlægning, da der så vil opstå parallelavl. ■

Afgrøden kan kun anvendes som økologisk til hjemmeproduceret udsæd. Til al anden anvendelse vil afgrøden have status af ikke-økologisk.

Der må kun indkøbes ikke-økologisk udsæd til et areal, der modsvarer arealet, hvor hjemmeproduceret udsæd skal anvendes.

3.3.7 Udplantningsplanter til produktion af planter

Hele planter, der skal udplantes på økologiske produktionsarealer, skal altid være økologiske, når de plantes med henblik på produktion af planter.

Der er ingen mulighed for at dispensere fra denne regel.

Omfattet af denne regel er bl.a. planter af porrer, løg, kål, salat og grantræer til produktion af juletræer, men ikke til produktion af pyntegrønt.

3.3.8 Planter, der ikke anvendes til produktion

Der er ikke krav om anvendelse af økologiske vedplanter i vildtremiser, hegn og skov.

Der er dog ved etablering af et-årige planter i skov, hegn og vildtremiser krav om anvendelse af økologisk frø eller vegetativt formeringsmateriale. Der er de samme muligheder for dispensation til at anvende ikke-økologisk materiale som for produktionsarealer, se [afsnit 3.3.4](#).

Træ og ved kan ikke sælges som økologisk, se dog [afsnit 3.3.9](#) om juletræer. Se i øvrigt [afsnit 2.4](#) om skov, hegn, vildtremiser m.m.

3.3.9 Juletræer og pyntegrønt

Økologisk juletræsproduktion skal etableres på basis af økologiske frø eller udplantningsplanter.

Juletræer, der produceres på grundlag af ikke-økologiske udplantningsplanter på arealer, som er indberettet efter den 23. februar 2001, kan således hverken omlægges eller sælges med henvisning til den økologiske produktionsmetode.

Arealer med ikke-økologiske grantræer, der er indberettet efter den 23. februar 2001, kan, efter at have opnået tilladelse hertil hos Plantedirektoratet, omlægges til økologisk pyntegrøntproduktion, hvis det kan godtgøres, at det ikke har været muligt at skaffe økologiske småplanter.

Hvis man ønsker at producere økologisk pyntegrønt, kan der i dette særlige tilfælde søges om dispensation til at anvende ikke-økologisk formeringsmateriale, hvis der ikke er økologisk formeringsmateriale på markedet.

3.3.10 Frø på arealer under omlægning

På arealer, der tilsås efter påbegyndt omlægning til økologisk produktion, skal der anvendes økologisk frø, hvis afgrøden efter høst ønskes anvendt/solgt som omlægningsafgrøde/økologisk afgrøde, se [tabel 3.1](#) om omlægningstider.

Skal afgrøden anvendes/sælges som ikke-økologisk, er der derimod ikke krav om anvendelse af økologisk frø på arealer under omlægning (frøet skal dog være ubejdset). Ved flerårige afgrøder som f.eks. græs er konsekvensen samtidig, at afgrøden først kan anvendes/sælges med status, når omlægningsperioden er afsluttet.

3.3.11 Dokumentation

Der skal altid foreligge dokumentation på bedriften for oprindelse, status og behandling efter høst af frø og formeringsmateriale. Dokumentationen kan bestå af frøposer/sække, følgesedler og faktura, hvoraf det bl.a. skal fremgå, at frøet er ubejdset.

Ligeledes skal individuelle tilladelser fra Plantedirektoratet altid opbevares på bedriften.

Er der givet generel tilladelse til anvendelse af ikke-økologisk frø af en given art/sortsgruppe, som forudsætter en anmeldelse til Plantedirektoratet, skal kopi af anmeldelsen foreligge på bedriften.

Ved anvendelse af ikke-økologisk frø skal der opbevares en kopi af ordrebekræftelsen, så det kan dokumenteres, at der er bestilt på et tidspunkt, hvor der ikke var økologisk frø på markedet af den pågældende art/sortsgruppe, se [afsnit 3.3.4.4](#).

Hvis det konstateres, at der er benyttet ikke-økologisk frø eller plantemateriale, og der ikke foreligger dokumentation for, at ovenstående betingelser har været opfyldt, nedklassificeres afgrøden til ikke-økologisk, og i visse tilfælde kan jorden kræves omlagt på ny.

3.4 Gødnings- og jordforbedringsmidler

Jordens frugtbarhed og den biologiske aktivitet i jorden skal først og fremmest oprettholdes eller forøges ved:

- Dyrkning af bælgplanter, grøngødning eller planter med dybt rodnet efter en hensigtsmæssig flerårig sædskifteplan.
- Nedmuldning af husdyrgødning fra økologisk husdyrproduktion.
- Nedmuldning af andet økologisk materiale.

3.4.1 Gødskning

Der må som hovedregel kun anvendes gødning fra økologiske husdyr (herunder dyr under omlægning), grøngødning og afgrøderester m.m. fra egen eller andre økologiske bedrifter. Gødningen kan både være komposteret og ikke-komposteret.

Der må kun anvendes halm, der stammer fra økologisk halm.

Husdyrgødning fra besætninger, der endnu ikke er omlagt, sidestilles, ved anvendelse på egen bedrift, med økologisk gødning i op til 2 år, regnet fra omlægningstidspunktet af den første mark. Hvis husdyrene ikke er under omlægning efter udløbet af 2 års-perioden, vil husdyrgødningen herefter blive sidestillet med ikke-økologisk husdyrgødning, indtil dyrene påbegyndes omlagt.

3.4.2 Maksimal tildeling af kvælstof

Bedriftens produktion af kvælstof i husdyrgødning beregnes i henhold til de til enhver tid gældende generelle bestemmelser om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække.

Den samlede kvælstofmængde i husdyrgødningen må ikke overstige 140 kg total-N pr. hektar harmoniareal pr. planperiode. Heraf må maksimalt 70 kg total-N pr. hektar harmoniareal pr. planperiode udgøres af ikke-økologisk gødning, se [afsnit 3.4.3](#).

Dokumentationskrav til gødning, se [afsnit 3.4.4](#) og [3.4.5](#).

Væksthuse

Væksthuse er ikke omfattet af ovennævnte grænser på henholdsvis 140 kg og 70 kg total-N pr. ha. Forbruget af kvælstof beregnes pr. afgrøde. For væksthuse gælder det, at der kan anvendes gødning svarende til den fastsatte kvælstofnorm for afgrøden, jf. de til enhver tid gældende generelle bestemmelser om jordbrugets anvendelse af

gødning og om plantedække. Heraf må maksimalt 25 % af afgrødens kvælstofnorm udgøres af ikke-økologisk gødning. Der kan således ikke tages hensyn til husdyrgødningstypens udnyttelsesprocent, se nedenstående eksempel.

Eksempel:

Kvælstofnorm tomat: 2350 kg N/ha.

25 % af kvælstofnorm: 587,5 kg N.

Svinegylle, ikke-økologisk med et kvælstofindhold på 5 kg total-N/t.

Der kan anvendes 587,5 kg N / 5 kg total-N = 117,5 tons svinegylle pr. ha.

3.4.3 Ikke-økologisk gødning

Hvis de i [afsnit 3.4](#) nævnte metoder og midler ikke kan sikre en tilstrækkelig gødskning, er der i særlige tilfælde mulighed for at supplere med de gødningstyper og jordforbedringsmidler, der fremgår af [bilag 1](#).

Det er ikke tilladt at opbevare andre gødningsstoffer og jordforbedringsmidler på bedrifter, der er omlagt, eller hvor alle arealer er under omlægning end dem, der er nævnt i [bilag 1](#).

Gødningsstoffer, hvor det af [bilag 1](#) fremgår, at behovet ikke skal anerkendes af Plantedirektoratet, kan anvendes uden forudgående tilladelse, men under hensyntagen til de generelle gødningsregler.

Slam fra dambrug, herunder ålevand og procesvand fra mejeri- og foderproduktion er ikke nævnt i [bilag 1](#). Produkterne kan derfor ikke anvendes på økologiske arealer eller arealer under omlægning.

Ikke-økologisk husdyrgødning

Husdyrgødning kan dog normalt anvendes, uden at Plantedirektoratet har anerkendt behovet, da direktoratet har givet en generel tilladelse til at anvende ikke-økologisk husdyrgødning.

Husdyrgødning fra biogasanlæg må kun indeholde stoffer, der er nævnt i [bilag 1](#).

Anvendelse af husdyrgødning, der har været forarbejdet i et separationsanlæg, kræver dog altid Plantedirektoratets godkendelse.

Ikke-økologisk husdyrgødning skal stamme fra ekstensive husdyrbrug. Herved forstås husdyrbrug, der opfylder de generelle harmoniregler for husdyrproduktion.

Husdyrgødningen må ikke stamme fra jordløse brug. Et jordløst brug er et husdyrbrug uden tilhørende areal til produktion af foder- eller salgsafgrøder.

Ansøgning om anvendelse af ikke-økologisk gødning

For en række af gødningsstofferne nævnt i [bilag 1](#) er det anført, at behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet. Dette betyder, at der skal søges om tilladelse i Plantedirektoratet, inden gødningen udbringes.

En ansøgning om tilladelse til at anvende ikke-økologisk gødning skal indeholde oplysninger om:

- mængde og gødningstype,
- arealer og afgrøder, hvor gødningen skal anvendes, samt
- hvorfor netop denne gødning er nødvendig for bedriften.

Der stilles på nuværende tidspunkt ikke specielle krav om dokumentation for, at de forskellige gødningsstoffer ikke indeholder genetisk modificeret materiale, medmindre der er tale om produkter eller biprodukter af soja, raps og majs.

Ansøgningen vedlægges jordbundsanalyse fra den pågældende vækstsæson (eller eventuelt bladanalyse), samt eventuel udtalelse fra konsulent.

Der vil kun blive givet tilladelse, hvor der er redegjort for, at manglen er udtalt, og hvor gødningsstrategi, jordbehandling og sædskifte er tilrettelagt således, at mangel på næringsstoffer er minimeret mest muligt.

Til aktivering af kompost kan der anvendes præparater på basis af mikroorganismer og planter. Præparaterne må ikke indeholde eller være afledt af genetisk modificerede organismer.

Der kan anvendes mikroorganismepræparater til at forbedre jordens almindelige tilstand eller forekomsten af næringsstoffer. En sådan anvendelse kræver altid en tilladelse fra Plantedirektoratet.

Ansøgning om anvendelse af komposteret husholdningsaffald og haveaffald kan indsendes uden ovennævnte redegørelse vedrørende gødningsstrategi, jordbehandling og sædskifte. Det er nok at anføre den ønskede mængde, samt at fremsende dokumentation fra komposteringsanlægget på indholdet af næringsstoffer og tungmetaller. Endvidere skal der redegøres for indsamlingssystemet, når det drejer sig om husholdningsaffald. Der kan søges om generel tilladelse til at et produkt fra et komposteringsanlæg kan anvendes i økologisk produktion. I disse situationer skal der på de økologiske bedrifter, der modtager komposten, opbevares en kopi af tilladelsen.

3.4.4 Dokumentation ved overførsel af gødning

Oplysninger om afgivelse og modtagelse af gødning (både økologisk og ikke-økologisk) skal udarbejdes på et skema udarbejdet af Plantedirektoratet, se [bilag 7](#). Skemaet skal være dateret og underskrevet af både modtager og afgiver, og skal være udfyldt senest fra datoen, hvor modtagelsen eller afgivelsen af gødningen finder sted. Skemaet må herefter ikke ændres. Skemaet skal forefindes på bedriften i mindst 5 år.

Ovennævnte skema kan erstattes af udskrifter fra markplanlægningsprogrammer, hvis udskrifterne indeholder de samme oplysninger som ovenstående skema og er underskrevet og dateret af både afgiver og modtager.

3.4.5 Indberetning af gødningsoplysninger

Økologiske bedrifter, der har en årlig momsregistreret omsætning på mindst 20.000 kr., skal tilmeldes Plantedirektoratets register for afgiftsfri gødning. Bedrifter, der er tilmeldt registret, skal én gang årligt indsende et gødningsregnskab til Plantedirektoratet. Tilmelding kan ske ved henvendelse til Plantedirektoratet, se [vores hjemmeside](#).

Bedrifter, der har en årlig momsregistreret omsætning på under 20.000 kr., skal ikke tilmeldes ovenstående register.

I Plantedirektoratet vurderes det om de indsendte gødningsregnskaber stemmer overens med økologireglerne. Herunder vurderes tildeling af mængde total-N og mængde af tildelt ikke-økologisk gødning.

3.5 Voksemedier til økologisk gartneri- og planteproduktion

Færdigblandede voksemedier bestående af spagnum, ler³, stenmel, kalk samt økologisk jord og gødning kan anvendes til økologisk gartneri og planteskoleproduktion, hvis følgende betingelser er opfyldt:

- Kalkproduktet, der indgår i voksemediet, skal være anført i [bilag 1](#).
- At det er rent spagnum.
- Kvælstoffet i den økologiske gødning (og i færdigblandede voksemedier) er deklareret.

Reglerne for tildeling af gødning i væksthuse er beskrevet nærmere i [afsnit 3.4.2](#) om gødning.

3.6 Kompost til brug ved dyrkning af svampe m.m.

Til produktion af svampe kan der anvendes vækstmedier, der er sammensat af følgende bestanddele:

- Økologisk husdyrgødning, suppleret med op til 25 % ikke-økologisk husdyrgødning (beregnet efter tørstofindhold).
- Andre økologiske produkter af landbrugsoprindelse, som f.eks. halm.
- Tørv/spagnum, der ikke er kemisk behandlet.
- Træ, der ikke er behandlet med kemiske produkter efter fældning.
- Mineralske produkter, nævnt i [bilag 1](#), samt vand og jord.

3.7 Plantebeskyttelse

3.7.1 Tilladte midler og metoder

Planteskadegørere (skadedyr og sygdomme) og ukrudt skal forebygges og bekæmpes ved en eller flere af følgende foranstaltninger:

³ Ler (perlit, vermiculit, betonit osv.) skal være udvundet fra undergrunden.

- Valg af hensigtsmæssige plantearter og sorter, således at planterne har størst mulig konkurrenceevne over for skadegørere og ukrudt under de gældende forhold på den enkelte bedrift.
- En hensigtsmæssig sædskifteplan, således at sædskiftesygdomme undgås, at afgrødens konkurrenceevne optimeres, og at næringsstofbehovene for de enkelte afgrøder tilgodeses.
- Mekaniske dyrkningsmetoder (mekanisk ukrudtsbekæmpelse ved harvning, strigling, radrensning, hakning, pløjning osv.).
- Beskyttelse af skadegørernes naturlige fjender, f.eks. ved etablering eller vedligeholdelse af levende hegn og ved forbedring af ynglemuligheder samt ved udsætning af skadegørernes naturlige fjender.
- Flammebehandling af ukrudt.
- Rækkedampning af ukrudt.

Afgrøder på friland må rækkedampes. Ved rækkedampning forstås at:

- der maksimalt dampes i en bredde af 15 cm,
- den udampede del af overfladen (mellem to rækker) mindst skal være dobbelt så stor som den dampede del. Er den dampede del 14 cm, skal den udampede del derfor i alle tilfælde mindst være 28 cm,
- dampningen maksimalt foretages ned til en jorddybde af 10 cm,
- det dampede areal i alt maksimalt udgør 25 % af selve markens opdyrkede overflade med den dampede afgrøde. Foragre, hegn mm., der ikke dyrkes med samme afgrøde, tæller ikke med i beregningen,
- der maksimalt dampes én gang i afgrødens vækstsæson, og kun i selve rækken.

Hvis retningslinierne ikke overholdes kan det medføre at afgrøden ikke må sælges som økologisk.

Hvis nyligt udtagne jord- eller rodprøver har dokumenteret et behov, vil en egentlig fladedampning til bekæmpelse af jordbårne sygdomme i væksthuse være tilladt. Dokumentation for nødvendigheden af den foretagne bekæmpelse skal kunne forevises ved kontrolbesøg.

3.7.2 Midler, der undtagelsesvis kan anvendes ved akut fare for afgrøden

I tilfælde af akut fare for afgrøden kan de stoffer og midler, der er anført i [bilag 2](#), anvendes. Tabellen viser de aktivstoffer, der er indeholdt i produkter, der er godkendt af Miljøstyrelsen som plantebeskyttelsesmidler, og som er tilladt til anvendelse i økologisk produktion i Danmark.

Det er midlernes indhold af aktivstoffer, der er afgørende for, om midlerne kan anvendes til økologisk produktion i Danmark.

Det er ikke tilladt at opbevare andre hjælpestoffer på bedrifter, der er omlagt, eller hvor alle arealer er under omlægning, end dem, der er nævnt i [bilag 2](#).

Det er altid en forudsætning for anvendelse af plantebeskyttelsesmidlerne, at de er godkendt af Miljøstyrelsen (for mikrobiologiske plantebeskyttelsesmidler af Skov- og Naturstyrelsen). Oplysninger om proceduren for at opnå godkendelse af et stof som plantebeskyttelsesmiddel, herunder en afklaring af om produktet kræver en godkendelse, kan fås ved henvendelse til Miljøstyrelsen.

Plantebeskyttelsesmidlerne må ikke anvendes rutinemæssigt, men kun ved akut fare for afgrøden. Herved forstås, at udbyttet må forventes at falde betydeligt, eller at kvaliteten af frugt, bær, grøntsager, brødkorn m.m. må forventes at mindskes kraftigt, hvis der ikke anvendes et plantebeskyttelsesmiddel.

Hvis retningslinierne for anvendelse af midlerne ikke følges, vil afgrøden normalt blive kasseret som økologisk. Endvidere kan afgrøden blive nedklassificeret til ikke-økologisk og arealerne blive pålagt genomlægning, hvis der anvendes midler, der indeholder aktivstoffer, som ikke er tilladt i Danmark.

Som dokumentation for anvendelsen skal der føres en journal over anvendte midler, se Plantedirektoratets bekendtgørelse om sprøjtejournaler og eftersyn af sprøjteudstyr i jordbruget. Denne journal skal altid være ajourført og tilgængelig for Plantedirektoratet.

4 ØKOLOGISK HUSDYRHOLD

4.1 Omlægning

4.1.1 Generelt

Omlægning af en besætning kan tidligst påbegyndes, når den er indberettet til Plantedirektoratet.

Normalt vil omlægning af husdyr først ske, når bedriftens arealer er færdigomlagte, se [tabel 3.1](#) da der ellers ikke vil være tilstrækkeligt økologisk foder og græsningsarealer til dyrene. Der findes dog en undtagelse hertil, se [afsnit 4.1.7](#) vedrørende samtidig omlægning.

Hvis en dyreart er, eller tidligere har været på bedriften som økologisk, skal ikke-økologiske dyr af samme art straks omlægges ved indsætning på bedriften, se også betingelserne for indsættelse af ikke-økologiske dyr i [afsnit 4.2](#).

Ændringer i produktionen, såsom etablering af ny driftsgren, væsentlige udvidelser m.m., skal straks meddeles skriftligt til Plantedirektoratet, se [afsnit 8.6](#).

Et husdyr betegnes som økologisk, når dyret er født og har levet hele livet under økologiske produktionsforhold på en autoriseret jordbrugsbedrift. Det betyder, at kød kun kan sælges som økologisk, hvis det stammer fra dyr, der er født i en besætning, der er omlagt til økologisk jordbrugsproduktion. Et indkøbt ikke-økologisk dyr, kan således aldrig sælges til slagt som økologisk, selvom det er færdigomlagt, men det kan dyrets afkom.

Der gælder følgende undtagelser:

- Ikke-økologisk fjerkræ, indsat efter de generelle bestemmelser, se [afsnit 4.2.4](#).
- Dyr, som var på bedrifter, der blev autoriseret eller har indsendt autorisationsansøgning før 18. april 2004. Det er en forudsætning, at dyrene er påbegyndt omlægning inden udgangen af det 4. kalenderår efter, at bedriftens omlægning er påbegyndt, se også [afsnit 2.1](#). Afkom fra disse dyr kan også sælges som økologiske. Undtagelsen gælder også, hvis dyret sælges til en anden økologisk bedrift, se reglerne for mærkning i [afsnit 4.2.10](#).
- Erstatningsdyr i særlige tilfælde som f.eks. ved lovpligtige saneringer (BSE-bekæmpelse), mund- og klovsyge og lign. Plantedirektoratet skal give tilladelse hertil, se [afsnit 4.2.5](#).

Pelsdyrproduktion som mink og ræve kan ikke omlægges til økologisk produktion. Hvis en bedrift, hvor der også er pelsdyrproduktion, ønskes omlagt, skal der derfor søges om tilladelse til samtidig drift se [afsnit 2.3](#).

4.1.2 Logbog

Når enkeltdyr eller besætninger er påbegyndt omlægning, skal der altid føres logbog, hvor aktuelle hændelser vedrørende dyrene fremgår, på en let overskuelig måde. Føl-

gende skal fremgå af logbogen: Alle behandlinger og indgreb, eventuelle genomlægningsdatoer, tidspunkt for ud- og indbinding, herunder enkeltdyr på stald i sommerperioden i mere end syv dage, benyttelse af samgræsningsarealer samt eventuelle andre ting af betydning for overholdelsen af økologireglerne.

Logbogen skal bestå af en besætningslogbog og en medicinlogbog for enkeltdyr, se [bilag 7](#). Ved salg af levedyr skal medicinlogbogen altid medfølge. Se [afsnit 4.8.5](#), Medicinlogbog for enkeltdyr.

4.1.3 Dokumentation ved indkøb af dyr

Ved køb af økologiske dyr, herunder dyr under omlægning, skal sælgers autorisationsnummer fremgå af fakturaen, og der skal medfølge en medicinlogbog, se [afsnit 4.1.2](#).

Ved køb af konventionelle dyr skal det fremgå af fakturaen, at betingelserne for at dyret kan indsættes i en økologisk besætning, er opfyldt. Dette betyder, at dyrenes alder og/eller vægt og status (f. eks. gimmerlam, kviekalve, kælvkvier, sogrise, so-polte eller gylte) skal være anført på bilagene.

4.1.4 Omlægningstid

Omlægningstiden for et husdyr er perioden fra omlægningstidspunktet (den indberettede omlægningsdato) til dyret er færdigomlagt.

Et hundyr under omlægning kan levere mælk som økologisk, når omlægningstiden på 6 måneder for mælkeproduktionen er gennemført.

Omlægningstider for de enkelte husdyr/husdyrprodukter fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 4.1. Omlægningstider for mælk og fjerkræ

Dyr/produkt	Omlægningstid
Mælk	6 måneder.
Slagtefjerkræ, hvis de er indsat og begyndt på omlægningen inden 3 dage gamle	10 uger (se også mindstealder for slagting, afsnit 4.7.6)
Der kan kun sælges kød som økologisk fra æglæggende fjerkræ, der er indsat og begyndt på omlægningen inden 3 dage gamle	10 uger
Æg fra ikke-økologiske levekylinger indsat og begyndt på omlægningen inden de er 3 dage gamle*	6 uger

* Ikke-økologiske levekylinger mellem 3 dage og 18 uger kan dog indsættes efter skriftlig dispensation fra Plantedirektoratet.

4.1.5 Genomlægning

Ved genomlægning forstås, at et økologisk dyr skal gennemgå omlægningstiden igen. Det kan eksempelvis være aktuelt som følge af behandling med veterinære lægemidler, se [afsnit 4.8.3](#).

Dyr, eller produkter fra dyr, der genomlægges, kan først sælges som økologiske, når genomlægningen er fuldført. Omlægningstiderne fremgår af [tabel 4.2](#). Genomlægningsdatoen og entydig identifikation af dyret skal noteres i medicinlogbogen (se [bilag 7](#)). Mælken fra dyr under genomlægning må anvendes som økologisk foder i egen besætning.

Tabel 4.2. Genomlægningstider for husdyr og husdyrprodukter*

Dyr/produkt	Omlægningstid
Pattedyr (kvæg, får, geder, svin, hjorte, heste)	12 måneder
Æg	6 uger
Slagtefjerkræ og kød fra æglæggere	10 uger
Mælk	6 måneder

* Omlægningstiderne i tabel 4.2 er også gældende som omlægningstider for bedrifter, der har indsendt autorisationsansøgning eller er autoriseret før 18. april 2004, se [afsnit 4.1.1](#).

4.1.6 Parallelavl

Parallelavl er ikke tilladt.

Ved parallelavl forstås, at en bedrift har dyr af samme art både som økologiske og ikke-økologiske. Alle dyr af samme art skal overgå samtidigt. Når der indsættes ikke-økologiske dyr af en art, bedriften allerede har omlagt til økologiske produktionsforhold, skal de nye dyr omlægges straks.

Parallelavl vil normalt medføre, at dyrene mister den økologiske status, og derfor skal genomlægges, se [afsnit 4.1.5](#).

4.1.7 Samtidig omlægning

Samtidig omlægning er når en bedrift påbegynder omlægning af hele foderproduktionsarealet⁴ og besætningen⁵ samtidigt. Omlægningstiden nedsættes således til 24 måneder.

Der skal ansøges om tilladelse til samtidig omlægning i Plantedirektoratet i forbindelse med ansøgningen om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion.

Den samtidige omlægning gennemføres ved, at besætningen fra dag 1 fodres med mindst 50 % foder, der stammer fra bedriftens egne foderproduktionsarealer. Foderproduktionsarealer omlægges fra dag 1.

Den egentlige omlægning af dyrene påbegyndes sådan, at de perioder, der er nævnt i [tabel 4.1](#), afsluttes med udgangen af perioden på de 24 måneder. Produkterne fra dyrene kan herefter sælges som økologiske efter 24 måneder.

⁴ Foderproduktionsarealer: De marker, producenten dyrkede foderafgrøder på, på tidspunktet for indsendelsen af autorisationsansøgningen.

⁵ Besætning: Husdyr med afkom, der findes på bedriften ved omlægningens påbegyndelse.

Omlægningsdatoen for dyrene kan derfor tidligst sættes til en dato, der ligger efter forløbet af de første 12 måneder af den samtidige omlægning. Afgrøder fra bedriftens egne foderproduktionsarealer vil herefter blive sidestillet med økologisk foder, hvis arealerne er påbegyndt omlægning fra starten af 24-måneders perioden. Etårige fo-derafgrøder skal være sået efter påbegyndelse af den samtidige omlægning.

Hvis et areal omlægges senere, kan det ikke indgå i den samtidige omlægning, så status beregnes efter de generelle regler, og afgrøden kan kun indgå som foder efter disse regler.

Nedenfor vises et eksempel på samtidig omlægning af foderproduktionsarealer og en malkekvægbesætning, hvor mælken, men ikke kødet fra dyrene, kan sælges som økologisk efter 24 måneder.

Kødet fra afkom født efter starten på omlægning af dyreholdet, kan sælges som økologisk efter 12 måneder. Det kan kødet fra den oprindelige besætning ikke, se [afsnit 4.1.1](#).

Eksempel

<i>Fra 1/1 i år 1.</i>	<i>Fra 1/7 i år 2.</i>	<i>Fra 1/1 i år 3.</i>
<i>Dyrenes foder består af mindst 50 % afgrøder fra bedriften.</i>	<i>Dyrene omlægges og afgrøder fra egne arealer, der er med under den samtidige omlægning, regnes som økologiske ved brug som foder på bedriften. Dyrenes foder skal fortsat bestå af mindst 50 % afgrøder fra egen bedrift. De øvrige produktionsregler, herunder øvrige fodringsregler se afsnit 4.3, skal følges.</i>	<i>Mælken kan sælges som økologisk</i>
		<i>Kød fra kalve født i besætningen efter 1/7 i år 2 kan sælges som økologisk.</i>
<i>Markerne omlægges med omlægningsdato den 1/1 i år 1.</i>		<i>Afgrøder fra arealerne ligestilles med økologiske ved brug på bedriften. Ved salg beregnes status efter de generelle regler, se tabel 3.1</i>

Indkøbes der i den samtidige omlægningsperiode økologiske dyr af arter, der er omfattet af den samtidige omlægning, skal de holdes i overensstemmelse med de almindelige regler for økologisk produktion straks ved indsættelsen. Bedriftens eget foder kan derfor til disse dyr kun anvendes efter bestemmelserne, der fremgår af [afsnit 4.3](#).

Under forudsætning af, at det kan dokumenteres, at alle økologireglerne er overholdt for de indkøbte økologiske dyr, vil disse dyr kunne beholde deres økologiske status.

Ved salg af afgrøder, såvel i perioden for samtidig omlægning som efter den samtidige omlægning er gennemført, beregnes afgrødernes status efter reglerne beskrevet i [tabel 3.1](#).

4.1.8 Husdyrhold til eget brug

Der stilles ikke krav om omlægning af husdyrhold, der udelukkende er til eget brug, hvis antallet af dyrearten ikke overstiger grænserne for ikke-erhvervsmæssigt dyrehold, se [tabel 4.3](#).

Det er dog en betingelse, at der ikke er økologiske dyr, herunder dyr under omlægning, af samme art på bedriften, samt at der ikke foregår salg af dyrene eller af produkter fra dyrene – hverken som økologiske eller ikke-økologiske. Forbudet mod salg gælder dog ikke levende selskabsdyr som heste m.m.

Plantedirektoratet kan tillade, at antallet af en dyreart til eget brug overstiger grænserne i [tabel 4.3](#). Der skal indsendes en anmeldelse med begrundelse til Plantedirektoratet, inden husdyrholdet kan holdes som ikke-økologisk til eget brug.

Husdyrhold til eget brug skal indberettes. Gødningen fra dyrene sidestilles med økologisk gødning, når det bruges på egen bedrift.

Tabel 4.3. Maksimumsgrænser for ikke-erhvervsmæssigt dyrehold

<ul style="list-style-type: none">- 2 køer med tilhørende kalve eller 4 stykker andet kvæg,- 4 heste med tilhørende føl,- 2 søer med opfødning af maksimum 5 slagtesvin, eller ■ 1 so med opfødning af 10 slagtesvin,■- 10 får med lam,- 10 geder med kid,- 30 stk. fjerkræ.

Kæledyr som hunde, kaniner m.m. kræves ikke omlagt.

Eksempel 1:

Hvis en bedrift har 100 køer, 3 får og 4 høns regnes køerne som erhvervsmæssigt dyrehold, mens fårene og hønsene er under grænsen for erhvervsmæssigt dyrehold. I dette tilfælde er der ikke krav om, at fårene og hønsene skal omlægges, hvis der ikke sælges æg og/eller kød.

Eksempel 2:

Hvis en bedrift har en økologisk slagtekyllingeproduktion, er det tilladt samtidigt at have op til 30 ænder eller gæs til eget brug. Men der må kun være økologiske høns, da hønsene er af samme art som de økologiske slagtekyllinger.

■Omlægning af husdyrhold til eget brug

Dyr, der er indberettet som husdyrhold til eget brug, kan omlægges til økologisk produktion, hvis:

- Dyreholdet er indsat på bedriften inden udgangen af det 4. kalenderår efter omlægningens start.
- Antallet af dyr ikke overstiger maksimumgrænsen for ikke-erhvervsmæssigt dyrehold.

Inden omlægningen påbegyndes, skal der indsendes en anmeldelse til Plantedirektoratet om omlægning af husdyrhold til eget brug.■

4.1.9 Hestehold på økologiske bedrifter – Hesteordningen

Heste er omfattet af de generelle regler for dyrehold på økologiske bedrifter. Der er derfor krav om, at hesteholdet omlægges til økologiske produktionsforhold senest ved udgangen af det 4. år efter bedriften er påbegyndt omlægning.

I stedet for almindelig omlægning kan bedriftens hestehold blive omfattet af Hesteordningen, hvis dyrene eller produkter fra dyrene ikke sælges med henvisning til den økologiske produktionsmetode.

Hesteordningen indebærer, at alle heste på bedriften skal fodres efter reglerne for økologisk fodring, når de befinder sig på den økologiske bedrift. Der kan dog anvendes ikke-økologiske produkter, der er nødvendige til fodring af heste, som f.eks. specielle foderprodukter samt håndkøbspræparater. Ikke-økologisk foder og andre produkter til hestene skal opbevares adskilt fra produkter til økologiske dyr på samme bedrift. Gødningen fra hestene skal regnes som ikke-økologisk.

Hesteordningen giver desuden mulighed for, at ikke-økologiske heste fra andre bedrifter kan opstaldes og komme på græs på den økologiske bedrift.

Den økologiske producent skal kunne dokumentere, at ovennævnte regler er overholdt, mens hestene befinder sig på bedriften. Dette gælder både egne og andres heste.

Hestehold under Hesteordningen skal indberettes skriftligt til Plantedirektoratet, herunder det samlede antal heste, der er opstaldet på bedriften.

4.2 Avl og identifikation

4.2.1 Generelt

Økologiske dyr eller dyr under omlægning, der sælges eller flyttes til en ikke-økologisk bedrift, må ikke indsættes på en økologisk bedrift igen. Undtaget dog ved køb af hel ejendom med besætning, se [afsnit 8.8.1](#).

Det er dog tilladt at hjemtage handyr i følgende tilfælde:

- Hvis dyrene sendes til indvidafprøvning.
- Hvis dyrene sendes på en avlsstation til sædtapning.
- Hvis dyrene lånes ud til ikke-økologiske besætninger for at gå på fold med ikke-økologiske hundyr.

I disse tilfælde kan dyrene genomlægges.

Alle økologiske dyr kan deltage i dyrskuer, hvis det sikres, at dyrene fodres i overensstemmelse med de økologiske fodringsregler.

Der er særlige regler for samgræsning, se [afsnit 4.4.3](#).

Husdyrracer i økologisk jordbrugsproduktion skal udvælges med henblik på at undgå specifikke sygdomme eller sundhedsproblemer, der forbindes med bestemte racer i ikke-økologiske produktionssystemer.

Eksempel

Da der rutinemæssigt foretages kejsersnit på Belgisk Blåhvidt kvæg (BB), kan ren BB eller dyr med 50 % BB eller mere ikke omlægges til økologisk produktion. Der må heller ikke insemineres med BB i økologiske besætninger.

4.2.2 Etablering af en besætning

En besætning, der allerede findes på en bedrift inden omlægning af dyrene påbegyndes, kan omlægges til økologiske produktionsforhold.

Bedrifter, der ikke er ud over omlægningstidens 4. kalenderår, må indsætte en ny ikke-økologisk besætning, hvis den omlægges inden udgangen af det 4. kalenderår efter omlægningens påbegyndelse, se [afsnit 2.1](#), og der ikke i forvejen findes eller har været økologiske dyr (herunder dyr under omlægning) af samme art på bedriften.

Ved ejerskifte kan Plantedirektoratet tillade, at der indsættes en ikke-økologisk besætning efter udgangen af det 4. kalenderår efter omlægningens påbegyndelse, hvis det ikke er muligt at indkøbe dyr af den pågældende art eller race som økologiske. Der skal forinden indsendes en ansøgning til Plantedirektoratet.

Dyr, der er født inden omlægning af besætningen er påbegyndt, kan som udgangspunkt kun anvendes som moderdyr, se [afsnit 4.1.1](#). Dog kan dyrene levere økologisk mælk, når omlægningstiden for mælkeproduktion er gennemført, se [tabel 4.1](#).

Dyr, der indkøbes til en økologisk besætning, skal stamme fra en autoriseret økologisk bedrift, hvor dyrene er påbegyndt omlægning eller er omlagt, se dog nedenstående afsnit vedrørende undtagelser.

4.2.3 Førstegangsetablering - efter det 4. omlægningsår

Ved førstegangsetablering af en besætning på en økologisk bedrift må der indkøbes ikke-økologiske dyr, hvis der ikke kan skaffes økologiske dyr. Følgende betingelser skal være opfyldt:

- Fjerkræ til både kød- og ægproduktion skal være under 3 dage gamle ved indsættelse i det økologiske system. Dog kan der ved afprøvning af nye hønelinier, der ikke findes som økologiske levekullinger, søges om dispensation i Plantedirektoratet. Ved en dispensation er det en forudsætning, at de ikke-økologiske hønniker til æglægning indsættes, inden de er 18 uger gamle⁶.

⁶ Fra 1. januar 2006 skal ikke-økologiske hønniker til æglægning, der skal anvendes i økologiske besætninger, opdrættes i overensstemmelse med de økologiske fodrings- og veterinærregler fra klækning. Det vil blandt andet sige, at levekullingerne skal have adgang til økologisk foder og grovfoder. Samt at der ikke må være GMO og ulovlige tilsætningsstoffer i foderet. Endvidere skal al behandling med veterinære lægemidler noteres i en detaljeret logbog, der skal følge flokken. Forinden den ikke-økologiske hønneproduktion skal der søges dispensation i Plantedirektoratet.

- Kalve og føl skal indsættes straks efter fravæning. De skal være under 6 måneder gamle, og må kun indsættes med henblik på avl.
- Bøffelkalve skal være under 6 måneder gamle og må kun indsættes med henblik på avl.
- Gimmerlam og gedekid skal indsættes straks efter fravæning, de skal være under 60 dage gamle og må kun indsættes med henblik på avl.
- Sogrise skal indsættes straks efter fravæning, de skal veje under 35 kg og må kun indsættes med henblik på avl.

Med undtagelse af kødet fra fjerkræ, kan kødet fra indkøbte dyr ikke sælges som økologisk. Det kan kun kødet fra deres afkom, se [afsnit 4.1.1](#).

4.2.4 Fornyelse og genetablering

I forbindelse med fornyelse og genetablering må man, hvis der ikke kan skaffes økologiske dyr, indkøbe ikke-økologiske dyr i nedenstående tilfælde:

Fjerkræ til både kød- og ægproduktion skal være under 3 dage gamle ved indsættelse i det økologiske system. Alderen skal fremgå af fakturaen. Dog kan der ved afprøvning af nye hønelinier, der ikke findes som økologiske levekylinger, søges om dispensation i Plantedirektoratet til at indsætte ikke-økologiske hønniker til æglægning inden de er 18 uger gamle⁶.

Med undtagelse af kødet fra fjerkræ, kan kødet fra indkøbte dyr ikke sælges som økologisk. Det kan kun kødet fra deres afkom, se [afsnit 4.1.1](#).

4.2.5 Sanering

Ved genetablering af en økologisk besætning efter en sanering skal man indkøbe økologiske dyr. Dog kan genetablering ske med ikke-økologiske dyr i nedenstående særlige tilfælde:

- Lovpligtig sanering.
En anmeldelse med kopi af nedslagningspåbudet fra Fødevarerregionen samt en kopi af vurderingsopgørelsen af besætningen, skal indsendes til Plantedirektoratet inden de nye dyr indsættes på bedriften.
- Sanering ved alvorlige, smitsomme sygdomme.
Plantedirektoratet skal have tilsendt en ansøgning vedlagt en dyrlægeerklæring.
- Katastrofer som f.eks. brand.

Der skal i alle tilfælde indsendes ansøgning om indsættelse af ikke-økologiske dyr ved sanering, og Plantedirektoratet skal give tilladelse, inden indkøbet af de ikke-økologiske dyr kan ske.

4.2.6 Supplering og fornyelse med ikke-økologiske hunde til avl

Når der ikke kan skaffes økologiske hunde til supplering af den naturlige vækst, er det tilladt at indsætte ikke-økologiske hunde, som endnu ikke har født, dvs. kviekalve, kælvekvier, hoppeføl, gimmerlam, gedekid, polte og gylte.

I besætninger med kvæg og heste kan der maksimalt indsættes 10 % pr. år, og i besætninger med svin, får og geder kan der maksimalt indsættes 20 % pr. år af de voksne hunde i besætningen (defineres som hunde, der har født).

Procentsatserne skal opgøres pr. dyreart på basis af de seneste 12 måneders antal voksne hunde (årsdyr) i besætningen.

Der vil desuden kunne søges om tilladelse til indsættelse af hunde, der har født, hvis den pågældende race er i fare for at forsvinde fra landbruget, f.eks. oprindelige danske husdyrracer.

Der må ikke indsættes ikke-økologiske hunde til opfødning.

Eksempel

En ammekobesætning består af 25 årskøer, 10 kvier og 11 kalve. Der kan indsættes 10 % af 25 årskøer = 2,5 dyr. I dette tilfælde kan der indsættes 3 ikke-økologiske kvier.

For bedrifter med besætninger med mindre end henholdsvis 10 stk. kvæg, 10 stk. heste eller mindre end 5 stk. svin, får eller geder på bedriften, kan fornyelsen højst bestå af ét ikke-økologisk hund, der ikke har født, pr. år, se dog [afsnit 4.2.7](#).

Kødet fra indkøbte ikke-økologiske hunde vil ikke kunne sælges som økologisk, se [afsnit 4.1.1](#).

4.2.7 Forhøjet supplering med ikke-økologiske hunde til avl

Indsætning af ikke-økologiske dyr jf. [afsnit 4.2.6](#), der ikke har født, kan forhøjes til 40 % af de voksne hunde i følgende tilfælde:

- Ved en udvidelse af besætningen.
- Ved udskiftning af race.
- Ved udvikling af nye driftsgrene inden for samme art.

Procentsatserne skal også i dette tilfælde opgøres pr. dyreart på basis af de sidste 12 måneders antal voksne årshunde i besætningen.

Der kan søges om tilladelse til indsættelse af op til 40 % hunde, der har født, hvis den pågældende race er i fare for at forsvinde fra landbruget, f.eks. oprindelige danske husdyrracer.

Kødet fra indkøbte ikke-økologiske hunde vil ikke kunne sælges som økologisk, se [afsnit 4.1.1](#).

Eksempel

En fårebesætning på 2 væddere, 21 moderfår, 11 gimmerlam og 12 vædderlam, ønskes udvidet til 45 moderfår.

Ud over de 11 gimmerlam må der indsættes 40 % af de 21 moderfår = 8,4 dyr. Der kan således indsættes 8 ikke-økologiske gimmere inden for 12 måneder. De resterende 5 får skal indkøbes som økologiske.

4.2.8 Supplering med ikke-økologiske handyr til avl

Det er muligt at indsætte ikke-økologiske handyr til avl, hvis handyrene omlægges straks ved indsættelse. Handyrene må umiddelbart efter indsættelse anvendes til avl, men kan aldrig sælges til slagt som økologiske.

Der må ikke indsættes ikke-økologiske handyr til opfødning. Tyrekalve og stude til opfødning skal derfor altid indkøbes som økologiske.

4.2.9 Reproduktion

Økologisk husdyravl bør være baseret på naturlige metoder.

Kunstig sædoverføring er imidlertid tilladt i det omfang, det ikke kræver hormonel behandling. Andre former for kunstig eller assisteret avl (f.eks. embryonoverførsel, kloning eller kønssorteret sæd) er ikke tilladt. Endvidere må genetisk modificerede dyrearter og avlsmateriale ikke anvendes.

Anvendelse af hormoner eller lignende stoffer til at fremkalde eller synkronisere brunst er ikke tilladt. Enkeltdyr med reproduktionsproblemer må dog hormonbehandles efter dyrlægediagnose, se [afsnit 4.8.9](#).

4.2.10 Identifikation af dyr

Alle husdyr skal til stadighed være identificerbare ved anvendelse af teknikker, der er afpasset efter de forskellige dyrearter.

Store pattedyr (kvæg, heste, avlssvin, får, geder, hjorte) skal være enkeltvis identificerbare. Dette krav kan opfyldes for kvæg, får og geder ved den obligatoriske CKR-øremærkning.

Fjerkræ og mindre pattedyr, (f.eks. smågrise, slagtesvin) skal være mærket enkeltvis eller pr. flok/sti.

Der skal altid foreligge en ajourført besætningsliste, der viser til- og afgang af dyr på bedriften.

Dyr, der tilkøbes eller fødes i besætningen, skal fremgå af besætningslisten med følgende oplysninger:

- Evt. tidligere ejer.
- Ankomstdato eller fødselsdato.
- Omlægningsdato, se [afsnit 4.1.2](#), [4.2.2](#) – [4.2.8](#).
- Eventuel genomlægningsdato, se [afsnit 4.1.3](#).

- Entydigt identifikationsmærke.
- Kopi af medicinlogbog for dyret, hvis dyret er indkøbt som økologisk.

Dyr, der fragår besætningen, skal endvidere fremgå af besætningslisten med følgende oplysninger:

- Afgangsdato.
- Entydigt identifikationsmærke.
- Salgsformål (slagt eller levebrug).

4.2.11 Transport af økologiske dyr mellem økologiske bedrifter

Transporttiden for økologiske dyr mellem økologiske bedrifter må ikke overstige 8 timer i alt, inklusive på- og aflæsning.

Under transporten skal det sikres, at dyrene i mindst mulig grad udsættes for stress:

- Dyr, der sædvanligvis ikke er bundet, må ikke bindes under transporten.
- Dyr skal transporteres i de grupper, de gik i, inden transporten.
- Hvis forskellige grupper af dyr skal transporteres på samme vogn, skal grupperne holdes adskilte ved hjælp af skillerum. Dette gælder også for enkelt dyr.
- Af- og pålæsning af dyrene skal ske roligt og uden anvendelse af elektriske drivredskaber.
- Der må ikke anvendes beroligende lægemidler før og under transporten.

Transport af økologiske dyr til slagtning er omfattet af Fødevarestyrelsens regler.

4.3 Foder

4.3.1 Generelt

Dyr i økologiske besætninger skal fodres med økologisk foder.

Dog kan omlægningsfoder udgøre en andel af foderrationen. Desuden tillader en overgangsordning, at svin og fjerkræ kan fodres med de ikke-økologiske foderstoffer, der fremgår af [bilag 3](#).

Der skal laves en foderplan, hvis der indgår ikke-økologisk- eller omlægningsfoder i fodringen. Andelen af økologisk-, omlægnings- og grovfoder skal beregnes i procent af den samlede tørstofmængde i foderrationen. Foderberegningen skal opgøres pr. dyr pr. dag. Kun foder af landbrugsoprindelse skal indgå i beregningen⁷, og som tørstofværdi anvendes analyseresultater eller nyeste tabelværdier.

I [tabel 4.5](#) er der et eksempel på en foderplan for drøvtyggere med beregninger af de forskellige procenter.

⁷ Som foder af landbrugsoprindelse regnes al foder af vegetabilsk og animalsk oprindelse undtagen fiskeprodukter, se [bilag 3](#), del A og del B.

Der er to situationer, hvor en foderplan ikke er nødvendig:

- Der anvendes udelukkende økologisk foder. Der udarbejdes en oversigt/liste over foderemnerne med angivelse af mængde. For kvæg (kalve over 4 måneder), heste, hjorte, får og geder, skal den daglige grovfoderandel efter mælkefodringsperioden tydeligt fremgå af listen.
- Foderet består af et delvist økologisk fuldfoder, der er entydigt deklareret, og supplerende økologisk grovfoder. Her skal der udarbejdes en oversigt/liste over foderemnerne med angivelse af mængde. Den daglige grovfoderandel til kvæg (kalve over 4 måneder), heste, hjorte, får og geder efter mælkefodringsperioden skal tydeligt fremgå af listen.

[Tabel 4.4](#) viser andelen af henholdsvis ikke-økologisk-, omlægnings- og økologisk foder, der kan anvendes, se også [afsnit 4.3.2](#) og [4.3.4](#). Desuden fremgår krav til tildeling af grovfoder, se også [afsnit 4.3.3](#).

Det er ikke tilladt at fodre med ikke-økologisk grovfoder og korn (byg, havre, hvede, rug og tritiale).

Ikke-økologiske fodermidler som klid og strømel må anvendes som bærestof i vitamin- og mineralblandinger til svin og fjerkræ.

Tabel 4.4 Krav til daglig foderandel opgjort i tørstof/dyr/dag

Fodertype	Kvæg, får og geder*	Heste	Svin og fjerkræ	
			Frem til	
			31.12.2009	31.12.2011
Ikke-økologisk foder, se afsnit 4.3.4 .	0 %	■ 0 % ■	Maksimalt 10 %	Maksimalt 5 %
Omlægningsfoder**, se afsnit 4.3.2 .	Maksimalt 50 %, dog maksimalt 80 %, hvis det er dyrket på egen bedrift	Maksimalt 50 %, dog maksimalt 80 %, hvis det er dyrket på egen bedrift	Maksimalt 50 %, dog maksimalt 80 %, hvis det er dyrket på egen bedrift	
Grovfoder, se afsnit 4.3.3 .	Minimum 60 %, dog minimum 50 % de første 3 måneder af laktationen	Minimum 60 %, dog minimum 50 % de første 3 måneder af laktationen	Fri adgang for svin. Adgang i dagtimerne for alt fjerkræ.	
Økologisk foder	Ingen øvre grænse			

* Mindst 50 % af foderet skal komme fra bedriften. Det er dog muligt at producere foderet i samarbejde med andre økologiske bedrifter (se [afsnit 4.3.7](#)).

** Se [afsnit 4.3.2](#), hvis der kun anvendes økologisk og omlægningsfoder.

4.3.2 Omlægningsfoder

Omlægningsfoder omfatter foder, herunder forarbejdede foderstoffer, der stammer fra omlægningsafgrøder, se [afsnit 3.1.1](#).

Indtil den 31. december 2008 kan 50 % af den daglige foderration, beregnet i tørstof pr. dyr pr. dag, kan udgøres af omlægningsfoder. Hvis omlægningsfoderet er dyrket på bedriftens egne arealer, kan den daglige andel dog udgøre 80 % pr. dyr.

Hvis omlægningsfoderet består af en blanding af indkøbt omlægningsfoder og eget produceret omlægningsfoder, kan den indkøbte del udgøre op til 50 %, mens den egenproducerede del kan udgøre den resterende del op til 80 % pr. dyr pr. dag.

Hvis der udelukkende anvendes omlægningsfoder og økologisk foder, kan andelen af omlægningsfoder øges med den andel, det er tilladt at fodre som ikke-økologisk.

■ Foder fra bedriftens egne 1. års omlægningsmarker med flerårige afgrøder (f.eks. græs og lucerne) kan indgå med op til 20 % af den samlede foderration pr. dyr pr. dag og skal indregnes i andelen af omlægningsfoderet. Afgrøden skal være høstet efter 17. november 2007. ■

Andelen af omlægningsfoder pr. dyregruppe/art skal fremgå af en ajourført foderplan.

Omlægningsfoder kan ikke indgå i foderplanen som økologisk foder, det vil sige, at man ikke udelukkende må fodre økologiske dyr med omlægningsfoder, undtagen ved samtidig omlægning, se [afsnit 4.1.7](#).

Det er en betingelse for anvendelse af omlægningsfoder, at producenten løbende ajourfører en foderplan, hvor andelen af omlægningsfoder pr. dyregruppe/art fremgår.

Generelt må økologiske dyr og dyr under omlægning kun afgræsse arealer, hvor afgrøden er økologisk, se [afsnit 4.4.5](#).

4.3.3 Grovfoder

Alle dyr skal året rundt have adgang til grovfoder, f.eks. friskt grønt, hø, ensilage, rodfrugter, løv eller frugt- og grønsagsrester.

For drøvtyggere medregnes halm (ikke strøhalmen) som grovfoder. Grøntpiller, roepiller og lucernepiller regnes normalt ikke som grovfoder, men kan for drøvtyggere indgå i opgørelsen af grovfoderandelen, hvis producenten ikke har tilstrækkeligt grovfoder. Brød anses ikke for at være grovfoder.

Tørstofmængden af grovfoderet pr. dyr pr. dag skal opgøres i en foderplan eller anden form for opgørelse. For drøvtyggere skal afgræsningen fremgå af planen, se [tabel 4.5 A](#) i [afsnit 4.3.4](#).

Hvis unge drøvtyggere i mælkefodringsperioden har fri adgang til grovfoder, er der ikke krav om, at grovfoderet skal udgøre en bestemt andel af den samlede foderration.

For planteædere skal mindst 60 % af den daglige foderandel udgøres af grovfoder. I de første 3 måneder af laktationen kan grovfoderandelen nedsættes til 50 %.

For svin og fjerkræ skal grovfoderet ikke udgøre en bestemt andel af den samlede foderration, se [tabel 4.4](#). Svin skal dog have fri adgang til grovfoder, mens fjerkræ skal tildeles grovfoder i en mængde og på en måde, så det senest fra 3 dages alderen holder fjerkræet beskæftiget i dagtimerne.

4.3.4 Ikke-økologisk foder

Muligheden for at anvende ikke-økologiske foderstoffer gælder indtil den 31. december 2011 afhængig af dyreart, se [tabel 4.4](#).

Der skal anvendes økologisk- eller omlægningsgrovfoder, herunder pulpetter og koseretter. Ligesom der også skal anvendes økologisk- eller omlægningsbyg, havre, hvede, rug og triticale. Ikke-økologisk klid og strømel kan anvendes som bærestof til vitamin- og mineralblandinger i foder til svin og fjerkræ.

Kun de foderstoffer af landbrugsoprindelse, der er nævnt i [bilag 3](#), tabelafsnit A og B, kan anvendes som ikke-økologisk foder.

Ikke-økologiske foderstoffer af landbrugsoprindelse, som ikke fremgår af [bilag 3](#), tabelafsnit A og B, må ikke købes og opbevares på en økologisk bedrift.

Foderstofferne må ikke være fremstillet ved brug af kemiske opløsningsmidler. Det er derfor ikke muligt at anvende ikke-økologiske skråprodukter som sojaskrå, rapskrå og solsikkekrå, da de er ekstraheret med organiske opløsningsmidler som hexan.

Kød- og benmel må ikke anvendes i økologisk jordbrugsproduktion. Fiskemel kan anvendes til svin og fjerkræ.

Foderplan

Det er en betingelse for anvendelsen af omlægningsfoder og ikke-økologisk foder, at producenten udarbejder og ajourfører en foderplan.

Følgende skal fremgå af foderplanen:

- Andelen af omlægningsfoder, opdelt på købt og egenproduceret.
- Andelen af ikke-økologisk foder til svin og fjerkræ.
- Andelen af grovfoder.
- Andelen af græsningen for drøvtyggere, se [tabel 4.5 A](#).

Hvis disse oplysninger fremgår af producentens normale foderplan, og hvis denne ajourføres hver gang, der skiftes fodermidler, er det ikke nødvendigt at udarbejde en

særskilt opgørelse i henhold til de økologiske fodringsregler. [Tabel 4.5 A](#) og [tabel 4.5 B](#) viser eksempler på de oplysninger, der mindst skal fremgå af en foderplan.

Tabel 4.5 A Eksempel på foderplan til malkekøer i sommerperioden

Foderplanen viser, at kravet om maksimalt 50/80 % omlægningsfoder og minimum 60 % grovfoder er overholdt. Endvidere viser planen afgræsningen, som ved god planlægning kan udgøre mindst 25 % af det daglige foderoptag.

	Status (øko-procent eller omlægningsfoder)	Fra egen bedrift eller indkøbt	Kg tørstof pr. dag pr. dyr			Heraf Grovfoder (kg tørstof)
			Øko.	Oml.	Ikke-øko.	
Afgræsning	Øko.	Egen	6		Kun relevant for svin og fjerkræ	6
Helsæd	Oml.	Egen		4,9		4,9
Grønpiller	Øko.	Købt	1,1			1,1
Byg	Øko.	Egen	4,0			
A 100	100 % Øko.	Købt	2,0			
Mineraler	Ikke-øko.	Købt				
Total			13,1	4,9	0	
I alt kg tørstof			18,0			12,0
Procent			72,7 %	27,2 %	0	66,7 %

Tabel 4.5 B Eksempel på foderplan til malkekøer i vinterperioden

Eksempel på foderplan til 20 malkekøer i perioden 1. november til 21. januar. Dyrene er i de første 3 måneder af laktationen. Foderplanen viser, at kravet om maksimalt 50/80 % omlægningsfoder er overholdt, samt at kravet om minimalt 50/60 % grovfoder er overholdt.

	Status (øko-procent eller omlægningsfoder)	Fra egen bedrift eller indkøbt	Kg tørstof pr. dag pr. dyr			Heraf Grovfoder (kg tørstof)
			Øko.	Oml.	Ikke-øko.	
Helsæd	Oml.	Købt		4,9	Kun relevant for svin og fjerkræ	4,9
Græsensilage	Øko.	Egen	5,7			5,7
Halm	Øko.	Egen	0,9			0,9
Havre	Øko.	Egen	2,3			
A 100	100 % Øko.	Købt	5,5			
Mineral	Ikke-øko.	Købt				
Total			14,4	4,9	0	
I alt kg tørstof			19,3			11,5
Procent			75 %	25 %	0	60 %

4.3.5 Foderblandinger

Foderblandinger må indeholde økologiske foderstoffer, omlægningsfoderstoffer og ikke-økologiske foderstoffer, dog kun de ikke-økologiske foderstoffer der fremgår af [bilag 3](#). Ikke-økologiske foderstoffer må ikke indgå i foderblandingen sammen med samme slags økologiske og/eller omlægningsfoderstoffer.

Kun blandinger, hvor mindst 95 % af produktets tørstof består af en eller flere økologiske foderstoffer, må markedsføres som økologiske foderblandinger med betegnelsen "økologiske landbrugsprodukter".

Foderblandinger, som indeholder forskellige andele af økologiske fodermidler, og/eller omlægningsfodermidler, og/eller ikke-økologiske fodermidler, kan sælges med betegnelsen "kan anvendes i økologisk landbrug i overensstemmelse med forordning (EØF) nr. 2092/91".

For begge typer af foderblandinger skal der være en angivelse af mængden af tørstof fra henholdsvis økologiske- og omlægningsfoderstoffer samt det samlede indhold af foderstoffer af landbrugsoprindelse. I foderopførelsen skal alle foderstoffer af landbrugsoprindelse indgå med deres procentvise andel af tørstoffet.

4.3.6 Særligt for pattedyr - mælkefodring

I mælkefodringsperioden skal alle pattedyr fodres med naturlig mælk og helst modermælk. Mælkefodringsperioden er mindst:

- 90 dage for kalve og føl
- 45 dage for lam og kid
- 49 for pattegrise

Efter kælvning skal ko og kalv gå sammen i mindst et døgn.

Mælk fra dyr under omlægning regnes som økologisk, hvis det anvendes til opfodring i egen besætning.

Der kan opstå tilfælde, hvor der er behov for at bruge mælkeerstatning. I de tilfælde skal der bruges økologisk mælkeerstatning.

4.3.7 Særligt for planteædere - egenproduktion

Mindst 50 % af foderet til planteædere skal komme fra bedriften selv eller, hvis dette ikke er muligt, være produceret i samarbejde med andre økologiske landbrugsbedrifter.

4.3.8 Særligt for fjerkræ - ægprodukter

Der må anvendes æg og ægprodukter som fjerkræfoder. Produktionen skal fortrinsvis (mere end 50 %) komme fra samme bedrift, hvor æggene er produceret.

4.3.9 Genetisk modificeret materiale (GMO)

Foderstoffer, der består af, indeholder eller er fremstillet ved brug af genetisk modificerede organismer må ikke anvendes i økologisk jordbrugsproduktion. Veterinære lægemidler er undtaget fra dette krav, se [afsnit 4.8](#).

Der er den 18. april 2004 indført generelle mærkningsbestemmelser for GMO og produkter afledt heraf i foderstoffer⁸. Disse bestemmelser gælder også for økologisk jordbrug. Det betyder, at foderstoffer, der er mærket med, at de består af eller indeholder GMO, ikke må anvendes i økologisk jordbrugsproduktion.

Ikke-økologiske fodermidler, der ikke er mærket med indhold af genetisk modificeret materiale, kan umiddelbart anvendes, hvis indholdsstofferne fremgår af listen over tilladte fodermidler, se [bilag 3](#).

De generelle mærkningsbestemmelser for GMO omfatter ikke produkter, der er produceret ved hjælp af GMO men hvor den genmodificeret organisme ikke er tilstede i slutproduktet⁹. Det kan f.eks. være fodertilsætningsstoffer der anvendes i frihandelsprodukter, som elektrolytter og ketose-pasta, og vitaminiserede mineralblandinger. For disse produkter skal der forelægge en erklæring fra sælgeren om, at produktet ikke indeholder eller er fremstillet ved hjælp af GMO. Erklæringen kan typisk fremgå af følgesedlen eller fakturaen¹⁰. Erklæringen skal altid forelægges på bedriften og kunne forevises til Plantedirektoratet.

Dette krav gælder ikke for produkter der er mærket med: ”Må anvendes i økologisk landbrug i overensstemmelse med forordning (EØF) nr. 2092/91”.

4.3.10 Fodermidler af mineralsk oprindelse

[Bilag 3](#), tabelafsnit C, indeholder en liste over de fodermidler af mineralsk oprindelse, der må anvendes i foder til økologiske husdyr.

Mineralske fodermidler, der ikke er nævnt i [bilag 3](#), tabelafsnit C, må ikke anvendes og/eller opbevares på en økologisk bedrift.

4.3.11 Tilsætningsstoffer

[Bilag 3](#), tabelafsnit D, indeholder en liste over de tilsætningsstoffer, der må anvendes i foder til økologiske husdyr. Tilsætningsstoffer, der ikke er nævnt på denne liste, må ikke anvendes. Dette gælder f.eks. aminosyrer, der er fremstillet syntetisk eller ved fermentering, antibiotika, coccidiostatika, konserveringsstoffer, farve- og aromastoffer samt vækstfremmende stoffer.

⁸ Bestemmelserne har indført en tærskelværdi på 0,9% for mærkning af en genetisk modificeret ingrediens i et foderstof, hvis forekomsten af genetisk modificeret materiale er utilsigtet eller teknisk uundgåelig.

⁹ Ved produktion af en del fodertilsætningsstoffer som f.eks. enzymer og vitaminer anvendes der ofte genmodificerede organismer (gær eller bakterier). Men GM-gæren eller -bakterierne er ikke tilstede i slutproduktet (enzymet eller vitaminet).

¹⁰ Erklæring på faktura: ”Fremstillet uden brug af GMO” eller ”Garanteret GMO-fri”. Erklæring på følgesedel: ”Fremstillet uden brug af genetisk modificerede planter/organismer”.

Foderstoffer der indeholder andre tilsætningsstoffer end dem, der er listet i [bilag 3](#), tabelafsnit D, må ikke opbevares på en økologisk bedrift.

Tilsætningsstofferne, der fremgår af bilaget, kan anvendes efter de generelle fodrestofregler.

Syntetiske vitaminer må anvendes til økologiske dyr under følgende forudsætninger:

- Til enmavede dyr (heste, fjerkræ og svin) alle typer vitaminer, der ikke er produceret ved hjælp af GMO.
- Til drøvtyggere, kun syntetisk A-, D- og E-vitamin, der ikke er produceret ved hjælp af GMO.

De såkaldte frihandelsprodukter, f.eks. elektrolytblandinger, calcium- og ketoseprodukter m.m., indeholder ofte stoffer, der ikke fremgår af positivlisterne, se [bilag 3](#). De fleste af disse produkter kan derfor ikke anvendes til økologiske husdyr. Kun produkter, der udelukkende indeholder ingredienser, der fremgår af positivlisten i [bilag 3](#), og ikke er produceret ved hjælp af GMO, se [afsnit 4.3.9](#), må anvendes til økologiske dyr. Se endvidere [afsnit 4.8](#).

Flydende vitaminer, flydende mineraler og elektrolytter må ikke tilsættes drikkevand uden forudgående registrering hos Plantedirektoratet, Sektor for foder og gødningsstoffer.

4.3.12 Hjælpestoffer til foderfremstilling

[Bilag 3](#), tabelafsnit D, indeholder en række fodermidler, enzymer, bakterier og organiske syrer, der bl.a. må anvendes til at fremme ensilering. Disse kan uden ansøgning til Plantedirektoratet anvendes til fremstilling af fodermidler, der skal forgæres til et lavere pH (ensilering).

4.4 Afgræsning

4.4.1 Generelt

Generelt må økologiske dyr og dyr under omlægning kun afgræsse arealer, hvor afgrøden er økologisk.

Økologiske dyr og dyr under omlægning må kun afgræsse arealer, der har været under omlægning i mindst 1 år, medmindre der er opnået nedsat omlægningstid, se [afsnit 3.1.3](#) og [3.1.4](#).

Særlige krav omkring græsningsperiode, malkekvægs afgræsning og kalve på græs, se [afsnit 4.6.1](#).

4.4.2 Græsningsret

Ved udlejning/leje af en græsningsret forstås, at en producent afgiver eller modtager retten til græsset på et areal. Ejer af arealet beholder den fulde rådighed og det fulde ansvar for driften af arealet.

Tages der slæt på arealet eller på bedriftens andre græsarealer, kan der være parallelavl. Parallelavl forekommer, når der tages slæt på et areal, der ikke er påbegyndt omlægning til økologisk produktion og et areal, der er påbegyndt omlægning. Ved parallelavl nedklassificeres slættet til ikke-økologisk status. Reglerne om parallelavl er beskrevet i [afsnit 3.2](#).

I teksten nedenfor er det beskrevet, hvordan man skal give Plantedirektoratet besked om en lejet græsningsret.

Hvis aftalen om græsningsret er indgået før den årlige økologiindberetning, skal arealet også indberettes som græsningsret med angivelse af omlægningstidspunkt, se [afsnit 8.5](#).

Leje af græsningsret på en ikke-økologisk bedrift

Det er kun muligt at anvende græsset fra en lejet græsningsret, hvis arealet har opnået nedsat omlægningstid efter [afsnit 3.1.3](#). Græsset må kun anvendes til bedriftens egne dyr.

Den generelle nedsættelse af omlægningstiden for permanent græs gælder kun for bedriftens egne arealer, se [afsnit 3.1.4](#). Ved leje af græsningsret på en ikke-økologisk bedrift skal altså også søges om nedsat omlægningstid for permanent græs efter reglerne i [afsnit 3.1.3](#).

Hvis græsset får status som økologisk, kan det både anvendes til afgræsning og slæt. Hvis græsset får omlægningstatus, må det kun anvendes til slæt. Slættet skal da regnes med til mængden af omlægningsfoder, som indkøbes til bedriften.

Der skal ansøges om nedsat omlægningstid hvert år, se [afsnit 3.1.3](#) og [bilag 7](#). Sammen med ansøgningen skal der indsendes en erklæring om, at der ikke er brugt kunstgødning og plantebeskyttelsesmidler på arealet, se [bilag 7](#). Ansøgningen fungerer også som en indberetning af græsningsretten.

Dyrene må først sættes ud på arealet, når Plantedirektoratet har givet tilladelse til nedsat omlægningstid.

Hvis der ikke kan opnås nedsat omlægningstid, må arealet kun benyttes, hvis du forpagter arealet og omlægger det.

Græsningsaftalen skal kunne vises ved kontrolbesøg.

Leje af græsningsret på en økologisk bedrift

Hvis græsset har status som økologisk, kan det både anvendes til afgræsning og slæt. Hvis græsset kun har omlægningstatus, kan det kun anvendes til slæt. Slættet skal da regnes med til mængden af omlægningsfoder, som indkøbes til bedriften.

Hvis græsningsaftalen er indgået efter den årlige indberetning, er notering i besætningslogbogen tilstrækkelig. Aftalen skal noteres i begge økologers besætningslogbog.

Græsningsaftalen skal kunne vises ved kontrolbesøg.

Udlejning af græsningsret

Hvis en økolog udlejer græsningsret er det en forudsætning, at det fremgår af aftalen, at modtager af græsningsretten ikke må udbringe andet på arealet end den gødning, der efterlades af dyrene. Reglerne for afgræsning med ikke-økologiske dyr fremgår af [afsnit 4.4.4](#).

Udlejning af græsningsret til en ikke-økologisk landmand skal anmeldes til Plantedirektoratet som afgræsning med ikke-økologiske dyr, se [afsnit 4.4.4](#). Hvis den udlejede græsningsret udelukkende skal udnyttes ved slæt, er det tilstrækkeligt at notere udlejningen i besætningslogbogen.

4.4.3 Samgræsning

Ved samgræsning forstås, at økologiske og ikke-økologiske dyr, uanset art, samtidig afgræsser et fælles ikke-økologisk græsareal, f.eks. offentlige strandenge.

Benyttelse af et samgræsningsareal skal føres i besætningslogbogen. Det skal fremgå hvilke dyr, der sættes ud på arealet, afgræsningsperioden og arealets beliggenhed.

Samgræsning kan ske på ikke-økologiske arealer, der ejes i fællesskab, enten af det offentlige eller af et græsningslaug. Muligheden for samgræsning kan ikke bruges på privatejede MVJ-arealer.

Det er et krav, at arealet drives efter principper, der kan sidestilles med de økologiske, og at dette har været tilfældet de seneste 3 år inden samgræsningen påbegyndes. Der skal på bedriften opbevares dokumentation for, at arealet har været omfattet af en ordning, nævnt i [afsnit 3.1.4](#), i mindst 3 år, eller at der er tale om permanent græs, se [afsnit 3.1.1](#), der ikke er gødsket og sprøjtet i mindst 3 år. Plantedirektoratet skal endvidere have adgang til kontrol af arealet.

Det er en forudsætning, at de ikke-økologiske dyr kommer fra ekstensive bedrifter.¹¹

Hvis dyrene fodres, herunder tildeles mineraler m.m., mens de opholder sig på det fælles græsareal, skal foderet til samtlige dyr opfylde kravene til økologisk fodring.

Ved kontrolbesøget skal der kunne fremvises fuldstændige indholdsdeklarationer på de fodermidler, dyrene tildeles på samgræsningsarealet.

Der må ikke sælges økologisk mælk eller kød fra de økologiske dyr i den periode, de går på et fælles græsningsareal.

¹¹ Herved forstås bedrifter, der opfylder de generelle harmoniregler for husdyrproduktion.

Økologiske dyr, der har gået på et fællesgræsningsareal, vil normalt miste deres økologiske status, hvis kravene vedrørende samgræsningsarealer ikke er opfyldte.

En økologisk producent kan normalt ikke indberette en del af et samgræsningsareal i den årlige hektarstøtte- og økologiindberetning. Dette skyldes, at økologisk produktion skal ske på en enhed, der er klart adskilt fra enhver anden enhed, som ikke producerer efter de økologiske produktionsregler. Et samlet græsningsareal kan derfor ikke samtidigt indgå både i en økologisk og en ikke-økologisk bedrift. Dette er gældende, uanset om den ene af parterne kun udnytter sin brugsret til arealet ved slæt.

4.4.4 Afgræsning med ikke-økologiske dyr

Dyr fra ekstensive ikke-økologiske bedrifter¹², kan årligt i op til 180 dage pr. dyr afgræsse arealer på en økologisk bedrift.

Det er en forudsætning, at de ikke-økologiske dyr – uanset art – ikke kommer på græs sammen med økologiske dyr. Dyrene må altså ikke afgræsse det samme areal samtidig.

Hvis bedriften har økologiske dyr kan afgræsning med ikke-økologiske dyr af samme art dog kun ske, når:

- alle ikke-økologiske dyr, der er på græs på bedriften, er individuelt mærkede, som for eksempel kreaturer, og
- dyrene går på arealer, hvor der ikke er risiko for sammenblanding af de økologiske og ikke-økologiske dyr eller deres afkom.

Der skal på bedriften være en liste over arten og antallet af ikke-økologiske dyr, der er, eller har været på bedriften, med angivelse af indgangs- og afgangsdato for dyrene.

Hvis dyrene fodres, mens de er på græs, skal foderet være tilladt at anvende efter de økologiske produktionsregler, se [afsnit 4.3.1](#).

Gødningen fra de ikke-økologiske dyr skal medregnes som ikke-økologisk husdyrgødning, se [afsnit 3.4.2](#).

Der skal sendes en anmeldelse til Plantedirektoratet senest 5 dage, inden de ikke-økologiske dyr kommer på græs på bedriften. Skema til anmeldelse af afgræsning med ikke-økologiske dyr findes i [bilag 7](#).

Anmeldelse af afgræsning med ikke-økologiske dyr skal indeholde følgende oplysninger:

- Navn og autorisationsnummer på den økologiske bedrift.
- Navn og adresse på ejer af de ikke-økologiske dyr, med oplysning om CVR-nr. eller CHR-nr.

¹² Herved forstås bedrifter, der opfylder de generelle harmoniregler for husdyrproduktion.

- Dyreart og antal dyr.
- Afgræsningsperiode, (max. et år frem i tiden).
- Hvilke marker, der skal afgræsses af de ikke-økologiske dyr (marknumre).
- Oplysninger om bedriften selv har økologiske dyr af samme art.

Hvis det samlede antal dyr af den pågældende art på den økologiske bedrift ikke overstiger grænserne for ikke-erhvervsmæssigt dyrehold, se [afsnit 4.1.8](#) og bedriften ikke selv har økologiske dyr af samme art, er det ikke nødvendigt at anmelde afgræsningen til Plantedirektoratet.

4.4.5 Afgræsning af omlægningsmarker

Det er tilladt, at økologiske dyr og dyr under omlægning afgræsser arealer, hvor græsset har status af omlægningsgræs. Det gælder dog kun bedriftens egne arealer. Lejet græsningsret betragtes ikke som bedriftens eget areal.

Dette kan for de dyregrupper, der er på afgræsningsarealet hele døgnet, praktiseres således:

- Hele året ved, at dyrene samtidig kan afgræsse et økologisk areal. Den procentvise størrelse af det økologiske areal skal sikre at foderprocenterne er overholdt, se [tabel 4.4](#).
- Uden for græssets højevækstsæson ved, at dyrene i perioden fodres supplerende med økologisk foder samtidig med, at de afgræsser en omlægningsafgrøde. Andelen af suppleringsfoderet skal sikre at foderprocenterne er overholdt, se [tabel 4.4](#). Højevækstsæsonen for græs regnes for maj, juni og juli.

Malkekøer, som dagligt fodres supplerende på stald, kan afgræsse arealer, hvor græsset har status af omlægningsgræs uden ovenstående forholdsregler. Dette skyldes, at det i en periode, der løber indtil 31. december 2008 er tilladt at anvende 80 % omlægningsfoder fra egen bedrift, se [afsnit 4.3.2](#). Det er en forudsætning for afgræsningen, at den tilladte andel af omlægningsfoder ikke overskrides.

Folde til svin og fjerkræ skal have været omlagt i mindst 1 år. Hvis der er tale om permanent græs, se [afsnit 3.1.1](#), kan omlægningstiden nedsættes til 6 måneder.

4.5 Opstaldning af pattedyr

4.5.1 Generelle krav

Dyrenes forhold skal være afpasset efter deres biologiske og adfærdsmæssige behov, f.eks. passende bevægelsesfrihed.

Ved udformningen af husdyrenes omgivelser skal der i overensstemmelse med de forskellige dyregruppers behov sørges for, at:

- Alle dyr har let adgang til fodringssteder og friskt drikkevand.
- Dyrenes naturlige bevægelsesmønstre tilgodeses.
- Alle dyr har adgang til daglig motion hele året.

- Dyrene ikke bindes eller fikseres.
- Indendørs liggearealer er tilstrækkelig store, trækfri og velforsynede med ren og tør strøelse.
- Der er rigelig med frisk luft og dagslys i stalden.
- Der er adgang til læ og skygge ved udendørs ophold, dette gælder dog ikke kvæg over 6 måneder i sommerhalvåret.
- Der er mulighed for at foretage hud-, hår-, og/eller pelspleje ved både udendørs- og indendørsopstaldning.
- Flokstørrelsen ikke har negativ indflydelse på trivslen.

Dyrene skal have let adgang til fodringssteder, og hele døgnet uhindret adgang til drikkevand. Hvis dyrene ved udendørsophold har uhindret adgang til stalden, hvor der er adgang til foder og drikkevand, betegnes dette som uhindret adgang til foder og drikkevand.

Isolering, opvarmning og ventilation af bygninger skal sikre, at luftcirkulation, støvniveau, temperatur, den relative luftfugtighed og gaskoncentrationen holdes inden for grænser, der ikke generer dyrene.

Alle dyr skal have mulighed for at foretage hud-, hår-, og/eller pelspleje ved både uden- og indendørs ophold. Eksempelvis skal kvæg på græs have mulighed for at gnubbe sig op af træer, stolper eller lignende. Forefindes mulighederne ikke naturligt på marken, skal de etableres ved udbinding.

Dyrene må ikke bindes, fikseres eller tøjres. Det kan dog tillades, at dyrene bindes kortvarigt i forbindelse med afhentning, ved sygdomsbehandling, kælvningsbesvær, klovbeskæring og ved inseminering. Se endvidere [afsnit 4.5.6](#) vedrørende opstaldning af kvæg.

Det er kun tilladt at anvende de produkter, der er nævnt i [bilag 3](#), tabelafsnit E, til rensning og desinficering af stalde, folde, udstyr og redskaber.

Bekæmpelse af rotter i stalde skal foretages efter gældende lovgivning. Det er kommunens tekniske forvaltning, der varetager bekæmpelsen. Bekæmpelse af mus må ske med godkendte rodenticider. Fluer i stalde må kun bekæmpes med mekaniske og biologiske metoder, som f.eks. rovfluer eller fluepapir, eller produkter, der er anført i [bilag 2](#), hvis disse produkter må anvendes indendørs.

4.5.2 Belægningsgrad

Belægningsgraden skal tage hensyn til art, race, alder, gruppestørrelse og køn, samt være så lav, at den ikke skader dyrenes velfærd.

Det areal en gruppe dyr har til rådighed, skal være stort nok til, at alle dyr i gruppen, uhindret, naturligt og samtidigt har mulighed for at stå, lægge sig i et trækfrit leje, vende sig, soignere sig samt indtage alle naturlige stillinger og udføre alle naturlige bevægelser.

Under afsnittene for hver dyreart findes en tabel, som angiver mindstekravene til indendørs- og udendørsarealer for de enkelte arter, (for kvæg, se [afsnit 4.5.6](#), for svin se [afsnit 4.5.10](#), og for får og geder, se [afsnit 4.5.12](#)).

Det nettoareal, som et dyr skal have til rådighed, er det areal, som dyret har adgang til, til enhver tid. Malkestald, afspærret opsamlingsområde til malkestald, fodergang og arealer forbeholdt stalddpersonalet kan derfor ikke medregnes som en del af nettoarealet.

4.5.3 Opmåling af stalde

Arealerne måles fra inderside til inderside af inventar. Dog måles fra midt inventar til midt inventar, hvis der er tale om åbent inventar, f.eks. frithængende sengebåsbøjler.

Hvis foder-/vandtrug, stolper m.m. står på gulvet eller er ophængt, så dyret ikke kan ligge under det, skal dette areal trækkes fra nettoarealet. Vægge måles fra inderside til inderside.

Ved opmålingen af fastgulvsandelen i stalde med delvis spaltegulv, f.eks. i løsdriftstalde til kvæg, medregnes følgende: Repos ved ædepladsen, opsamlingsplads med fast gulv foran malkestald, hvis køerne har fri adgang til arealet mellem malkningerne, sengebåsene og andet tilgængeligt areal med fast gulv.

4.5.4 Overgangsordning for staldbygninger

Arealkravene i de respektive tabeller for de forskellige dyrearter gælder ikke for bedrifter, der er under overgangsordningen, se [afsnit 4.5.8](#) for kvæg, se [afsnit 4.5.9](#) for kalve, se [afsnit 4.5.11](#) for svin og se [afsnit 4.5.13](#) for får og geder.

Arealkravene for staldbygninger under overgangsordningen er nærmere beskrevet under afsnittene for de enkelte dyrearter.

4.5.5 Indendørsforhold, generelle forhold

Arealkravene, som er beskrevet under hver dyreart, gælder kun for staldbygninger.

Hvor dyrene går i bokse eller stier, skal det enkelte dyr kunne bevæge sig frit. Alle dyr skal samtidig have uhindret adgang til at ligge ned i ren og tør strøelse.

Dyrenes liggeareal skal være velforsynet med ren og tør strøelse som halm, sand eller savsmuld. Lejet skal have en sådan beskaffenhed, at strøelsen tilpasses kroppens former, når dyret ligger ned. Det er muligt at anvende både økologisk og ikke-økologisk strøelse. Strøelsen må efter høst kun tilsættes produkter, som er nævnt i [bilag 1](#).

Gulvet i stalden skal være jævnt og skridsikkert. Mindst halvdelen af det samlede gulvareal, skal være fast gulv, ikke spalter. Fuldspaltestald er således ikke tilladt.

Hvis dyrene har et større areal til rådighed end minimumskravene, jf. arealkravene for dyrearten, kan dette bestå af spaltegulv. I tabellerne for de enkelte dyrearter, se

[tabel 4.6](#), [4.7](#), [4.8](#) og [4.11](#) vises det gulvareal i stalden, der som minimum skal være fast.

For bedrifter omfattet af overgangsordningen er der ikke fastsat minimumskrav til gulvarealet. Disse stalde er dog også omfattet af kravet om, at maksimalt 50 % af det tilgængelige gulvareal må bestå af spalter og/eller drænet gulv.

Frilandshytter, herunder farehytter, telte og lignende, betragtes ikke som egentlige staldbygninger hvis de anvendes til opstaldning på arealer med plantedække. Hvis frilandshytter, herunder farehytter, telte og lignende anvendes til opstaldning, hvor dyrene kun har adgang til en mindre løbegård, skal indendørsarealkravene for hver dyreart være opfyldt i hytterne, herunder farehytter, telte og lignende, og ligeledes for løbegårdene. Regler for opstaldning i hytter, telte og lignende fremgår af [afsnit 4.6.2](#).

4.5.6 Kvæg, indendørsforhold

I stalde med sengebåse, skal der være mindst én sengebås pr. dyr. Lejerne skal være rene, bløde og velstrøede. Det nødvendige minimumsareal med fast gulv skal være til rådighed. Sengebåse regnes for fast gulv. Arealkravene fremgår af [tabel 4.6](#).

Anvendes gummimåtter i sengebåsen, skal lejearealet fortsat være velforsynet med ren og tør strøelse, således at lejet former sig efter kroppen. Anvendes flerlagsmadrasser kan mængden af strøelse mindskes, men lejet skal stadig være rent, blødt og velstrøet.

Kodressør, elektriske kodrivere, elhegn, strømførende tråde eller lignende må ikke anvendes i staldbygninger. Hvis det er i stalden, skal det være afmonteret, således at transformeren er fjernet, og andet udstyr på ingen måde kommer i kontakt med dyrene.

For bindestalde under overgangsordningen, se [afsnit 4.5.8](#), kan der søges om tilladelse til at anvende kodressør, når dyrevelfærdsmæssige årsager betinger det. Ansøgningen skal medunderskrives af en dyrlæge eller fagkonsulent.

Koen skal, hvis ikke den går på græs, når den skal kælv, være opstaldet løsgående på et tørt og strøet leje, f.eks. i en kælvningsboks. Hvis kælvningen kræver hjælp, kan koen bindes midlertidigt. Kælver køerne ude, skal de have adgang til læ og skygge, uanset at der ikke er et generelt krav om at kvæg over 6 måneder skal have adgang til læ og skygge.

Efter kælvning skal ko og kalv gå uforstyrret sammen i minimum et døgn, f.eks. i en kælvningsboks.

Tabel 4.6 Mindste indendørsareal og udendørsareal for kvæg

	Indendørs areal (det nettoareal, som dyrene altid skal have til rådighed - hvile og opholdsareal)		Den del af gulvet indendørs, der minimum skal være fast gulv	Udendørs areal (løbegårde, ikke græsarealer)*
	levendevægt (kg)	m ² /dyr	m ² /dyr	
Malkekøer		6,0	3,0	
Avlstyre		10,0	5,0	
Kvier og handyr	Indtil 100	1,5	0,75	
	Indtil 200	2,5	1,25	
	Indtil 350	4,0	2,0	
	Over 350	5,0, dog mindst 1,0 m ² /100 kg	2,5, dog mindst 0,5 m ² /100 kg	
Handyr, ældre end 1 år, uden adgang til græs*	Indtil 350	4,0	2,0	3,0
	Over 350	5, dog mindst 1 m ² /100 kg	2,5, dog mindst 0,5 m ² /100 kg	3,7, dog mindst 0,75 m ² /100 kg

* Kravet om udendørs løbegårde gælder ikke planteædere, der går på græs om sommeren og i løsdriftsstalde om vinteren.

Kalvens suttebehov skal dækkes i mælkefodringsperioden (3 måneder). Dette kan ske ved, at småkalvene i mælkefodringsperioden tildeles mælk via pattespand eller patteautomat og kan sutte på disse efter fodring.

Det er endvidere muligt at opsætte narresutter i kalveboksene eller opstalde småkalvene sammen med ammetanter. Hvis der anvendes narresutter, skal der være mindst en sut pr. kalv.

Alle staldbygninger til kalve under 6 måneder skal overholde kalvebeskyttelsesbekendtgørelsens arealkrav, der fremgår af [tabel 4.7](#).

Kalve må kun være opstaldet i enkeltboks den første leveuge. Kalve, som opstaldes i enkeltbokse, skal kunne se og røre andre kalve.

Opstaldning af kalve i kalvehytter sidestilles med anden opstaldning i hytter, se [afsnit 4.6.2](#), og størrelsen skal mindst opfylde kravene i [tabel 4.6](#). Kalvene skal altid have mulighed for at ligge på et tørt, velstrøet og trækfrit leje i skygge.

4.5.7 Løbegårde til tyre

For tyre på ét år eller mere gælder, at de kan holdes i en stald med uhindret adgang til en udendørs løbegård hele året rundt, i stedet for at komme på græs i sommerperioden.

Ved opstaldning i løbegård skal tyrene dagligt fodres med grovfoder efter ædelyst.

Løbegården skal indrettes, så gødning ikke kan nedvaskes. 50 % af løbegården må være spaltegulv eller drænet gulv, hvis øvrige bestemmelser overholdes.

Hvis tyrene har et større løbegårdsareal til rådighed end minimumskravene, jf. arealkravene for kreaturer, kan dette bestå af spaltegulv. I [tabel 4.6](#) kan ses arealkrav til løbegård.

Temperatur og luftskifte i løbegården skal på alle tidspunkter svare til udendørsforholdene, for at den kan anerkendes som en udendørs løbegård. Indtil 50 % af løbegårdens areal kan være overdækket i form af tag eller anden overdækning som f. eks. solmarkiser.

4.5.8 Overgangsordning for kvægopstaldning

Der er en overgangsordning for kvægbedrifter, der er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 1999, og

- hvis eksisterende bygninger og løbegårde er opført før denne dato, og
- hvis bygninger og løbegårde på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 210 af 6. april 1998 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer.

Overgangsordningen omfatter også kvægbedrifter, der er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 2000, og

- hvis eksisterende bygninger og løbegårde er opført efter den 24. august 1999, under forudsætning af, at byggeriet var anmeldt til kommunen inden denne dato og byggeriet var opført inden den 24. august 2000, og
- bygningerne på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 757 af 3. oktober 1999 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer.

Producenter, der er omfattet af overgangsordningen, skal fra den 31. december 2010 opfylde bestemmelserne om staldforhold i forordningen, se [tabel 4.6](#).

Bedrifter, hvor der foretages ombygning, nybygning eller anden væsentlig ændring af de eksisterende stalde og løbegårde (f.eks. fra dybstrøelsesstald til sengebåsstald), herunder skifter produktionsgren i bygningerne (f.eks. fra malkekvæg til kvieopstaldning), vil ikke længere være omfattet af overgangsordningen.

Almindelig vedligeholdelse af produktionsanlægget anses ikke for en væsentlig ændring.

Bindestald til kvæg over 6 måneder er tilladt frem til den 31. december 2010, hvis stalden er opført før den 24. august 2000. Det er en betingelse, at dyrene har adgang til daglig motion på et passende motionsareal,¹³ og at opdrættet sker i overensstem-

¹³ Et passende motionsareal bør som minimum udgøre 4 m²/ko, og alle køer skal kunne opholde sig på motionsarealet samtidig.

melse med dyrevelfærdskravene, således at køerne til enhver tid bl.a. har rene og velstrøede lejer, der former sig efter dyrets krop.

For kvægbedrifter, som er omfattet af overgangsordningen, er der ikke fastsat minimumskrav til gulvarealet, men alle dyr skal samtidig kunne bevæge sig naturligt og ligge ned på et tørt og velstrøet leje, der former sig efter dyrets krop.

For ungvæg¹⁴, køer og avlstyre i sengebåstalde defineres motionsarealet som de arealer, dyrene har konstant adgang til, f.eks. dyrenes ædeplads, gangareal, ikke-afspærret opsamlingsplads samt andet tilgængeligt gangareal. Dette areal bør for køer og avlstyre som minimum udgøre 4 m²/dyr og for ungvæg minimum 2 m²/dyr.

Køer i dybstrøelsesstalde bør have et total minimumsareal på 6 m²/dyr.

4.5.9 Overgangsordning for kalveopstaldning

Producenter med bygninger til kalve, som er taget i brug i perioden før 1. januar 1998 kan, hvis stalden allerede overholder arealkravene i [tabel 4.7](#), vente med at overholde arealkravene i [tabel 4.6](#), den 31. december 2010.

Producenter med bygninger til kalve, som er taget i brug i perioden 1. januar 1998 til 24. august 2000 skal overholde kalvebeskyttelsesbekendtgørelsens arealkrav, som fremgår af [tabel 4.7](#). Disse bedrifter skal ved ombygning eller senest den 31. december 2010 overholde arealkravene i [tabel 4.6](#).

Tabel 4.7 Mindste arealkrav til opstaldning af kalve

Tabellen gælder for kreaturer indtil 6 måneder.

	Legemsvægt, kg	Mål/areal
Enkeltboks	Under 60 kg	100 x 120 cm
	Over 60 kg	100 x 140 cm
Fællesboks	Op til 150 kg	Min. 1,5 m ² pr. dyr
	Fra 150 til 200 kg	Min. 1,7 m ² pr. dyr
	Over 200 kg	Min. 1,9 m ² pr. dyr

4.5.10 Indendørsforhold for svin

Avlssvin og slagtesvin skal, hvis de i vinterhalvåret er opstaldet indendørs, have uhindret adgang til en løbegård, med de mål, som fremgår af [tabel 4.8](#).

¹⁴ Ungkvæg er kvæg fra 6 måneder og frem til kælving/slagtning.

Tabel 4.8 Mindste indendørsareal og udendørsareal for svin

	Indendørs areal (det nettoareal, som dyrene skal have til rådighed, både hvile og opholdsareal)		Den del af gulvet indendørs, der minimum skal være fast gulv	Udendørs areal (løbegårde, ikke græsarealer)
	Mindste levende vægt (kg)	m ² /dyr	m ² /dyr	
Diegivende søer med pattegrise på indtil 49 dage	-	7,5	3,75	2,5
Smågrise/ungsvin	Indtil 50	0,8	0,4	0,6
Slagtesvin	Indtil 85	1,1	0,55	0,8
Slagtesvin	Indtil 110	1,3	0,65	1,0
Smågrise	over 40 dage og indtil 30 kg	0,6	0,3	0,4
Avlssvin, hundyr	-	2,5	1,25	1,9
Avlssvin, handyr		6,0	3,0	8,0

Ved indretning af en løbeafdeling er arealkravet til en ornesti henholdsvis 6 m² indendørs og 8 m² udendørs, se tabel 4.8. Hvis der sættes mere end en so ad gangen ind hos ornen, forøges arealkravet således, at for hver so, udover den første, skal løbestien udvides med 2,5 m² indendørs og 1,9 m² udendørs.

Alle svin skal have uhindret adgang til et veldefineret, tørt, velstrøet og trækfrit lejeareal i stien, hvor der er plads til, at samtlige dyr kan ligge ned samtidig. Trækfrit lejeareal kan f.eks. sikres ved overdækning. Lejearealet må ikke være placeret på spalte- eller drænet gulv. Kravet om plads til samtlige dyr betragtes som opfyldt, hvis lejearealet pr. svin mindst er på størrelse med arealerne i tabel 4.9.

Tabel 4.9 Vejledende mindstemål for lejeareal ved opstaldning af svin

Grisens maksimalvægt Kg	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	150	200	250	300
Lejeareal, m ² /gris	0,13	0,20	0,26	0,32	0,37	0,42	0,47	0,51	0,55	0,59	0,63	0,78	0,94	1,1	1,23

Udarbejdet ud fra Baxter, 1990, mål for thermoneutral svin i sideleje.

Ved opstaldning i stisystemer med løbegård skal alle svin have adgang til rodematerialer, (f.eks. halm, løs jord, ensilage og grøntfoder m.m.), der tilgodeser dyrets behov for at rode og evt. grave.

Alle svin skal have fri adgang til grovfoder (frisk grønt, hør, ensilage, rodfrugter, løv eller frugt- og grøntsagsrester).

Alle svin skal have adgang til afkøling i sommerperioden i form af sølebad eller overbrusning.

Søer skal holdes i grupper undtagen i de sidste stadier af drægtighedsperioden og i diegivningsperioden.

Diegivningsperioden er minimum 7 uger.

■ Alle svin, dog ikke svin til opfedning efter fravæning, skal i sommerperioden have adgang til græsarealer, når vejrforholdene og dyrenes fysiske kondition tillader det, se [afsnit 4.6](#). ■

Smågrise efter fravæning (7 uger) og ung- og slagtesvin kan opstaldes i stisystemer med løbegård, med de dimensioner, som fremgår af [tabel 4.8](#), i stedet for adgang til græsarealer. Svinene skal da have uhindret adgang til løbegården hele året rundt.

I et staldsystem med tilhørende løbegård skal stien bestå af mindst 2 klimazoner, hvorved forstås områder med forskellig temperatur og trækpåvirkning.

Den ene zone skal svare til udendørsklima. Temperatur og luftskifte i denne zone skal på alle tidspunkter svare til udendørsforholdene, for at den kan anerkendes som en udendørs løbegård.

Det er producentens ansvar, at der er en tydelig markering mellem løbegård og indeareal. Hvor adskillelsen mellem indeareal og løbegården ikke fremgår af stiindretningen, skal det markeres med en tydelig farvestribe i hver side af stien.

Det skal være muligt for svinene at søge skygge i løbegården. Indtil 50 % af løbegårdens areal kan være overdækket i form af tag eller anden overdækning som for eksempel solmarkiser.

Hvis svinene har et større løbegårdsareal til rådighed end minimumskravene, kan denne ekstra del være overdækket. Dog skal mindst 50 % af minimumsudendørsarealet altid være uden overdækning, se [tabel 4.8](#).

Løbegården til svin skal indrettes, så gødning ikke kan nedvaskes. 50 % af løbegården må være spalte- og/eller drænet gulv. Man skal dog altid sikre, at der er fri adgang til rodematerialer.

Indearealet kan deles op i flere klimazoner, f. eks. i et hvileområde og i et aktivitetsområde. Hvileområdet skal være i overensstemmelse med dimensionerne i [tabel 4.9](#).

Ved en opdeling af indearealet i flere områder/klimazoner, skal hvert område/-klimazone være så stort, at alle grise kan ligge ned samtidig.

Højst 50 % af indearealet må være spalte- og/eller drænet gulv, og der må ikke være spalte- og/eller drænet gulv i lejearealet.

Hvis svinene har et større indendørsareal til rådighed end minimumskravene, jf. [tabel 4.8](#), kan dette bestå af spaltegulv. [Tabel 4.8](#) viser den del af gulvarealet i svinestalden, der som minimum skal være fast gulv.

4.5.11 Overgangsordninger for svin

Der er en overgangsordning for svinebedrifter, der er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 1999, og

- hvis eksisterende bygninger og løbegårde er opført før denne dato, og
- bygninger og løbegårde denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 210 af 6. april 1998 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer.

Overgangsordningen omfatter også svinebedrifter, der er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 2000, og

- hvis eksisterende bygninger og løbegårde er opført efter den 24. august 1999, under forudsætning af, at byggeriet var anmeldt til kommunen inden denne dato og byggeriet var opført inden den 24. august 2000, og
- bygningerne på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 757 af 3. oktober 1999 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer.

Producenter, der er omfattet af overgangsordningen, skal fra den 31. december 2010 opfylde bestemmelserne om staldforhold i forordningen, se [tabel 4.8](#).

Bedrifter, hvor der foretages ombygning, nybygning eller anden væsentlig ændring af de eksisterende stalde og løbegårde (f.eks. fra dybstrøelsesstald til delvis spalter), herunder skifter produktionsgren i bygningerne (f.eks. fra udendørs til indendørs løbeafdeling), vil ikke længere være omfattet af overgangsordningen.

Almindelig vedligeholdelse af produktionsanlægget anses ikke for en væsentlig ændring.

For bedrifter, der er omfattet af overgangsordningen, kan slagtesvin, der er på græs i sommerhalvåret, opstaldes indendørs uden adgang til udendørs løbegård i vinterhalvåret.

Smågrise efter fravæning (7 uger) og ung- og slagtesvin kan opstaldes i stisystemer med løbegård, i stedet for adgang til græsarealer. Svinene skal da have uhindret adgang til løbegården hele året rundt.

For bedrifter, der er omfattet af overgangsordningen, kan løbegården til slagtesvin være helt overdækket.

For stalde under overgangsordninger, er der ikke fastsat mindstemål for den udendørs løbegård, men løbegården skal være så stor, at alle dyr samtidigt kan opholde

sig i gården og bevæge sig naturligt. Dette betragtes som opfyldt, hvis stien overholder nedenstående anbefalinger:

- Lejeareal: 0,50 m²/100 kg svin, dog mindst 0,25 m²/dyr.
- Løbegårdsareal: 0,50 m²/100 kg svin, dog mindst 0,25 m²/dyr.
- Totalareal: 1,30 m²/100 kg svin, dog mindst 0,60 m²/dyr.

For so/gylteopstaldning, der er taget i brug mellem den 1. januar 1999 og 24. august 2000, skal stiarealet (inde + udeareal) dog som minimum være i overensstemmelse med tabel 4.10.

Tabel 4.10 Overgangsordning for so-/gylteopstaldning mellem 1/1-1999 og 24/8-2000

Antal søer	1-4	5-10	11-17	18-39	40-∞
m²/so	2,8	2,2	2,0	2,25	2,025

Antal gylte	1-10	11-20	21-∞
m²/gylt	1,9	1,7	1,5

4.5.12 Indendørsforhold for får og geder

Får og geder skal kunne bevæge sig frit, og dyrene må ikke bindes, fikseres eller tøjres. Dog kan det tillades, at dyrene bindes kortvarigt i forbindelse med afhentning, ved sygdomsbehandling, til hjælp i forbindelse med læmning/kidning og ved klovbeskæring.

Alle dyr skal have uhindret adgang til et veldefineret, tørt, velstrøet og trækfrit lejeareal, hvor alle dyr kan ligge ned samtidig, se [afsnit 4.5.5](#). Lejearealet skal være placeret på fast gulv. Kravet om plads til samtlige dyr betragtes som opfyldt, hvis arealkravene i [tabel 4.11](#) er opfyldt.

Tabel 4.11 Mindste indendørs- og udendørsareal for får og geder

Får og geder	Indendørs areal (nettoareal, som dyrene skal have til rådighed, både hvile og opholdsareal), m ² /dyr	Den del af gulvet indendørs, der minimum skal være fast gulv, m ² /dyr
		1,5 får/ged 0,35 lam/kid

4.5.13 Overgangsordning for får og geder

Der er en overgangsordningen for bedrifter med fårehold der er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 1999, og

- hvis eksisterende bygninger er opført før denne dato og
- bygningerne på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 210 af 6. april 1998 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer.

Overgangsordningen omfatter også bedrifter med fårehold, der er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 2000, og

- hvis eksisterende bygninger er opført efter den 24. august 1999, under forudsætning af, at byggeriet var anmeldt til kommunen inden denne dato og byggeriet var opført inden den 24. august 2000, og
- bygningerne på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 757 af 3. oktober 1999 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer.

Producenter, der er omfattet af overgangsordningen, skal fra den 31. december 2010 opfylde bestemmelserne om staldforhold i forordningen, se [tabel 4.11](#).

Bedrifter, hvor der foretages ombygning, nybygning eller anden væsentlig ændring af eksisterende stalde (f.eks. fra dybstrøelsesstald til delvis spalter), herunder skifter produktionsgren i bygningerne (f.eks. fra malkegeder til fededyr), vil ikke længere være omfattet af overgangsordningen.

Almindelig vedligeholdelse af produktionsanlægget anses ikke for en væsentlig ændring.

For fåre- og gedebedrifter på overgangsordningen, er der ikke fastsat minimumskrav til arealet, men hvor dyrene går i bokse eller stier, skal alle dyr kunne bevæge sig naturligt og samtidig kunne ligge samtidig ned på et tørt og velstrøet leje.

4.6 Udeforhold – pattedyr

4.6.1 Generelle forhold

Alle dyr skal tilses dagligt.

Der skal altid være adgang til friskt drikkevand.

Sommerperioden

Fra den 15. april til 1. november skal alle dyr have adgang til afgræsning, når vejrforholdene og dyrenes fysiske kondition tillader det. Dyrene skal være på afgræsningsarealet mindst 6 lyse timer dagligt i denne periode.

Undtaget herfra er dyrene i deres første leveuger, hvor de kan holdes inde på stald, og slagtesvin efter fravæning, se [afsnit 4.5.10](#), samt tyre over 1 år, se [afsnit 4.5.7](#).

Kalve kan opstaldes indendørs, indtil de er 4 måneder gamle. Kalve i alderen 4 - 6 måneder skal have adgang til græsning i perioden 1. maj til 1. september, når vejrforholdene tillader det.

Dyr, der er ude i sommerhalvåret, skal have adgang til læ og skygge ved f.eks. træer, hegn eller skur. Dette krav gælder dog ikke kvæg over 6 måneder.

Alle svin skal have adgang til afkøling i sommerperioden i form af overbrusning eller sølebad, samt skygge.

Dato for udbinding samt dato for, hvornår dyrene igen tages på stald, noteres i besætningslogbogen med angivelse af hvilke dyr, det drejer sig om, se [bilag 7](#). Man kan nøjes med at notere, at ”alle dyr er sat på græs”, hvis udbindingen sker samtidig.

Hvis det er nødvendigt af hensyn til et dyrs velfærd, kan det dog holdes på stald i kortere perioder. Eksempler herpå er sygdom, eller stikflueplage. I sådanne tilfælde skal årsagen, perioden samt dyrets CKR-nummer, anføres i besætningslogbogen, se [bilag 7](#).

Hvis enkelt dyr holdes på stald i mindre end 7 dage, fordi det skal holdes under observation, skal sendes til slagteri, insemineres eller lignende, gælder kravet om registrering i besætningslogbog ikke.

Afgræsning for drøvtyggere

Ved afgræsning forstås, at dyrene har et reelt optag af frisk, afbidt græs. Afgræsningen skal fremgå af foderplanen eller foderoversigten, se [afsnit 4.3.4](#). For eksempel kan en fold, hvor dyrene tildeles høstet græs eller andet grovfoder, ikke sidestilles med et afgræsningsareal.

Den daglige drift, for eksempel fodring på stald, adgang til drikkevand og forholdene omkring malkning skal tilrettelægges, så det sikres, at alle dyr afgræsser tilstrækkeligt.

Afgræsningsarealerne skal være så store, at de ikke trædes op eller overgræsses.

For malkekøer vil afgræsningsarealet normalt være stort nok, hvis der er mindst 0,1 til 0,2 ha pr. dyr, afhængigt af græssets vækst og kvalitet. Afgræsningsarealet må forventes at skulle være større end 0,2 ha, hvis der er tale om arealer med lavere udbytte end sædskiftegræsmarker, så som vedvarende græsarealer med MVJ-aftale. Dog kan goldkøer afgræsse arealer med mindre udbytte eller mindre arealer for at forebygge sundhedsmæssige problemer. Kvier skal på græs i sommerperioden på arealer, der gennem perioden tilpasses deres foderbehov.

Løbekvier og goldkøer kan tages på stald i op til syv dage i forbindelse med henholdsvis løbning og goldning.

Vinterperioden

Dyr, der går ude i vinterperioden (fra den 1/12 til den 1/3), eller under vinterlignende forhold før og efter disse datoer, uden fri adgang til stald hele døgnet, skal have adgang til læskur, hvor lejearealet er trækfrit, tørt og velstrøet. Et trækfrit læskur skal have overdækning og 3 tætte sider. Læskuret skal så stort, at alle dyr kan ligge ned samtidig.

Dyrene skal have udviklet et kraftigt og tæt hårlag eller fjerdragt, og de skal være ved godt huld. Dyrene skal tildeles supplerende foder, så det gode huld opretholdes. Græsningsarealerne skal være så store, at der altid er arealer, som dyrene ikke har trådt op.

Kravet om læskur eller bygning kan i visse tilfælde fraviges for hesteracerne Islandsheste og Shetlandsponyer, kvægracerne Skotsk Højlandskvæg, Angus, Galloway, ■Welsh Black■ og Hereford samt alle fåreracer. For heste og kvæg skal der være tale om dyr af rene racer eller dyr, som dokumenterbart er mindst 7/8-rene racedyr.

Fravigelse af kravet om læskur eller bygning kan dog kun ske under forudsætning af, at

- dyrene holdes på så store arealer, at der altid er græsdækkede arealer, som dyrene ikke har trådt op,
- der på arealet er en beplantning dyrene kan gå ind i, som yder en høj grad af både læ og beskyttelse mod nedbør, og
- dyrene har et lejeareal med en veldrænet bund (f.eks. et tykt lag grannåle).

4.6.2 Opstaldning i hytter, telte m.m.

Opstaldning i læskure og frilandshytter, herunder farehytter, telte og lignende, betragtes ikke som egentlige staldbygninger, hvis der hele tiden er fri adgang til arealer med plantedække. I sådanne tilfælde gælder arealkravene i tabellerne under de enkelte dyregrupper ikke, se [afsnit 4.5.6](#), [4.5.10](#) og [4.5.12](#).

Arealkravet til læskure, frilandshytter, telte og lignende, (for svin, se dog [tabel 4.12](#)) er, at alle dyrene samtidig har mulighed for at ligge i et trækfrit lejeareal. Dyrenes liggearealer skal altid være velforsynet med ren og tør strøelse.

For producenter, der etablerer en udendørs svineproduktion på arealer med plantedække efter den 1. marts 2001, gælder følgende arealkrav:

Tabel 4.12 Minimums hytteareal ved opstaldning af svin i hytter på friland

Gennemsnitsvægt for svin	Mindste arealkrav pr. dyr ved opstaldning i hytter, m ²
10 kg eller derunder	0,13
Mellem 10 og 20 kg	0,17
Mellem 20 og 30 kg	0,25
Mellem 30 og 50 kg	0,34
Mellem 50 og 85 kg	0,47
Mellem 85 og 110 kg	0,55
Over 110 kg	0,95
Drægtig so	1,3
Gylt	0,95
Farende og diegivende so	3,8
Orne	3,0

For producenter, der havde etableret en udendørs svineproduktion inden den 1. marts 2001, er kravet frem til 1. marts 2006, at alle dyr samtidig skal have mulighed for at ligge i et tørt, trækfrit lejeareal.

4.6.3 Opstaldning i hytter og telte m.m. med adgang til en mindre løbegård

Ved opstaldning i kalvehytter, frilandshytter, mobile telte m.m., hvor dyrene kun har adgang til en mindre løbegård, der er placeret på en miljøgodkendt bund, skal kravene til både indendørs og udendørs arealer være i overensstemmelse med tabellerne under de enkelte dyregrupper, se [afsnittene 4.5.6, 4.5.9 og 4.5.10](#).

For svineopstaldning efter 1. marts 2001 i hytte og lign, hvor dyrene kun har adgang til en mindre løbegård, der er placeret på en miljøgodkendt bund gælder arealkravene i tabel 4.13.

Tabel 4.13 Minimumareal ved opstaldning af svin i hytter med adgang til et udendørsareal på miljøgodkendt bund

Gennemsnitsvægt for svin, kg	Hytte-/Teltareal, m ²	Mindstemål på udendørsareal, m ²
10 eller derunder	0,6	0,4/dyr, dog mindst 10
Mellem 10 og 20	0,6	0,4/dyr, dog mindst 10
Mellem 20 og 30	0,6	0,4/dyr, dog mindst 10
Mellem 30 og 50	0,8	0,6/dyr, dog mindst 10
Mellem 50 og 85	1,1	0,8/dyr, dog mindst 10
Mellem 85 og 110	1,3	1,0/dyr, dog mindst 20
Over 110	2,5	1,9/dyr, dog mindst 20
Gylt og drægtig so	2,5	1,9/dyr, dog mindst 20
Farende og diegivende so	7,5	2,5/dyr
Orne	6,0	8,0/dyr

Eksempel

Placerer man sin fareafdeling i frilandshytter på miljøgodkendt bund, f.eks. et dybstrøelsesareal på membran, og kun lader søerne og pattegrise have adgang til græsarealer i sommerperioden, mens græsarealet er hegnet af om vinteren, så der kun er adgang til den miljøgodkendte bund, er arealkravene som følger:

- Hytteareal/so med pattegrise indtil 49 dage: 7,5 m²
- Løbegårdsareal/so med pattegrise indtil 49 dage: 2,5 m²

4.6.4 Fluebeskyttelse på græs

Flueafværgning/bekæmpelse i økologisk jordbrugsproduktion må ikke foregå med kemisk fluerepellent/bekæmpelse.

I stedet kan anvendes tilplastring af patteanlæg og pådrypning med hjortetaksolie.

Hvis det er nødvendigt kan et dyr, der er plaget af stikfluer, tages på stald i en kortere periode i sommerhalvåret. Årsag, periode samt dyrets CKR-nummer, skal anføres i besætningslogbogen, hvis perioden er længere end 7 dage, se [bilag 7](#).

■ Arealer kan ikke permanent indregnes, som en del af afgrænsningsarealet, hvis dyrene plages af fluestik, og år efter år må tages på stald af den grund. ■

4.7 Opstaldning af fjerkræ

4.7.1 Generelle krav

Velfærd for fjerkræ skal til enhver tid sikres bedst muligt.

Dyrenes opstaldningsforhold skal være tilpasset deres biologiske og adfærdsmæssige behov (f.eks. passende bevægelsesfrihed). Isolering, opvarmning og ventilation af bygninger skal sikre, at luftcirkulation, støvniveau, temperatur, den relative luftfugtighed og gaskoncentration holdes inden for grænser, der ikke er til gene for dyrene, se [afsnit 4.7.2](#) og [4.7.4](#).

For læggehøns og levekyllinger vurderes velfærden ud fra et helhedsorienteret velfærdssystem, hvor der særligt lægges vægt på:

- Lav dødelighed.
- Lav forekomst af fjerpilning.
- Ingen forekomst af kannibalisme.

Dødeligheden må ikke overstige 1,2 % pr. måned.

Over 75 % af fuglene må ikke være let pillede. En fugl er let pillet, hvis den har én bar plet i fjerdragten, hvor der tydeligt ses bar hud. Pletten må ikke være større end 5 cm i diameter. Er pletten større, regnes dyret som meget pillet, se billederne i [bilag 4](#).

Over 5 % af fuglene må ikke være meget pillede. En høne er meget pillet, hvis den har to eller flere bare pletter i fjerdragten, hvor der tydeligt ses bar hud. Pletterne er 5 cm i diameter eller større. Ved højst to pletter, som er mindre end en 5 cm i diameter, regnes dyret som let pillet, se billederne i [bilag 4](#).

Over 0,5 % af fuglene må ikke have blodige sår. Fugle med blodige sår skal straks isoleres.

Døde fugle skal straks fjernes og opføres i besætningslogbog med angivelse af konstateret eller formodet dødsårsag.

Ved udformningen af fuglenes omgivelser skal der, i overensstemmelse med de forskellige fugles behov, sørges for, at de naturlige bevægelsesmønstre tilgodeses, herunder, at:

- Alle fugle har adgang til daglig motion hele året.
- Indendørs arealer er tilstrækkeligt store og velforsynede med ren og tør strøelse.
- Der er tilstrækkelig frisk luft og dagslys i stalden.
- Der er adgang til læ og skygge ved udendørs ophold.

- Alle fugle har adgang til foder og frisk drikkevand hele døgnet.
- Alle fugle har adgang til fjerpleje.

Fjerkræ skal i alle dagtimer have tildelt grovfoder i en mængde og fordeling, så samtlige dyr sikres adgang. Som grovfoder regnes friskt grønt, hø, ensilage, rodfrugter, løv samt frugt- og grønsagsrester.

4.7.2 Belægningsgrad og flokstørrelse for fjerkræ

Belægningsgraden i stalden skal sikre dyrene optimal komfort og velvære, der navnlig afhænger af flokkens størrelse og dyrenes køn. Belægningen skal sikre dyrene et areal, der er så stort, at de kan stå naturligt, lægge sig uhindret, soignere sig, indtage alle naturlige stillinger og foretage alle naturlige bevægelser.

Tabel 4.14 Mindste inden- og udendørsareal for de forskellige fjerkræ

Typer af fjerkræ	Indendørsareal (det nettoareal, som dyrene til enhver tid har til rådighed) pr. m ²	Udendørsareal (det nettoareal, som dyrene til enhver tid har til rådighed) m ² pr. dyr pr. fold
Æglæggende høns	6 dyr	4
Fjerkræ til slagtning (i faste huse)	10 dyr eller 21 kg levende vægt	4 for slagtekyllinger
		4,5 for ænder
		10 for kalkuner
		15 for gæs
Levekyllinger	Højst 21 kg levende vægt	1
Fjerkræ til slagtning i mobile huse	16 dyr* i mobile kyllingehuse med højst 30 kg levende vægt	2,5

* Kun gældende, når der tales om mobile huse på under 150 m² grundareal, hvor huset er åbent om natten.

Flokstørrelsen pr. stald for fjerkræ må ikke overskride kravene nævnt i [tabel 4.15](#).

■ Hvis en stald opdeles i to eller flere afdelinger, skal opdelingen bestå af en fast skillevæg, der sikrer, at flokken i den ene afdeling ikke kan se og kun vanskeligt høre dyrene på den anden side. Det er dog muligt at have gennemgående fodringsanlæg, ægtransportbånd m.m., når disse kun er omgivet af mindre åbninger.

Af hensyn til ventilation er det tilladt at have åben i kip, hvis der er fast skillevæg mellem flokkene på 2/3 af den totale højde i stalden. Der skal endvidere etableres trådhegn fra skillevæggens kant og op til kip. Hvis stalden er højere end 6 meter, er det tilstrækkeligt, at skillevæggen er 4 meter høj. Staldhøjden måles fra gulvhøjden til kip. ■

Tabel 4.15 Flokstørrelse

Typer	Flokstørrelse i stk.
Slagtekyllinger	4.800
Der må højst produceres slagtefjerkræ svarende til 1.600 m ² stald pr. gang på en bedrift.	
Levekyllinger	4.800
Æglæggende høns	3.000
Perlehøns	5.200
Berberænder eller pekingænder (hundyr)	4.000
Berberænder eller pekingænder (handyr)	3.200
Andre ænder	3.200
Kapuner, gæs eller kalkuner	2.500

Der skal være mindst 1 rede pr. 7 høner, eller 120 cm² reder (mindst 11 x11 cm) pr. fugl, hvis der er fælles reder.

4.7.3 Overgangsordninger for fjerkræ

Der er en overgangsordning for bedrifter med fjerkræopstaldning, der er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 1999, hvis

- eksisterende bygninger er opført før denne dato, og
- bygningerne på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 210 af 6. april 1998 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer.

Overgangsordningen omfatter også bedrifter med fjerkræopstaldning, der er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 2000, hvis

- de eksisterende bygninger er opført efter den 24. august 1999, under forudsætning af, at byggeriet var anmeldt til kommunen inden denne dato og byggeriet var opført inden den 24. august 2000, og
- bygningerne på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 757 af 3. oktober 1999 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer.

Producenter, der er omfattet af overgangsordningen, skal fra den 31. december 2010 opfylde forordningen, se [afsnittene 4.7.1](#) og [4.7.2](#).

Bedrifter, hvor der foretages ombygning, nybygning eller anden væsentlig ændring af eksisterende opstaldning, herunder skifter produktionsgren i opstaldningen, vil ikke længere være omfattet af overgangsordningen med hensyn til den opstaldning, hvor forholdene er ændret.

Almindelig vedligeholdelse af produktionsanlægget anses ikke for en væsentlig ændring.

Tabel 4.16 Flokstørrelse for bedrifter, der er omfattet af overgangsordningen

Typer	Flokstørrelse i stk.
Slagtekyllinger	4.800
Levekyllinger	Anbefalet 6.000
Æglæggende høns	4.500
Gæs	2.500
Ænder	4.000 (hundyr) 3.200 (handyr)
Kalkuner	2.500

Endvidere gælder, at hvis belægningsgraden i stalden er under maksimumsgrænsen, se [tabel 4.14](#), kan kravet til udgangshuller reduceres forholdsvis. Hvis der f.eks. kun er 3 høns/m², stilles der kun krav om 2 meter udgangshuller pr. 100 m² stald.

4.7.4 Indendørsforhold - fjerkræ

Der skal være tilstrækkeligt naturligt lys i stalden, således at det er muligt at læse en almindelig tekst i dagtimerne.

Lysen skal være jævnt fordelt (indirekte og diffust). For fjerkræ kan dagslys suppleres med kunstig belysning, så der dagligt er lys indtil 16 timer med en sammenhængende natlig hvileperiode uden kunstigt lys på mindst 8 timer.

I tilfælde af konkrete problemer vedrørende dyrevelfærd såsom:

- for tidlig lægning,
- fjerpilning og/eller
- kannibalisme,

kan producenten søge om tilladelse til at fravige reglerne vedrørende lys i en kortere periode. Ansøgningen skal være vedlagt en plan for afhjælpning af problemet. Producenten kan dæmpe lyset inden, der søges om tilladelse, men dog således, at Planledirektoratet senest underrettes samme dag. Producenten skal herefter indsende en ansøgning inden 14 dage sammen med en plan for afhjælpning af problemet.

Ammoniakkoncentrationen i hele stalden må ikke overstige 25 ppm.

Mindst en tredjedel af staldens gulvareal skal være fast og kunne anvendes som støvbadningsareal. Støvbadningsarealet skal være dækket med tør og porøs strøelse, som kan bestå af sand, jord, halm, eller lignende.

Det er muligt at anvende ikke-økologisk strøelse. Ved behandling af strøelsen må der kun anvendes midler fra [bilag 1](#).

Der må kun opsættes elhegn/-tråde til afhjælpning af problemer med klumpning, og kun hvis andre tiltag ikke har kunnet forhindre problemet. Der skal altid søges om tilladelse til en sådan anvendelse. Ansøgningen skal være vedlagt en plan og skal

indsendes til Plantedirektoratet senest 14 dage efter, at elhegn/-tråde er opsat. Plantedirektoratet skal dog orienteres samme dag, som elhegnene opsættes.

For slagte- og levekyllinger samt æglæggende høns skal der etableres siddepinde til alle dyr.

For æglæggende høns skal disse være på mindst 18 cm pr. dyr. For perlehøns skal der etableres siddepinde på mindst 20 cm pr. dyr.

Siddepindene skal placeres hensigtsmæssigt, så dyrene ikke afsætter gødning på hinanden. Slats kan ikke erstatte siddepinde, men siddepinde kan placeres ovenover eventuelle slats.

Stalden til fjerkræ skal være forsynet med ind- og udgangshuller med en samlet længde på mindst 4 meter pr. 100 m² staldareal. Hullerne skal være jævnt fordelt mod udearealet, således at hele flokken har uhindret adgang til at komme ud.

I tilfælde af kraftig sne, kraftig frost eller storm kan hullerne lukkes. Ved kraftig blæst kan en del af åbningerne helt eller delvist lukkes, dog skal der fortsat være adgang til udearealet for alle dyr.

Hvis stalden er udstyret med en solid tilbygning af fast konstruktion (f.eks. en veranda) med en mindste bredde på 1 meter, skal størrelsen af ind- og udgangshuller mellem den indre stald og tilbygningen være mindst 1,5 meter pr. 100 m² af det areal, der til hver en tid er til rådighed for fuglene, også kaldet nettoarealet, se [tabel 4.14](#).

Ved beregning af nettoarealet kan tilbygningen medregnes, hvis der er uhindret adgang til tilbygningen hele døgnet, og tilbygningen lukkes af mod udearealet.

Af sundhedshensyn (for at reducere smittetrykket) skal der være en tomgangsperiode på mindst 2 uger mellem to hold fjerkræ.

Hvis der anvendes mobile huse uden bund, skal der være en tomgangsperiode i stalden på minimum 1 døgn, hvis huset flyttes i forbindelse med holdskiftet. Hvis huset ikke flyttes i forbindelse med holdskiftet, er der ligeledes krav om en tomgangsperiode på 2 uger.

Der kan anvendes desinfektionsmidler, der er tilladte efter [bilag 3](#), tabelafsnit E.

4.7.5 Udendørsforhold - fjerkræ

Fjerkræ skal, når de er fuldfjerede ved ca. 6-7 ugers alderen, have fri adgang til et udeareal. I perioden mellem den 1. oktober og 15. april kan fjerkræ under 9 uger holdes inde.

Udearealet skal være dækket af vegetation i form af græs eller anden afgrøde. Hvis vegetationen foran udgangshullerne ikke kan opretholdes, skal dette udeareal dog fortsat være attraktivt. Der skal derfor i sådanne tilfælde etableres en særlig belægning, der gør arealet mindre mudret.

Ligeledes skal der etableres læ, skygge og dækning ved hjælp af træer, buske eller en anden form for læ og skygge, f.eks. ved hjælp af halmballer, vindfang, plankeværk m.m.

Afstanden til nærmeste indgangshul må ikke overstige 150 meter. Der kan dog søges dispensation til en afstand på op til 350 meter. Dette forudsætter, at der etableres drikkevand under fast tag på udearealet.

Udearealet skal være fri for fjerkræ hvert andet år, så vegetationen kan genetableres og smittetrykket reduceres.

Hvis en producent har en flok æglæggende høns i mere end 12 måneder, kan foldskiftet udskydes, således at der maksimalt går 15 måneder mellem foldskifte.

Ved produktion af slagtefjerkræ stilles der ikke krav om foldskifte mellem hvert hold. I folden skal tomgangsperioden mellem to fjerkræflokke være mindst 14 dage.

Foldskiftet kan også ske glidende, hvorved forstås, at man lukker et stykke af den gamle fold af og giver dyrene adgang til et tilsvarende stykke i den nye fold. Dyrene skal altid have minimumsarealet til rådighed. Vælger man et glidende foldskifte, skal foldskiftet tilrettelægges sådan, at dyrene inden for et år har haft adgang til hele udearealet (det dobbelte af minimumsarealet).

Foldreguleringen skal senest gennemføres, når halvdelen af produktionsperioden er gennemført. Foldreguleringen skal noteres i besætningslogbog. Når en fold eller en del af en fold lukkes af, skal vegetationen i folden hurtigst muligt genoprettes.

Det årlige foldskifte kan undlades, hvis det samlede udeareal er dobbelt så stort som minimumsarealet pr. dyr, og arealet er dækket af frugttræer, grantræer, buske eller tilsvarende vegetation, som giver et attraktivt udeareal.

Hvis det ikke er muligt at etablere foldskifte umiddelbart uden for udgangshullerne, kan man som alternativ minimum én gang om året, eller efter hvert hold fjerkræ, udskifte de øverste 10 cm jord/belægning.

Hvis det ikke er muligt at opretholde en tilstrækkelig vegetation, kan man reducere det tilgængelige udeareal for slagtefjerkræ og levekyllinger i vinterperioden. Det tilgængelige udeareal skal dog mindst være lige så stort som indendørsarealet. Der skal endvidere i sådanne tilfælde etableres en særlig belægning, der gør arealet mindre mudret, og den øvrige del af arealet kan herefter afspærres fra resten af folden.

Kravet om foldskifte gælder ikke for små fjerkræflokke, som ikke holdes i folde, og som bevæger sig frit hele dagen.

Ænder og gæs skal have adgang til overdækket badevand i form af et vandløb, en dam, en sø eller lignende.

4.7.6 Slagtealder for fjerkræarterne

Tabel 4.17. Mindste slagtealder for forskellige fjerkræarter

Fjerkræart	Slagtealder (dage)
Kyllinger	81
Perlehøns	94
Pekingænder	49
Moskusænder og berberænder (hundyr)	70
Moskusænder og berberænder (handyr)	84
Gråænder og mulardænder	92
Kalkuner og gæs	140

Anvendes disse mindstealdrer for slagtning ikke, skal der benyttes langsomtvoksende racer.

Anvendes der langsomtvoksende racer, kan dyrene slagtes, når omlægningstiden på 70 dage er overholdt (gælder dog ikke pekingænder).

Langsomtvoksende slagtekyllingeracer defineres som kyllinger med en væksthastighed, der i gennemsnit ikke overstiger 35 gram pr. dyr pr. dag.

Langsomtvoksende kalkunracer defineres som kalkunkyllinger med en væksthastighed, der i gennemsnit ikke overstiger 90 gram pr. dyr pr. dag.

4.8 Sygdomsbehandling

4.8.1 Behandling

Det er et overordnet mål at sikre dyrenes velfærd. Dyr, der udviser tegn på sygdom, skal derfor behandles straks.

I enhver form for behandling bør der udvises omhu og hensyn til dyrets velfærd.

Ved behandling skal lovlige fytoterapeutika og sporelementer¹⁵ samt homøopatiske produkter¹⁶ og produkter, hvis indhold udelukkende består af stoffer på listen i [bilag 3](#), anvendes frem for veterinære lægemidler. Dette forudsætter dog, at produktet har en effektiv terapeutisk virkning på dyrene og den tilstand, behandlingen er beregnet på.

Hvis anvendelsen af ovennævnte midler viser sig at være eller sandsynligvis vil være uden virkning for bekæmpelse af sygdommen eller lindring af tilskadekomsten, og

¹⁵ Tilladt er fytoterapeutika og sporelementer anmeldt i henhold til Sundhedsministeriets bekendtgørelse om naturlægemidler, med senere ændringer.

¹⁶ Tilladt er homøopatiske produkter anmeldt i henhold til Sundhedsministeriets bekendtgørelse om homøopatiske lægemidler, med senere ændringer.

behandling er afgørende for at spare et dyr for lidelser og nød, kan veterinære lægemidler f.eks. antibiotika anvendes.

Behandling med veterinære lægemidler^{17, 18} må kun ske, hvis der er stillet en diagnose af en dyrlæge. Behandling med antibiotika må kun udføres af en dyrlæge, se dog [afsnit 4.8.8](#).

Hvis dyrlægen ordinerer andet end veterinære lægemidler, f.eks. frihandelsvarer, skal produkterne overholde reglerne for foderstoffer til fodring af økologiske dyr, se [afsnit 4.3.4](#), [4.3.9](#), [4.3.10](#), [4.3.11](#) og [4.3.12](#). Det er producentens ansvar, at produkterne overholder regler for foderstoffer til økologisk fodring.

Eksempel

Andre produkter/frihandelsvarer kan være:

- Elektrolytter
- Ketosepræparater
- Calciumpræparater

Fælles for disse er, at de ofte indeholder ikke-tilladte mineralske fodermidler og/eller tilsætningsstoffer. Desuden kan en del af produkterne indeholde ingredienser, der er produceret ud fra genetisk modificerede organismer, som f.eks. soja og majs.

Efter diagnose og anvisning fra dyrlæge, er det tilladt at anvende følgende produkter:

- Paraffinolie
- Calciumpropionat
- Natriumpropionat

Hvis der er problemer med klovlidelser i besætningen, er det indtil videre tilladt, at økologiske producenter bruger de klovdesinfektionsmidler, der er godkendt af [Miljøstyrelsen](#) i henhold til Biociddirektivet. ■ Hvis midlerne anvendes i et klovbad, er det kun tilladt at lede opløsningen ud i gyllen efter brug, hvis aktivstofferne er tilladt til brug i økologisk produktion, se [bilag 1](#). ■

Forbudet mod anvendelse af produkter, der er fremstillet ved hjælp af genetisk modificerede organismer, gælder ikke for veterinære lægemidler.

4.8.2 Behandlingsregnskab

Et behandlingsregnskab omfatter antallet af behandlinger med veterinære lægemidler.

Én behandling defineres som en behandling med veterinære lægemidler, hvor dyrlægen har diagnosticeret sygdomskomplekset/tilstanden. Efterbehandling inden for 14 dage efter behandlingens opstart, medregnes under én behandling.

¹⁷ Produkter opført i afsnit 2.4 og 4.4 i Veterinærmedicinsk Produktkatalog.

¹⁸ Ved veterinære lægemidler forstås registrerede lægemidler og apoteksfremstillede lægemidler. I resten af teksten under et benævnt: Veterinære lægemidler.

I tilfælde af, at samme eller andet sygdomskompleks/-tilstand diagnosticeres senere end de 14 dage hos samme dyr, betragtes dette som en ny behandling.

Følgende behandlinger/anvendelser tæller ikke med i behandlingsregnskabet:

- Bedøvelse.
- Vacciner og sera.
- Behandlinger mod parasitter og ringorm.
- Zinkoxid mod fravænningsdiarré.
- Midler, der består af stoffer anført i [bilag 3](#).
- Fytoterapeutika, sporelementer og homøopatika.
- Pattesalve¹⁹.
- Midler til pattedypping, spray og yverdesinfektion²⁰.
- Lovpligtig sanering og lovpligtige bekæmpelser, se [afsnit 4.8.12](#).

4.8.3 Genomlægning af behandlede dyr

Dyr med en produktiv livscyklus på mere end ét år skal genomlægges, hvis de er blevet behandlet med veterinære lægemidler mere end tre gange inden for de seneste 12 måneder.

Dyr med en produktiv livscyklus på mindre end ét år skal genomlægges, hvis de er blevet behandlet mere end én gang.

Ved et dyrs produktive livscyklus forstås perioden fra fødsel til slagt.

Genomlægningen, se [afsnit 4.1.5](#), starter den dag, den 2. eller 4. behandling iværksættes. Genomlægningen skal noteres i medicinlogbogen, jf. [afsnit 4.8.5](#).

Dyr, eller produkter fra dyr, der genomlægges, kan først sælges som økologiske, når genomlægningen er fuldført. Mælk fra dyr under genomlægning må anvendes som økologisk foder i egen besætning, når de generelle tilbageholdelsestider fastsat af Lægemiddelstyrelsen, er overstået.

4.8.4 Tilbageholdelsestid

Ved behandling med veterinære lægemidler er tilbageholdelsestiden den dobbelte af den tid, der er fastsat af Lægemiddelstyrelsen for det pågældende præparat.

Hvis man anvender et goldningspræparat med en normal tilbageholdelsestid på mælk på 30 dage, ("skal indgives senest en måned før forventet kælving"), er den økologiske tilbageholdelsestid således 60 dage.

¹⁹ Pattesalve må frit anvendes, hvis den overholder øvrig dansk lovgivning.

²⁰ Skal være godkendte, jf. bekendtgørelsen om godkendelse af desinfektionsmidler og visse rengøringsmidler i fødevarevirksomheder, med senere ændringer.

Hvis tilbageholdelsestiden er fastsat til 0, er den også 0 for økologiske dyr. Ved behandling med produkter uden fastsat tilbageholdelsestid, er denne 48 timer. Det gælder f.eks. for oxytocin.

Mælken fra behandlede dyr kan anvendes som økologisk foder i egen besætning, når tilbageholdelsestiden, fastsat af Lægemiddelstyrelsen for det pågældende præparat, er overstået.

Dyr og produkter kan sælges som ikke-økologiske, når tilbageholdelsestiden, der er fastsat af Lægemiddelstyrelsen for det pågældende præparat, er udløbet.

4.8.5 Medicinlogbog

Alle bilag fra dyrlægen skal opbevares på bedriften.

Medicinlogbogen skal føres som en del af den samlede logbog og den skal til enhver tid være kronologisk opdateret på enkeltdyrsniveau eller flokniveau²¹. Det skal således altid let kunne overskues, hvilke og hvor mange behandlinger et dyr eller en flok har fået, og hvornår behandlingerne har fundet sted.

Skemaet under [bilag 7](#) er et eksempel på, hvordan en medicinlogbog kan udformes. Alle behandlinger skal noteres i medicinlogbogen, uanset om de tæller med i behandlingsregnskabet, se oversigtsskemaet i [bilag 5](#).

Når et dyr behandles skal følgende registreres:

- Entydig identifikation af dyret (nummer).
- Dato(er) for behandling(er).
- Behandler (dyrlæge eller ejer/driftsleder).
- Økologisk tilbageholdelsestid (evt. angivet som alm. tilbageholdelsestid x 2).
- Diagnose, præparat, dosering og behandlingsmåde²².

Eventuel genomlægning skal fremgå af medicinlogbogen, jf. [afsnit 4.8.3](#).

Medicinlogbogen skal følge dyret/flokken ved levedyrssalg. Det vil sige, at køber har pligt til at sikre, at der medfølger kopier af notaterne fra logbogen vedrørende dyrets behandling samt kopier af dyrlægens bilag for de seneste 12 måneder.

Logbøgerne kan oprettes som edb-løsning, og skal være umiddelbart tilgængelige ved kontrolbesøg.

4.8.6 Registrering, adskillelse og mærkning

Alle dyr, der behandles med veterinære lægemidler, skal registreres og kunne identificeres. Behandlede dyr skal være entydigt mærket i resten af deres liv i det økologiske produktionssystem.

²¹ For fjerkræ, pattedyr og slagtesvin dog på flokniveau, hvis en/et hel sti/flok/hus behandles.

²² For diagnose, præparat, dosering og behandlingsmåde kan det opfyldes med henvisning til løbenummer på tilbageholdelsessedlen (skal være til rådighed i op til 5 år).

Dette krav kan opfyldes for kvæg, får og geder ved den lovpligtige øremærkning. For øvrige dyr skal producenten anvende et entydigt mærkningssystem, se [afsnit 4.2.10](#). For mindre husdyr, f.eks. patte- og slagtesvin og fjerkræ, kan mærkningen foregå pr. flok, hvis alle dyr i holdet/flokken er behandlet.

4.8.7 Forebyggelse

Det er generelt ikke tilladt at anvende forebyggende behandling med veterinære lægemidler i økologisk dyrehold.

Dog må vacciner og sera samt obligatoriske parasitbekæmpelsesprogrammer ved udstationering anvendes efter ordination fra en dyrlæge, og producenten kan bruge vitamin-²³ og jerninjektioner²⁴, hvis der er en dyrlægeunderskrevet behandlingsplan på bedriften. Anvendelse af vitamin- og jerninjektioner samt vacciner sera og antiparasitære midler skal fremgå af medicinlogbogen, se [afsnit 4.8.5](#).

4.8.8 Efterbehandling

Behandling og efterbehandling med antibiotikaholdige lægemidler må kun foretages af en dyrlæge. Der må således ikke udleveres antibiotikaholdige lægemidler i henhold til sundhedsrådgivningsaftaler²⁵. Det er dog tilladt dyrlægen at receptordinere/udlevere antibiotikaholdige lægemidler i henhold til de generelle regler for efterbehandling af svin²⁶ og for kalve²⁷ under 6 måneder.

Producenten må selv efterbehandle med andre lægemidler end antibiotikaholdige lægemidler, hvis det ikke er forbudt efter anden lovgivning. Enhver efterbehandling med veterinære lægemidler må kun foretages under ansvar af en dyrlæge. Herved forstås, at der skal være stillet en diagnose af en dyrlæge, og på lægemidlets emballage skal behandlingsperioden og de specificerede dyr være angivet.

Efterbehandling skal fremgå af medicinlogbogen. Efter endt efterbehandling skal lægemidlet straks fjernes fra bedriften, se [afsnit 4.8.10](#).

4.8.9 Særlige behandlinger

Oxytocin

Oxytocin må kun udleveres eller receptordineres, hvis der er indgået en sundhedsrådgiveraftale²⁸. Der må kun udleveres/ordineres til enkeltdyr. Oxytocin skal etiketteres som alle andre receptpligtige lægemidler. Se også [afsnit 4.8.5](#). Behandlingen skal føres i medicinlogbog.

²³ Vitaminer skal være produceret uden GMO.

²⁴ Jernpræparatet må kun indeholde tilladte indholdsstoffer, se [bilag 3](#).

²⁵ Dvs. aftaler, omfattet af bekendtgørelsen om sundhedsrådgivningsaftaler for kvæg- og svinebesætninger, med senere ændringer.

²⁶ Der må receptordineres/udleveres op til 5 dages forbrug.

²⁷ Til specificerede kalve mellem 0 og 2 måneder kan receptordineres tabletter til op til 35 dage; ellers må dyrlægen receptordinere/udleveres til op til 5 dages forbrug til specificerede kalve under 6 måneder.

²⁸ Dvs. aftaler, omfattet af bekendtgørelsen om sundhedsrådgivningsaftaler for kvæg- og svinebesætninger, med senere ændringer.

Zinkoxid

Zinkoxid kan tildeles de første 14 dage efter fravæning mod fravænningsdiarré med maksimalt 2500 mg pr. kg foder. Det er et krav, at det er ordineret af en dyrlæge, og der skal foreligge en behandlingsplan fra dyrlægen. Behandlingen skal føres i medicinlogbog, men tæller ikke med i behandlingsregnskabet.

Økologer med en sundhedsrådgivningsaftale kan få receptordineret zinkoxid på samme måde som ikke-økologiske producenter, hvis de har en sundhedsrådgivningsaftale. Økologer kan få receptordineret zinkoxid til fem dages forbrug, hvis de ikke har en sundhedsrådgivningsaftale.

4.8.10 Opbevaring af medicin

Det er ikke tilladt at opbevare veterinære lægemidler på bedriften, medmindre disse er udleveret i henhold til [afsnittene 4.8.8](#) og [4.8.9](#).

De veterinære lægemidler skal fjernes straks efter endt behandling, uanset eventuelle sundhedsrådgivningsaftaler²⁹. Undtaget herfra er produkter som vacciner og serum, hvor der foreligger en dyrlægeunderskrevet vaccinationsplan, se også [afsnit 4.8.7](#).

4.8.11 Isolering af syge dyr

Det er tilladt at tage dyr, der bliver syge eller er kommet til skade, på stald som led i en behandling.

Datoerne for henholdsvis tilgang og afgang fra sygeboks skal noteres i besætningslogbog, hvis dyret er på stald i mere end 7 dage.

I forbindelse med isolering af et sygt dyr skal arealkravene for indendørs opstaldning overholdes, se [afsnit 4.5](#). For svin og kalve under 6 måneder gælder dog særlige regler, der fremgår herunder.

Afkom, der isoleres i mælkefodringsperioden, skal fortsat have adgang til naturlig mælk og have suttebehovet opfyldt.

Kalve op til 6 måneder

Ved behandling af diarré og lignende, som ikke kræver dyrlægens medvirken, kan kalve under 8 uger isoleres i enkeltboks i indtil 7 dage under forudsætning af, at det føres i besætningslogbogen, se [bilag 7](#). Isolation i enkeltboks i mere end 7 dage skal attesteres af dyrlæge.

For kalve mellem 8 uger og 6 måneder er isolering i enkeltboks kun tilladt ved sygdom, hvor dyrlægen har attesteret, at kalvenes helbred eller adfærd kræver, at de holdes isoleret for at blive behandlet.

²⁹ Dvs. aftaler, omfattet af bekendtgørelsen om sundhedsrådgivningsaftaler for kvæg- og svinebesætninger, med senere ændringer.

Ved isolering af kalve, skal kalvebeskyttelsesbekendtgørelsens krav til størrelser af boksen overholdes, se [tabel 4.7](#).

Svin

Fra 1. januar 2005 skal der i alle svinebesætninger altid være mindst én ledig sygesti klar til brug. Sygestierne skal være indrettet med mulighed for temperaturregulering, dvs. at der både skal være mulighed for afkøling og varme. Stien skal indrettes så træk undgås. Mindst 2/3 af det samlede minimumsareal i sygestierne skal være med et blødt underlag, så dyrene ikke er i direkte kontakt med gulvet.

Minimumsareal for søer og gylte

I en sygesti til søer og gylte skal der være mindst 3,5 m² frit tilgængeligt stiareal. Hvis søer og gylte holdes i en sygesti, hvor der går mere end et dyr, skal der være mindst 2,8 m² frit tilgængeligt stiareal pr. dyr. Der må anbringes op til 3 dyr i stien.

Minimumsareal for sygestier til smågrise, avls- og slagtesvin

Tabel 4.18. Minimumsareal for sygestier til smågrise, avls- og slagtesvin

Vægtgruppe for grise, kg	Minimum frit tilgængeligt areal pr. sti ved ét dyr i stien, m ²	Minimum frit tilgængeligt areal pr. dyr ved flere dyr i stien, m ² /dyr
7 - 15	0,41	0,36
15 - 30	0,69	0,58
30 - 60	1,14	0,91
60 - 100	1,70	1,29
100 - 130	2,05	1,53
130 - 150	2,28	1,69

4.8.12 Sanering/bekæmpelse

Sygdomme, det er lovpligtigt at sanere for/bekæmpe, tæller ikke i behandlingsregnskabet. Hvor det kræves, kan dyrene holdes uden adgang til udeareal, uden det medfører genomlægning. Plantedirektoratet skal i sådanne tilfælde straks have tilsendt en anmeldelse med kopi af bekæmpelsespåbudet fra [Fødevareregionen](#).

I andre tilfælde af sanering/bekæmpelse skal der søges om særskilt tilladelse i Plantedirektoratet, f.eks. i forbindelse med sanering for paratuberkulose eller Salmonella Dublin hos kvæg.

■ Ved sanering for paratuberkulose og Salmonella Dublin kan Plantedirektoratet give dispensation til straks at fjerne kalven fra koen efter kælvning. Deltagelse i Operation Paratuberkulose eller det nationale overvågningsprogram for Salmonella Dublin skal anmeldes til Plantedirektoratet. Anmeldelsesblanketterne i [bilag 7](#) kan bruges. ■

4.8.13 Operative indgreb - kastration, halekupering, tandslibning, afhorning m.m.

Kastration, afhorning og næseringning er tilladt under forudsætning af, at dyrenes lidelser begrænses mest muligt. Det vil sige, at indgrebet foretages i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler i dyreværnsloven.

Operative indgreb som halekupering af lam, gedekid og svin eller slibning af tænder må ikke foretages rutinemæssigt i besætningen.

Foretages disse indgreb, skal en anvisning fra dyrlægen dokumentere, at indgrebet er nødvendigt for at forbedre dyrenes sundhed, velfærd eller hygiejne. Anvisningen skal opbevares på bedriften og fremvises ved kontrolbesøg. Dyrlægens anvisning er gyldig i op til 3 år fra udstedelsen.

Næb på fjerkræ må ikke være klippet eller slebet (næbtrimmet). Ved indkøb af fjerkræ skal det fremgå af faktura eller opdrætterrapport, at dyrene ikke er næbtrimmet.

Det er ikke tilladt at klippe tænder på svin.

Alle operative indgreb skal føres i medicinlogbog. Operative indgreb, med eller uden bedøvelse, tæller ikke i behandlingsregnskabet, med mindre der bruges antibiotika i forbindelse med eller efter indgrebet.

5 MARKEDSFØRING AF ØKOLOGISKE PRODUKTER OG HJÆLPESTOFFER

Markedsføring af økologiske produkter, der er underlagt Plantedirektoratets økologikontrol omfatter hovedsagelig følgende kategorier:

- Sædekorn.
- Markfrø.
- Grøntsagsfrø.
- Planter.
- Foderstoffer.
- Læggekartofler.
- Andre nonfood-produkter³⁰, f.eks. gødning, juletræer, pyntegrønt, prydplanter m.m.

Plantedirektoratet administrerer og kontrollerer reglerne om markedsføring af økologiske produkter, når

- produkterne markedsføres med henblik på anvendelse i den økologiske jordbrugsproduktion, eller
- en økologisk bedrift opbevarer, sorterer, grovrenser, bulkemballerer eller emballerer og markedsfører økologiske fødevarer eller nonfoodprodukter af egen avl eller fra nærliggende økologiske bedrifter til slutbruger eller til engros- og detailforhandler.

Økologiske bedrifter, der udfører aktiviteter, som er omfattet af den generelle fødevarerlovgivning f.eks. forarbejdning af mælk, kød, grønsager m.v., er underlagt [Fødevarestyrelsens kontrol](#). Der henvises til den lokale fødevareregion for nærmere vejledning om krav til anmeldelse, godkendelse, autorisation og registrering.

5.1 Salg til den endelige forbruger

I princippet er ethvert salg af fødevarer til den endelige forbruger omfattet af fødevarerlovningen.

Økologiske bedrifter skal ikke have en særskilt økologiautorisation ved stalddørssalg og salg fra gårdbutik.

Ved økologikontrollen skelnes der dog mellem stalddørssalg og salg fra gårdbutik.

5.1.1 Stalddørssalg

Ved stalddørssalg forstås salg i begrænset omfang af uforarbejdede vegetabiliske fødevarer og nonfood-produkter samt enkelte produkter af animalsk oprindelse fra egen produktion eller fra nærliggende bedrifter direkte til den endelige forbruger.

³⁰ Nonfood-produkter er produkter, der ikke anvendes som fødevarer.

Usorterede æg kan eksempelvis sælges ved stalddøren, men kun til den endelige forbruger. Forbrugeren skal informeres om holdbarhed og opbevaringskrav, der henvises til fødevarerlovningen vedrørende æg.

Mælk kan sælges direkte fra mælkeproducenten til den endelige forbruger, hvis mælken afhentes i forbrugers egen emballage.

Stalddørssalg skal ikke registreres eller godkendes af den lokale [fødevareregion](#), hvis det ikke har “butikskaraktet” eller får karakter af egentlig detailvirksomhed.

Hvorvidt der er tale om “butikskaraktet” afgøres ved en konkret vurdering foretaget af den lokale [fødevareregion](#). Vurderingen foretages på baggrund af omsætningens størrelse, varesortiment, skiltning, udformning af salgslokale og facade, annoncering eller lignende.

Ved salg af egne produkter fra stalddørssalg og torvesalg af begrænset omfang kan det accepteres, at regnskabet over solgte mængder føres i overordnede kategorier. Eksempler på kategorier kan være kartofler, rodfrugter, øvrige grøntsager, frugt, æg o.l. Salgsregnskaber fra stalddørssalg og torvesalg af begrænset omfang skal ajourføres jævnlige og som minimum inden påbegyndelsen af salg af afgrøder fra næste vækstsæson.

5.1.2 Salg fra gårdbutik

Begrebet “gårdbutik” anvendes om detailbutikker, der ligger på en bedrift, og hvorfra der sælges varer fra bedriften og evt. varer fra andre producenter.

En gårdbutik er lovgivningsmæssigt en detailbutik, som skal opfylde samme betingelser som en detailbutik i byen eller ved torvesalg samt ved salg fra stader ved vejen.

Gårdbutikker skal være godkendte eller registrerede af den lokale [fødevareregion](#).

Sælges eksempelvis æg i en gårdbutik, skal æggene være kvalitetssorteret efter gældende regler. Denne kvalitetssortering kan kun foretages på et ægpakkeri, der er økologiautoriseret af [fødevareregionen](#).

Salg af emballerede mælkeprodukter er tilladt i en gårdbutik. Før forarbejdning af mælk på bedriften, skal gårdmejeriet være godkendt af [fødevareregionen](#).

5.2 Køb og salg mellem økologiske bedrifter eller virksomheder

Når en økologisk bedrift køber og sælger økologiske produkter af og til en anden økologisk bedrift eller virksomhed, skal produkternes økologiske oprindelse og status dokumenteres. Dvs. der skal medfølge den økologiske sælgers (bedriftens eller virksomhedens) navn og adresse samt kontrolkode på det kontrolorgan, der står for økologikontrollen. For en nærmere beskrivelse af reglerne omkring transport og følgedokumenter henvises der til [afsnit 2.6](#).

Formidles købet af økologiske produkter i løs vægt via en virksomhed, der ikke er autoriseret som økologisk virksomhed (melleghandler, vareformidler og lign.), skal man ved afregning med melleghandleren sikre sig, at der på fakturaen er en direkte henvisning til det modtagne produkt evt. et partinummer eller en transportdokumentation. Det skal således være muligt at spore det økologiske produkts oprindelse og status gennem hele produktions- og salgskæden.

Hvis dokumentationen ikke kan fremvises, vil Plantedirektoratet betragte produktet som ikke-økologisk.

Ved salg af økologiske fødevarer til engros- og detailvirksomheder, skal fødevarerlovgivningens regler om sortering, emballering, mærkning og transport overholdes.

5.3 Mærkning af økologiske produkter

På produkter, der mærkes med en henvisning til den økologiske produktionsmetode, skal også fremgå produktets økologiske status og økologikontrolnummeret på den kontrolmyndighed, der har forestået kontrollen. Autorisationsnummer kan anføres.

Det betyder, at bedrifter, der er autoriseret af Plantedirektoratet, skal anføre Plantedirektoratets økologikontrolnummer "DK-Ø-50" på mærkningen, fakturaen og følgesedlen.

Ved markedsføring af foderstoffer skal mærkning med økologikontrolnummeret være adskilt fra de mærkningskrav, der fremgår af foderstoflovgivningen.

Disse mærkningskrav gælder ved salg:

- mellem to økologiske bedrifter,
- fra en økologisk bedrift eller en økologisk virksomhed til slutbruger eller til engros- og detailforhandler,
- fra en økologisk virksomhed til en økologisk bedrift, og
- mellem to økologiske virksomheder.

5.3.1 Ø-mærket

Ø-mærket er et dansk kontrolmærke, der fortæller, at det er de danske myndigheder, der har ført kontrol med de bedrifter og virksomheder, der har produceret, behandlet, opbevaret, importeret, pakket, mærket og solgt de pågældende økologiske produkter i Danmark.

Bedrifter, der er autoriseret til økologisk produktion, kan mærke økologiske non-food-produkter og fødevarer af egen avl med Ø-mærket.

Anvendelsen af Ø-mærket forudsætter, at følgende er opfyldt:

- Minimum 95 % (vægtprocent) af produktets bestanddele er fremstillet efter økologireglerne.
- Alle ikke-økologiske bestanddele er tilladte efter økologireglerne.

- Der anvendes kun hjælpestoffer eller andet, der må anvendes efter økologireglerne.
- Produkterne er underlagt Plantedirektoratets eller Fødevaredirektoratets økologikontrol.

Ø-mærket skal udformes og gengives i overensstemmelse med de retningslinier, der er fastsat af Fødevarestyrelsen. Reproark og Ø-mærket kan downloades fra Fødevarestyrelsens hjemmeside: www.fvst.dk. Reproark kan endvidere rekvireres fra Plantedirektoratet, Sektor for økologi.

5.3.2 Udsæd m.v.

Udsæd (korn, frø), planteforneringsmateriale og udplantningsplanter, der er godkendte som fremavlsmateriale efter reglerne, og som opfylder kravene i [afsnit 3.3](#), kan markedsføres som økologisk udsæd/plantemateriale.

5.3.3 Gødning

Gødningslovens bestemmelser om anmeldelse og deklaration skal være opfyldt. Gødningsmidler, der opfylder kravene til økologiske gødninger, kan mærkes som økologiske. Det drejer sig om økologisk husdyrgødning og økologiske planterester.

Ikke-økologiske gødningsstoffer og jordforbedringsmidler, nævnt i [bilag 1](#), kan tillades i det økologiske jordbrug i særlige tilfælde ved mangel på økologisk gødning. Dette gælder også for produkter, der er sammensat af økologisk gødning og ikke-økologiske produkter, nævnt i [bilag 1](#).

Sådanne produkter kan mærkes med "Ikke-økologisk produkt, der kan anvendes til økologisk jordbrugsproduktion efter retningslinierne i økologiforordningens nr. 2092/91", hvis de fremgår af [bilag 1](#). Disse produkter må derimod ikke markedsføres som "godkendt til økologisk jordbrugsproduktion" eller lignende betegnelser.

5.3.4 Plantebeskyttelsesmidler

Et plantebeskyttelsesmiddel, der er anført i [bilag 2](#), og som er godkendt af Miljøstyrelsen eller Skov- og Naturstyrelsen, kan markedsføres som "Ikke-økologisk produkt, der kan anvendes til økologisk jordbrug efter retningslinjerne i rådsforordningen nr. 2092/91".

5.3.5 Foder

Kun foderafgrøder fra økologiske arealer kan markedsføres som økologiske.

Foderafgrøder fra omlægningsarealer (omlægningsafgrøder), hvor bestemmelserne for økologisk planteproduktion har været fulgt i mindst 12 måneder inden høst, og for etårige afgrøder tillige mindst fra såningen, kan markedsføres som "kan anvendes i økologisk jordbrug i overensstemmelse med forordning (EØF) nr. 2092/91".

Afgrøder, der har omlægningsstatus, eller er fuldt økologiske, må ikke blandes med afgrøder af samme art, som har ikke-økologisk status.

For krav til forarbejdede foderstoffer herunder foderblandinger, se [afsnit 4.3.5](#).

6 IMPORT AF ØKOLOGISKE PRODUKTER FRA TREDJELANDE

Plantedirektoratet administrerer reglerne om import fra tredjelande af økologisk foder, sædekorn og frø samt økologiske planter, plantedele og hjælpepestoffer (som f.eks. gødning og plantebeskyttelsesmidler) til den økologiske produktion.

EU-kommissionen har anerkendt nogle tredjelandes økologikontrol og produktion af specifikke økologiske produkter. Disse lande bliver dermed ”godkendte tredjelande”. EØS-landes økologiske produktion er ligeledes anerkendt af EU-kommissionen.

Import kan ske fra godkendte og ikke-godkendte tredjelande, som ligger uden for det europæiske fællesmarked.

Produkter fra EØS-lande og godkendte tredjelande kan umiddelbart markedsføres og anvendes som økologiske i Danmark. En opdateret liste over godkendte tredjelande kan fås ved henvendelse til Plantedirektoratet eller på [vores hjemmeside](#).

Procedurer for import af økologiske produkter fra tredjelande til Danmark er supplerende for økologiske produkter og erstatter ikke de produktspecifikke procedurer, som generelt kræves ved import af såvel økologiske som ikke-økologiske produkter.

For at kunne importere økologiske produkter fra tredjelande er det en forudsætning, at

- der foreligger en importtilladelse fra en kompetent myndighed i EU for produkter fra ikke-godkendte tredjelande, eller at importen sker fra et godkendt tredjeland og omfatter landets godkendte produkter,
- der er udstedt en partispecifik kontrolattest af kontrolorganet/-myndigheden i tredjelandet,
- der er foretaget en anmeldelse til Plantedirektoratet, Sektor for økologi, senest 24 timer og mindst en fuld arbejdsdag, før partiet ønskes frigivet af toldmyndighederne, og
- kontrolattesten er påtegnet af toldmyndighederne inden frigivelsen.

De nærmere regler for import fra tredjelande fremgår af Plantedirektoratets ”[Importvejledning](#)” eller [vores hjemmeside](#).

Reglerne om import af økologiske fødevarer fra tredjelande administreres af [Fødevarestyrelsen](#).

7 EKSPORT AF ØKOLOGISKE PRODUKTER

Økologiske produkter, der er produceret på en autoriseret økologisk jordbrugsbedrift og kontrolleret af Plantedirektoratet, kan eksporteres som økologiske.

Produkter, der ikke kan markedsføres i Danmark som økologiske, må ikke eksporteres til andre lande som økologiske.

Plantedirektoratet kan bistå med at fremme jordbrugsbedrifters eksport og kan efter anmodning udstede følgende type certifikater:

- Certifikat for jordbrugsbedrifter, se [afsnit 7.1](#).
- Particertifikat, se [afsnit 7.2](#).
- Kontrolokument, der dokumenterer, at producenten opfylder et udenlandsk kontrolorgans ekstra regler, se [afsnit 7.3](#).

Dokumenterne kan efter behov udstedes på dansk og engelsk eller eventuelt på bestemmelseslandets sprog.

7.1 Certifikat for jordbrugsbedrifter

Plantedirektoratet bekræfter i denne type certifikat, at en jordbrugsbedrift er autoriseret af Plantedirektoratet. Det fremgår af certifikatet, at der udføres kontrol af bedriften i henhold til bestemmelserne i rådsforordningen (EØF) 2092/91 og de gældende danske nationale regler.

Det fremgår således udelukkende af denne type certifikat, at jordbrugsbedriften er omfattet af direktoratets kontrol.

7.2 Particertifikat

Dette certifikat bekræfter, at jordbrugsbedriften har deklareret partiet som økologisk over for direktoratet, og at Plantedirektoratet med baggrund i bedriftens oplysninger kan bekræfte det pågældende partis økologiske status. Plantedirektoratet garanterer således ikke, at partiet eksempelvis ikke er blevet forbyttet o.l.

Plantedirektoratet kan udstede et particertifikat for bl.a. certificeret frø og sædekorn, hvis en jordbrugsbedrifts kunder anmoder om dokumentation for et partis økologiske oprindelse. Direktoratet udsteder sådanne particertifikater for frø og sædekorn, idet disse frø på partiniveau er omfattet af ISTA certificerings- og sporbarhedsbetingelser.

Hvad angår certifikater for frø af arter, der ikke er omfattet af bekendtgørelserne om frø og sædekorn³¹, kan der udstedes et certifikat, hvori det bekræftes, at frø og sædekorn, produceret på bestemte marker, følger reglerne for økologisk produktion.

³¹ Bekendtgørelse nr. 1059 af 10. december 2003 om markfrø og Bekendtgørelse nr. 1060 af 10. december 2003 om sædekorn.

Ud over denne certificering af frø og planter, kan der foretages en mere detaljeret og omfattende partificering for virksomhederne som en brugerfinansieret ydelse. Plantedirektoratet kan, baseret på virksomhedernes behov, gennemføre en sådan yderligere kontrol af et partis økologiske oprindelse med oplysning om:

- Identifikation af partiet.
- Ingrediensfortegnelse m.m. for blandede produkter.
- Ingrediensernes sporbarhed.

Den økologiske oprindelse kan enten kontrolleres ved kontrol af virksomhedens dokumenter og regnskabsbilag eller ved en fysisk kontrol, hvor det undersøges, om f.eks. en varedeklaration på et foderstof svarer til indholdet.

7.3 Kontrolokument for udenlandske kontrolorganers supplerende regler

Plantedirektoratet kan efter anmodning gennemføre supplerende kontrol på økologiske jordbrugsbedrifter/virksomheder efter udenlandske kontrolorganers regler, således at virksomheder kan opnå adgang til udenlandske markeder og gøre brug af de forskellige kontrolorganers økologimærker.

Da der er tale om en supplerende kontrol, der ligger udover EU-forordningen og de danske nationale regler, opkræves der brugerbetaling for denne ydelse.

8 AUTORISATION, INDBERETNING OG KONTROL AF ØKOLOGISKE JORDBRUGSBEDRIFTER

8.1 Autorisationsansøgning

Ansøgning om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion kan indgives hele året. Hvis der samtidigt søges om tilskud til produktionen, skal fristen, der er fastsat af [Direktoratet for FødevarerErhverv](#), overholdes. [Ansøgningsskemaer og vejledning](#) findes på Plantedirektoratets (se [bilag 7](#)). Skemaerne skal benyttes ved ansøgning.

I ansøgningen om autorisation skal der være en fuldstændig beskrivelse af produktionen på bedriften og af bedriftens bygninger (skitser). Der skal også foreligge en plan for hele bedriftens omlægning. Denne plan skal være attesteret af en konsulent, der er godkendt hertil af Landscentret Brugerudvalg for Økologi. [En liste](#) over godkendte konsulenter findes i ansøgningsmaterialet.

Omlægning af bedriften skal senest påbegyndes 6 måneder efter, at ansøgningen er modtaget i Plantedirektoratet. Omlægningen kan tidligst påbegyndes, når ansøgningen er modtaget i direktoratet. Producenten skal allerede fra tidspunktet for påbegyndelse af omlægningen tilrettelægge og gennemføre produktionen efter bestemmelserne i bekendtgørelsen og rådsforordningen.

Alle arealer skal være påbegyndt omlægningen inden udgangen af det 4. kalenderår efter det år, hvor bedriftens omlægning blev påbegyndt.

Påbegyndes omlægningen af de første arealer f.eks. i september 2007, skal alle øvrige arealer være under omlægning senest pr. den 1. december 2011.

Arealer, der tilkøbes eller tilforpagtes efter det 4. kalenderår, herunder også ophør af tidligere bortforpagtning, skal omlægges straks og dermed også straks indberettes til Plantedirektoratet, se [afsnittene 8.5](#) og [8.6](#).

Autorisation meddeles, når Plantedirektoratet ved et kontrolbesøg har konstateret, at produktionen er i overensstemmelse med det økologiske regelsæt. En autorisations-skrivelse med angivelse af et autorisationsnummer fremsendes herefter til bedriften, hvis forholdene er fundet i orden.

Hvis en økologisk bedrift overdrages til en producent, som ønsker at opretholde bedriftens autorisation til økologisk jordbrugsproduktion, skal meddelelse herom ske på [et skema](#), som sendes til [Direktoratet for FødevarerErhverv](#), se [afsnit 8.7](#) om producentskifte.

Hvis bedriften i øvrigt ophører med den økologiske produktionsmetode, skal den driftsansvarlige straks meddele dette skriftligt til Plantedirektoratet. Ved ophør med den økologiske produktionsmetode bortfalder autorisationen.

8.2 Kontrol

Når Plantedirektoratet har modtaget en ansøgning om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion, vil direktoratet efterfølgende foretage kontrol af bedriften (kontrolbesøg). Under besøget gennemgås de faktiske forhold på bedriften i samarbejde med den driftsansvarlige.

Plantedirektoratet foretager efterfølgende mindst ét årligt kontrolbesøg. Yderligere udtages der hvert år bedrifter til anmeldt eller uanmeldt kontrol. Endvidere kan Plantedirektoratet udføre kontrol hos ophørte økologer.

Ved hvert kontrolbesøg udarbejdes en kontrolrapport. Har kontrolbesøget været uden problemer, udleveres kontrolrapporten. Kontrolrapporten kan herefter anvendes som dokumentation for, at Plantedirektoratet ikke har haft bemærkninger til kontrollen.

I de tilfælde, hvor kontrolbesøget har givet anledning til bemærkninger, indeholder kontrolrapporten en høring. Producenten kan herefter indenfor en nærmere fastsat tidsfrist, oftest 14 dage, sende eventuelle bemærkninger til Plantedirektoratet. Herefter træffer Plantedirektoratet afgørelse om eventuelle sanktioner.

8.2.1 Kontrolordning for bedrifter uden salg

Producenter, der ikke har salg fra bedriften, kan tilmelde sig en ordning med reduceret kontrol, se [bilag 7](#). Producenter, der tilmelder sig, skal stadig overholde alle økologireglerne.

Bedrifter, der er tilmeldt ordningen, kan ikke have salg af afgrøder, dyr eller andre produkter fra bedriften, hverken som økologisk eller ikke-økologisk.

Bedrifter med samtidig drift kan ikke deltage i ordningen.

Producenter, der senere ønsker at sælge bedriftens produkter, skal melde sig fra ordningen igen. Framelding skal ske skriftligt til Plantedirektoratet inden salget.

8.3 Adgang til regnskaber og bedriften

Der skal føres regnskab i form af bøger, regnskabsbilag og andet dokumentationsmateriale over oprindelse, art og mængde af alle de hjælpestoffer og råvarer, der indføres på bedriften, samt over disses anvendelse. Herudover skal der føres regnskab over alle udgående produkter for så vidt angår art, mængde og modtagere. Disse regnskabsoplysninger skal principielt foreligge, så snart der indgår et hjælpestof/en råvare på bedriften og ligeledes ved salg. Generelt skal regnskaberne vise balance mellem input og output. Sådanne regnskaber kan være en posteringsbalance løbende ajourført med bilags-/regnskabsmaterialet.

Der gælder skærpede krav for regnskabsfremlæggelse i forbindelse med samtidig drift, se [afsnit 2.3](#).

Ved salg af egne produkter fra stalddørssalg og torvesalg af begrænset omfang kan det accepteres, at regnskabet over solgte mængder føres i overordnede kategorier. Eksempler på kategorier kan være kartofler, rodfrugter, øvrige grøntsager, frugt, æg og lignende. Salgsregnskaber fra stalddørssalg og torvesalg af begrænset omfang skal ajourføres jævnlige og som minimum inden påbegyndelsen af salg af afgrøder fra næste vækstsæson.

Hvis der sælges jordbrugsprodukter for andre jordbrugere, eller produkter er taget i kommission skal der til enhver tid foreligge en liste over indlagret mængde, solgt mængde og svind for hver art og økologisk status. Dette gælder dog ikke for produkter, der er anmeldt oplagret, se [afsnit 2.2.4](#). Hvis der produceres eller indkøbes ikke-økologiske jordbrugsprodukter med henblik på videresalg ved stalddørssalg, torvesalg og lignende, skal de ikke-økologiske varer ved salget være tydeligt mærket som ikke-økologiske varer. Ligeledes skal varerne være klart adskilt fra andre varer med anden økologisk status.

Plantedirektoratet skal til enhver tid have adgang til jordbrugsbedriften, herunder til bedriftens regnskab, forretningsbøger m.v. - også til materiale, der opbevares i elektronisk form.

Den driftsansvarlige skal give alle oplysninger, herunder om økonomiske og regnskabsmæssige forhold, som har betydning for kontrollens gennemførelse, samt vederlagsfrit yde fornøden bistand ved kontrol, prøvetagning, kopiering og udlevering af skriftligt materiale og udskrift af elektroniske data. Plantedirektoratet kan vederlagsfrit udtage prøver til undersøgelser.

8.4 Overtrædelse af reglerne

Overtrædelser konstateres typisk ved kontrolbesøg. Producenten har dog selv en forpligtelse til at rette henvendelse til Plantedirektoratet, hvis han/hun konstaterer forhold, der ikke er i overensstemmelse med økologireglerne.

Der er flere niveauer for sanktioner/konsekvenser i forbindelse med, at det konstateres, at de økologiske bestemmelser er overtrådt.

En mindre overtrædelse, der konstateres første gang, vil typisk resultere i en indskærpelse (en løftet pegefinger). Hvis der er tale om gentagne overtrædelser, flere overtrædelser på en gang eller andre overtrædelser, kan Plantedirektoratet give bøder. Mindre bøder, eller bøder på områder, hvor der er en fast praksis for bødestørrelsen, kan forelægges rent administrativt af Plantedirektoratet. Større bøder, eller bøder på områder, hvor der ikke er fastlagt en praksis, går via politiet.

Herudover kan Plantedirektoratet, som en konsekvens af den overtrædelse, der er foregået på bedriften, påbyde, at arealer eller dyr skal omlægges på ny. Produkterne vil derved først efter en ny omlægningsperiode kunne sælges som økologiske. Plantedirektoratet kan endvidere meddele påbud om indretning, drift m.v.

Endelig kan Plantedirektoratet ved større overtrædelser, eller hvor kontrollen grundlæggende ikke lader sig gennemføre, inddrage bedriftens autorisation. I grove tilfælde er der mulighed for at udelukke en producent fra at få autorisation i op til 5 år.

8.5 Indberetning

Producenten skal hvert år senest den 21. april indberette oplysninger om

- jordbrugsbedriftens planteproduktion i den løbende vækstsæson, herunder om arealer, afgrødesammensætning og omlægningstidspunkt,
- græsningsrettigheder og
- jordbrugsbedriftens husdyrproduktion i det løbende kalenderår, herunder om husdyrholdets størrelse, sammensætning og omlægningstidspunkt.

Falder den 21. april på en lørdag, en søndag, en mandag eller en helligdag, skal oplysningerne indgives senest den anden hverdag (lørdag ikke medregnet), der følger herefter.

Oplysningerne skal indgives på skemaet til den årlige økologiindberetning³², der kan fås ved henvendelse til de lokale landbrugscentre eller til [Direktoratet for FødevarerErhverv](#). I februar udsendes skemaet til den årlige økologiindberetning dog normalt automatisk til alle autoriserede jordbrugsbedrifter. Der er på skemaet fortrykt en del oplysninger fra ansøgningen om autorisation og tilsagn om tilskud eller fra tidligere indberettede oplysninger. Skemaet sendes i udfyldt stand til [Direktoratet for FødevarerErhverv](#), der videregiver oplysningerne til Plantedirektoratet.

Manglende eller for sen indsendelse af den årlige økologiindberetning medfører sædvanligvis tilbagekaldelse af autorisationen.

8.6 Indberetning af ændringer på bedriften

Væsentlige ændringer i forhold til omlægningsplanen eller til indberettede oplysninger skal meddeles skriftligt til [Plantedirektoratet](#) eller [Direktoratet for FødevarerErhverv](#).

Hvis kravene om indberetning af væsentlige ændringer ikke opfyldes, vil dette normalt medføre, at de pågældende produkter ikke kan sælges som økologiske.

8.6.1 Ændring af omlægningstidspunkter

Det er kun muligt at ændre omlægningstidspunkter når:

- det nye omlægningstidspunkt ligger efter tidspunktet for indberetning til Plantedirektoratet, og
- det oprindelige omlægningstidspunkt ikke er overskredet på tidspunktet for indberetning til Plantedirektoratet.

³² Fællesskema (skemaet udsendes af og skal indsendes til [Direktoratet for FødevarerErhverv](#)).

Ændring af omlægningstidspunkter for marker og husdyr skal altid indberettes skriftligt til Plantedirektoratet. Vær opmærksom på, at hvis indberettede ændringer i omlægningstidspunkterne ikke er fortrykt i det fælles skema, skal de rettes i skemaet.

8.6.2 Ændring vedrørende arealer

Ved køb/tilforpagtning af nye arealer skal ændringerne straks meddeles til Plantedirektoratet når:

- bedriften er ud over omlægningens 4. kalenderår, eller
- bedriften er inden for omlægningens 4. kalenderår, og det nye areal ønskes omlagt straks.

Nye marker skal indberettes på blanketten ”Indberetning af nye arealer”, se [bilag 7](#) som indsendes til Plantedirektoratet.

Ved køb/tilforpagtning af nye arealer kan omlægningstidspunktet for arealet tidligst blive den 1. i måneden efter, at arealet er skriftligt indberettet til Plantedirektoratet eller [Direktoratet for FødevarerErhverv](#). Omlægning kan dog ikke begyndes, før du har fuld rådighed over arealerne.

Vær opmærksom på, at ændringer kan få særskilte konsekvenser i relation til tilskudsreglerne. Der henvises til [Direktoratet for FødevarerErhverv](#).

8.6.3 Ændringer vedrørende husdyr

Følgende betragtes som væsentlige ændringer og skal indberettes straks til Plantedirektoratet:

- Opstart af en produktionsgren. Herved forstås indkøb af nye dyrearter.
- Ophør af en produktion.
- Hvis dyreholdet ændres til at blive holdt under grænsen for erhvervsmæssigt dyrehold, og dyreholdet ikke længere ønskes holdt som økologisk.
- Køb af dyr, der medfører en ændring i besætningstørrelsen, svarende til mindst 50 %. Dette gælder uanset om bedriften er inden for eller ud over omlægningens 4. kalenderår, og uanset om der er tale om indkøb af økologiske eller ikke-økologiske-dyr.

8.7 Producentstifte og ophør

Skifter en økologisk jordbrugsbedrift ejer, bruger eller ansvarlig driftsleder, skal Plantedirektoratet straks underrettes.

Plantedirektoratet og Direktoratet for FødevarerErhverv har udarbejdet [materiale](#) til brug ved producentstifte.

Af vejledningen i materialet fremgår det, i hvilke situationer de forskellige erklæringer skal anvendes. Erklæring om økologi skal kun anvendes, hvis erhverver ønsker at videreføre de økologiske forpligtelser på bedriften.

Hvis bedriften i øvrigt ophører med den økologiske produktionsmetode, skal den driftsansvarlige straks meddele dette skriftligt til Plantedirektoratet. Man kan ikke ophøre som økolog med tilbagevirkende kraft. Ved ophør med den økologiske produktionsmetode bortfalder autorisationen. Når man er ophørt som økolog, må man ikke længere sælge produkter som økologiske.

Hvis en producent ophører med økologisk jordbrugsproduktion, eller sælger eller bortforpagter ejendommen til en konventionel jordbrugsproduktion, vil Direktoratet for FødevarerErhverv ofte kræve tilskuddet tilbagebetalt med tillæg af renter. Der henvises til [Direktoratet for FødevarerErhverv](#).

Direktoratet for FødevarerErhverv vil dog ikke kræve tilbagebetaling for udbetalt økologitilskud, hvis en ny ejer eller bruger fortsætter med at drive økologisk jordbrugsproduktion på arealerne og enten overtager overdragernes forpligtelser for den resterende periode eller lader arealerne indgå i et nyt tilsagn.

Hvis en producent ikke forlænger sin tilsagnsperiode hos Direktoratet for FødevarerErhverv, er det ikke automatisk et ophør med at være autoriseret hos Plantedirektoratet. Der skal gives særskilt besked til Plantedirektoratet om et eventuelt ophør.

Hvis en hel bedrift overdrages, og erhverver ikke ønsker at indtræde i forpligtelserne vedrørende de økologiske produktionsregler, skal dette straks meddeles skriftligt til Plantedirektoratet.

8.8 Overtagelse af ejendom

8.8.1 Økolog overtager ikke-økologisk ejendom

Ved køb af en hel ikke-økologisk ejendom er det muligt at få såvel dyr som marker med under autorisationen. Dog skal marker og dyr straks ved overtagelsen starte omlægning, hvis den økologiske bedrift er udover det fjerde kalenderår. Også hvis der på den økologiske bedrift er økologiske dyr af samme art som på den tilkøbte ejendom, skal de nye dyr straks omlægges. Kødet fra dyrene på den ikke-økologiske ejendom kan aldrig sælges som økologisk.

Plantedirektoratet skal underrettes om køb af ikke-økologisk ejendom inden overtagelsen finder sted.

8.8.2 Ikke-økolog overtager økologisk ejendom eller areal

Hvis ejendommen eller arealet stadig skal drives økologisk, skal ikke-økolagen ansøge om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion. Der er to muligheder:

Mulighed 1: Ansøgning om fortsættelse af ”gammel” økologs autorisation

Den nye økolog, som ikke har andre arealer eller husdyr end dem, som indgår i producentskiftet skal kun indsende en anmeldelse om producentskifte til Direktoratet for FødevarerErhverv (se [bilag 7](#)). Har den nye økolog andre arealer eller husdyr end dem, som indgår i producentskiftet, kan den nye økolog stadig bruge mulighed 1, men skal indberette disse andre arealer og husdyr ved også at indsende en ansøgning om autorisation til Plantedirektoratet (se [bilag 7](#)).

Mulighed 1 betyder, at den nye økolog indtræder i alle den ”gamle” økologs rettigheder og pligter i henhold til den ”gamle” økologs autorisation, f.eks. i rettigheder til overgangsordninger som bindestalde, samtidig drift m.m., men også i den ”gamle” økologs omlægningsplan for bedriften.

Dvs. hvis de første 4 kalenderår af den ”gamle” økologs omlægningsplan er forløbet, skal alle nye arealer og dyr påbegynde omlægning straks.

Mulighed 2: Ansøgning som ny økolog

Den nye økolog skal indsende en ansøgning om autorisation til Plantedirektoratet (se [bilag 7](#)). Samtidig skal der indsendes en anmeldelse om producentskiftet til Direktoratet for FødevarerErhverv (se [bilag 7](#)).

Mulighed 2 betyder, at den nye økolog får 4 hele kalenderår at omlægge nye arealer og husdyr i. Arealer eller husdyr, der tilkøbes eller forpagtes efter det 4. kalenderår efter autorisationens begyndelse, skal omlægges straks. Arealer og husdyr som indgår i producentskiftet beholder deres oprindelige omlægningsdatoer.

I begge tilfælde bliver den nye økolog autoriseret til økologisk jordbrugsproduktion og får et nyt autorisationsnummer og autorisationsbevis.

8.9 Statusrapport for økologiske jordbrugsbedrifter

Statusrapporten er en oversigt over arealer, afgrøder og husdyr, der tilhører den økologiske jordbrugsbedrift. Omlægningsdatoen for arealer og husdyr fremgår også af rapporten. Rapporten er udarbejdet på grundlag af de oplysninger, som producenten indsender ved den årlige økologiindberetning. Statusrapporten udsendes en gang årligt til de økologiske jordbrugsbedrifter.

Hvis der er fejl i statusrapporten, er det producentens ansvar at opdatere oplysningerne i statusrapporten. Producenten skal anføre rettelserne og indsende en kopi til Plantedirektoratet, således at de oplysninger, der er registreret i direktoratet, til enhver tid er korrekte.

For husdyr er den anførte omlægningsdato til økologiske produktionsforhold gældende for alle dyr af pågældende husdyrart. Enkeltdyr kan dog have en anden omlægningsdato, som skal fremgå af medicinlogbogen/besætningslisten.

Ved salg af produkter fra bedriften kan samtlige sider af statusrapporten anvendes sammen med en Økologistatuserklæring, se [bilag 7](#), en kopi af seneste årlige kontrolrapport samt eventuelt senere kontrolrapporter som dokumentation for produktets økologiske status.

På Plantedirektoratets hjemmeside findes en [fortegnelse over økologiske bedrifter](#), samt dato for seneste årlige økologikontrolbesøg.

8.10 Klage

Inden 4 uger efter modtagelsen af Plantedirektoratets afgørelse kan der klages over denne til Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, departementet. Klagen skal sendes til Plantedirektoratet og adresseres som følger: Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, departementet, c/o Plantedirektoratet, Skovbrynet 20, 2800 Kgs. Lyngby.

Klager indsendt efter fristens udløb vil normalt ikke blive behandlet.

Klager har som udgangspunkt ikke opsættende virkning, hvilket betyder, at eksempelvis en afgørelse om, at dyr/produkter har mistet den økologiske status, er gældende indtil den eventuelt ændres.

9 LOVGRUNDLAG

Reglerne om økologisk jordbrugsproduktion omfatter bestemmelserne i

- [Rådets forordning \(EØF\) nr. 2092/91 af 24. juni 1991](#) (med senere ændringer) om økologisk produktionsmetode for landbrugsprodukter og om angivelse heraf på landbrugsprodukter og levnedsmidler (i det følgende kaldet forordningen).
- [Bekendtgørelse af Økologilov nr. 761 af 29. juni 2006](#)
- [Bekendtgørelse nr. 244 af 2. april 2004](#) (med senere ændringer) om økologisk jordbrugsproduktion mv. (i det følgende kaldet bekendtgørelsen).
- [Kommissionens forordning \(EF\) nr. 1788/2001 af 7. september 2001](#) (med senere ændringer) (importforordningen).
- [Kommissionens forordning \(EF\) nr. 223/2003 af 5. februar 2003](#) (mærkningsforordningen).
- [Kommissionens forordning \(EF\) nr. 1452/2003 af 14. august 2003](#) (frødatabaseforordningen).
- [Bekendtgørelse nr. 409 af 21. maj 2001](#) (med senere ændringer) (non-foodbekendtgørelsen).
- [Bekendtgørelse nr. 1089 af 12. december 2003](#) (med senere ændringer) (frødatabasebekendtgørelsen).
- [Bekendtgørelse nr. 115 af 23. februar 2004](#) (med senere ændringer) (akvafoderbekendtgørelsen).

I bekendtgørelsen er der af praktiske hensyn medtaget visse bestemmelser fra forordningerne. Dette berører ikke forordningens umiddelbare gyldighed i Danmark.

Dog er der i overensstemmelse med forordningens artikel 12 i bekendtgørelsens kapitel 4 og 5 samt kapitlerne 9 til 13 fastsat strengere regler for dyr og animalske produkter i forhold til reglerne i forordningens bilag I, del B, om animalsk produktion. I disse tilfælde fortrænger bekendtgørelsen forordningens bestemmelser. Tilfældene fremgår af bilag 12.

Såvel forordningen som bekendtgørelsens bestemmelser er uddybet i denne vejledning.

Det bemærkes, at økologireglerne ikke erstatter andre regler, der regulerer dansk jordbrugsproduktion. Er et område reguleret af både økologireglerne og andre regler, skal alle regler derfor overholdes.

BILAGSFORTEGNELSE

- Bilag 1** Ikke-økologiske gødningsstoffer og jordforbedringsmidler, der kan anvendes i særlige tilfælde
- Bilag 2** Aktivstoffer, der i Danmark i særlige tilfælde kan anvendes som plantebeskyttelsesmidler på økologiske arealer, herunder arealer under omlægning
- Bilag 3** Liste over tilladte foderstoffer og rengøringsmidler
- Bilag 4** Høns
- Bilag 5** Oversigt over reglerne for behandling i økologiske besætninger
- Bilag 6** Oversigt over bestemmelser i bekendtgørelse om økologisk jordbrugsproduktion, der fastsætter strengere regler for dyr og animalske produkter end hvad der fremgår af reglerne i RFO 2092/91, Bilag 1, del B, jf. art. 12, stk. 2 i RFO 2092/91.
- Bilag 7** Blanketter og skemaer

Bilag 1. Ikke-økologiske gødningsstoffer og jordforbedringsmidler, der kan anvendes i særlige tilfælde

Betegnelse: (Produkter, der er sammensat af eller kun indeholder de nedenfor anførte stoffer)	Beskrivelse, krav til sammensætning og anvendelsesbetingelser:
Fast husdyrgødning	Produkt fremstillet ved blanding af husdyrgødning og vegetabilsk materiale (strøelse) Ikke fra jordløst brug
Tørret fast husdyrgødning, herunder tørret fjerkrægødning	Ikke fra jordløst brug
Kompost af husdyrgødning, herunder fjerkrægødning og komposteret fast husdyrgødning	Ikke fra jordløst brug
Flydende husdyrgødning (gylle, ajle,...)	Anvendes efter kontrolleret gæring og/eller passende opblanding Ikke fra jordløst husdyrbrug
Komposteret eller forgæret husholdningsaffald	Produkt fremstillet af kildesorteret husholdningsaffald, der er blevet underkastet kompostering, eller der er sket en anaerob forgæring med henblik på produktion af biogas Kun vegetabilsk og animalsk husholdningsaffald Skal være produceret i et lukket og overvåget indsamlingssystem, som er godkendt i Danmark Maksimal koncentration i mg. pr. kg. tørstof: <ul style="list-style-type: none"> - cadmium: 0,7 - kobber: 70 - nikkel: 25 - bly: 45 - zink: 200 - kviksølv: 0,4 - chrom (i alt): 70 - chrom (VI): 0 (dektionsgrænse) Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet
Tørv	Må kun anvendes i forbindelse med havebrug (gartnerier, blomster- og trædyrkning, planteskoler)
Ler (perlit, vermiculit, mm.)	
Kompost fra svampedyrking	Det oprindelige vækstmedium må kun være fremstillet af produkter fra denne liste
Ekskrementer fra orme (ormekompost) og insekter	
Guano	Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet
Komposteret eller forgæret blanding af vegetabilsk materiale	Produkt fremstillet af blandinger af vegetabilsk materiale, der er blevet underkastet kompostering, eller der er sket en anaerob forgæring med henblik på produktion af biogas Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet
Følgende produkter eller biprodukter af animalsk oprindelse: <ul style="list-style-type: none"> - blodmel - hovmel - hornmel - benmel eller affimet benmel - fiskemel - kødmel - fjermel 	Der skal altid opnås tilladelse i Fødevarerdirektoratet til at anvende produkter eller biprodukter af animalsk oprindelse. Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet Maksimal koncentration af chrom (VI) i tørstoffet på 0 mg. pr. kg. (Dektionsgrænse)

<ul style="list-style-type: none"> - uld - hår, børster, mm. - mælkeprodukter - skind 	
Organiske produkter eller biprodukter af vegetabilsk oprindelse til gødskning (mel af oliekgager/-skrå, kakaoskaller, maltspirer, mm.)	
Alger og algeprodukter	<p>Skal være fremkommet direkte ved:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fysisk behandling, herunder tørring, frysning og formaling - ekstraktion med vand eller syre og/eller basiske vandige opløsninger, eller - gæring <p>Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet</p>
Savsmuld og træflis	Kun fra træ, der ikke er kemisk behandlet efter fældning
Komposteret bark	Kun fra træ, der ikke er kemisk behandlet efter fældning
Træaske	<p>Kun fra træ, der ikke er kemisk behandlet efter fældning, og som enten</p> <ul style="list-style-type: none"> - kommer fra landmandens egne arealer - er blandet med økologisk halmaske, eller - arealet, det spredes på, er et skovareal <p>Asken skal til enhver tid overholde de af Miljøministeriet fastsatte grænse- og afskæringsværdier</p>
Blødt råfosfat	<p>Produktet skal være som defineret i Bekendtgørelse om gødning og jordforbedringsmidler m.m., tabel 1, A, afsnit 2, nr. 7</p> <p>Cadmiumindhold på højst 40 mg/kg P</p>
Aluminiumcalciumfosfat	<p>Må kun anvendes på basisk jord (pH>7,5)</p> <p>Produktet skal være som defineret i Bekendtgørelse om gødning og jordforbedringsmidler m.m., tabel 1, A, afsnit 2, nr. 6</p> <p>Cadmiumindhold på højst 40 mg/kg P</p>
Jernværksslagger	Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet
Kaliumråsalt (kainit, sylvinit, mm.)	Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet
Kaliumsulfat, der muligvis indeholder magnesiumsulfat	<p>Produkt, der er fremstillet af kaliumråsalt ved en fysisk udvindingsproces, og som muligvis også indeholder magnesiumsalte</p> <p>Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet</p>
Vinasse og vinasseekstrakt	Vinasse fra salmiakproduktion må ikke anvendes
Naturligt forekommende calciumcarbonat (kridt, mergel, pulveriseret kalksten, algekalk, forfaldigt kridt, mm)	
Naturligt forekommende calciumcarbonat og magnesiumcarbonat (dolomitkalk, pulveriseret magnesiumholdigt kalksten, mm)	
Magnesiumsulfat (kiserit, mm.)	<p>Kun naturligt forekommende</p> <p>Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet</p>
Calciumkloridopløsning	<p>Kun til behandling af blade på æbletræer efter påvist calciummangel</p> <p>Der skal søges i Plantedirektoratet om dispensation</p>

	til anvendelsen
Calciumsulfat (gips)	Produktet skal være som defineret i Bekendtgørelsen om gødning og jordforbedringsmidler m.m. , tabel 1, C, nr. 1. Kun naturligt forekommende
Kalkslam fra sukkerfabrikker	Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet
Frit svovl	Produktet skal være som defineret i Bekendtgørelse om gødning og jordforbedringsmidler m.m. , tabel 1, C, nr. 4 Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet
Mikronæringsstoffer	Produktet skal være som defineret i Bekendtgørelse om gødning og jordforbedringsmidler m.m. , tabel 1, D Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet
Natrium klorid	Kun stensalt Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet
Stenmel	

Bilag 2. Aktivstoffer¹, der i Danmark i særlige tilfælde kan anvendes som plantebeskyttelsesmidler på økologiske arealer, herunder arealer under omlægning

Middel	Anvendelsesbetingelser	Behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet ²
Stoffer af vegetabilsk eller animalsk oprindelse:		
Gelantine	Insektcid	Nej
Pyrethringer udvundet af <i>Chrysanthemum cinerariaefolium</i>	Insektcid. I øjeblikket er der ingen godkendte produkter hvor pyrethrin er det eneste aktivstof.	Ja
Mikroorganismer, som anvendes til biologisk bekæmpelse af skadegørere:		
Mikroorganismer (bakterier, virus og svampe): <i>Bacillus thuringiensis</i> <i>Beauveria bassiana</i> <i>Coniothyrium minitans</i> <i>Phlebiopsis gigantea</i> <i>Pseudomonas chlororaphis</i> <i>Streptomyces griseovirides</i> <i>Trichoderma harzianum</i> <i>Trichoderma polysporium</i> <i>Verticillium lecanii</i>	Fungicid og insecticid Forskellige begrænsninger i anvendelse Kun produkter der ikke er genetisk modificerede jf. bekendtgørelse om godkendelse af forsøgsudsætning og markedsføring af genetisk modificerede organismer	Nej
Præparater til overfladespredning mellem dyrkede planter:		
Jern(III)orthofosfat (ferrifosfat)	Molluskicid Kun til bekæmpelse af ager- og skovsnegle	Nej
Andre stoffer, som traditionelt anvendes i økologisk jordbrug:		
Kaliumsalt af fedtsyrer (blød sæbe)	Insekticid Kun til bekæmpelse af væksthus-spindemider, bladlus, trips, bomuldsmellus, væksthusmellus	Nej
Parraffinolie	Insekticid, acaricid (midemiddel) Kun til bekæmpelse af insekter, spindemider og meldug i frugttræer og buske inden blomstring og efter høst, samt i roser og andre pryddplanter	Nej
Kvartssand	Afskrækkende middel. Til bekæmpelse af skadedyr i lagret korn, der ikke har højere vandindhold end 13,5 %, og kornskadedyr i tomme siloer og lagerrum, der ikke har en højere luftfugtighed end 65 % r.h.	Nej
Svovl	Fungicid Kun til bekæmpelse af visse svampesygdomme i bederoer, kernefrugt og pryddplanter i væksthuse	Nej

¹ Aktivstofferne skal indgå i et produkt, der er godkendt af Miljøstyrelsen, 2005.

² De midler, hvor det er anført, at behovet skal anerkendes af Plantedirektoratet, kan kun anvendes efter skriftlig tilladelse fra Plantedirektoratet.

Bilag 3. Liste over tilladte ikke-økologiske foderstoffer og rengøringsmidler

Produkt:	Følgende medtages i denne kategori:
A: Ikke-økologisk fodermidler af vegetabilsk oprindelse:	
Korn (+ produkter og biprodukter heraf)	Majs: korn, fodermel, klid, kimkage og gluten Maltspirer Mask
Olieholdige frø og frugter (+ produkter og biprodukter heraf)	Raps: frø og kage Soja: bønner, toastet og kage Solsikke: frø og kage Sesam: kage Vegetabilsk olie fra fysisk ekstraktion
Bælgplantefrø (+ produkter og biprodukter heraf)	Perlebælgvikke: klid Fladbælg: fodermel og klid
Knolde og rodfrugter (+produkter og biprodukter heraf)	Kartoffelprotein
Andre frø og frugter (+ produkter og biprodukter heraf)	Johannesbrød: bælg og bælgemel Græskar Citruskvas Æbler Kvæder Pærer Ferskener Figner Druer: hel frugt og kvas Kastanie Valnødder: kage Hassel nødder: kage Kakaobønne: skaller og kage Agern
Tørrede planteprodukter og grovfoder	Cikorie Halm fra korn* * må efter 1. september 2004 kun anvendes til strøelse
Andre planter (+ produkter og biprodukter heraf)	Melasse Algemel (fremkommet ved tørring og knusning af havalger, der vaskes for at reducere jodindholdet) Pulvere og udtræk af planter (udtræk må ikke foregå med organiske opløsningsmidler, som f.eks. alkohol) Vegetabilsk proteinudtræk (udelukkende til unge dyr) Krydderier Krydderurter
	Ølgær
B: Økologiske og ikke-økologiske fodermidler af animalsk oprindelse:	
Mælk og mejeriprodukter	Råmælk som defineret i artikel 2 i direktiv 92/45/EØF Mælkepulver Skummetmælk Skummetmælkspulver Kærnemælk Kærnemælkspulver Valle Vallepulver Vallepulver (delvis afsukret) Valleproteinpulver (fysisk ekstraktion) Kaseinpulver Laktosepulver Ostemasse Surmælksprodukter
Fisk og andre havdyr (+ produkter og biprodukter heraf)	Fisk Fiskeolie Uraffineret torskelevertran Autolysater fra fisk Hydrolysater fra fisk Proteolysater fra fisk Bløddyr og skaldyr, der er fremstillet ved enzymproces, også i opløselig form (udelukkende til unge dyr) Fiskemel
Æg og ægprodukter	Til anvendelse som fjerkræfoder, fortrinsvis fra egen bedrift (mindst 50%)
C: Fodermidler af mineralisk oprindelse:	

Natrium	Ikke-raffineret havsalt Ubehandlet stensalt Natriumsulfat Natriumcarbonat Natriumbicarbonat Natriumchlorid
Calcium	Mergel og lithoamnion Skaller fra vanddyr (herunder sepiaskaller) Calciumcarbonat Calciumlactat Calciumgluconat
Fosfor	Defluoriseret dicalciumphosphat Defluoriseret monocalciumphosphat Mononatriumfosfat Calciummagnesiumfosfat Calciumnatriumfosfat
Magnesium:	Magnesiumoxid (vandfrit magnesium) Magnesiumsulfat Magnesiumchlorid Magnesiumcarbonat Magnesiumfosfat
Svovl	Natriumsulfat
Kalium	Kaliumklorid
D: Fodertilsætningsstoffer m.m.	
Sporstoffer:	
E 1 Jern	Jern-(II)-carbonat Jern-(II)-sulfat, mono- og/eller heptahydrat Jern-(III)-oxid
E 2 Jod	Calciumjodat, vandfrit Calciumjodat, hexahydrat Natriumjodid
E 3 Kobolt	Kobolt-(II)-sulfat, monohydrat og/eller heptahydrat Basisk kobolt-(II)-carbonat, monohydrat
E 4 Kobber	Kobber-(II)-oxid Basisk kobber-(II)-carbonat, monohydrat Kobber-(II)-sulfat, pentahydrat
E 5 Mangan	Mangan-(II)-karbonat Mangan-(II og III)-oxid Mangan-(II)-sulfat, mono- og/eller tetrahydrat
E 6 Zink	Zinkcarbonat Zinkoxid Zinksulfat, mono-og/eller heptahydrat
E 7 Molybdæn	Ammoniummolybdat Natriummolybdat
E 8 Selen	Natriumselenat Natriumselenit
Vitaminer, provitaminer og kemisk veldefinerede stoffer med tilsvarende virkning:	
Vitaminer, der er tilladte i henhold til direktiv 70/524/EØF:	<ul style="list-style-type: none"> • Fortrinsvis fremstillet på grundlag af råmaterialer, der naturligt indgår i foderstoffer, eller • Syntetiske vitaminer, der er identiske med naturlige vitaminer, kun til enmavede dyr • Syntetisk vitamin af typen A, D og E til drøvtyggere, hvis de er identiske med naturlige vitaminer, se afsnit 4.3.11.
Enzymer	Enzymer, der er tilladte i henhold til direktiv 70/524/EØF
Mikroorganismer	Mikroorganismer, der er tilladte i henhold til direktiv 70/524/EØF
Ensileringsstoffer	Enzymer, gær og bakterier, der er tilladt i forordning (EF) nr. 1831/2003 om fodertilsætningsstoffer. E 236 Myresyre *** E 260 Eddikesyre*** E 270 Mælkesyre*** E 280 Propionsyre*** Havsalt, ubehandlet stensalt, valle, sukker, sukkerroesnitte, kornmel, melasse. *** Til ensilage når vejforholdene ikke tillader naturlig forgæring
Konserveringsstoffer	E 200 Sorbinsyre E 236 Myresyre E 260 Eddikesyre E 270 Mælkesyre E 280 Propionsyre E 330 Citronsyre

Bindemidler, antiklumpningsmidler og koaguleringsmidler	E 470 Calciumstearat af naturlig oprindelse E 551b Kolloidal kiseltsyre E 551c Kieselgur E 558 Bentonit E 559 Kaolin E 560 Naturlig blanding af steatit og chlorit E 561 Vermiculit E 562 Sepiolit E 599 Perlit
Antioxidanter	E 306 Tocopherolrige ekstrakter af naturlig oprindelse
E: Produkter, der må bruges til rengøring og desinficering af bygninger og anlæg til husdyr (f.eks. udstyr og redskaber)	
Kalium-natriumsæbe Vand og damp Læsket kalk Kalk Ulæsket kalk Natriumhypoklorit (f.eks. blegevand) Kautisk soda Kaliumhydroxid Hydrogenperoxid Naturlige planteekstrakter Citronsyre, pereddikesyre, myresyre, mælkesyre, oxalsyre og eddikesyre Alkohol Salpetersyre (mælke- og mejeriudstyr) Fosforsyre (mælkesyre- og mejeriudstyr) Formalin Natriumkarbonat Produkter til rengøring og desinficering af yver og malkeudstyr - godkendte af Fødevarestyrelsen	

Bilag 4. Høns

Bilag 5. Oversigt over reglerne for behandling i økologiske besætninger

Behandlingsmiddel:	Sygdom:	Behandler:	Krav om dyrlæge diagnose:	Notering i medicin-logbog:	Tæller i behandlings-regnskab:	Opbevaring på drift:	Tilbageholdelsestid:
Isolering/lages på stald (sygeopstaldning skal altid mindst opfylde arealkrav for indendørs opstaldning, se afsnit 4.3)	Må bruges mod alle sygdomme, dog jf. øvrige økologiregler	Producent evt. dyrlæge	Nej	Ja, med dato for isolering og sygdomsgrund	Nej	-	-
Lovlige fytotherapeutika, sporelmenter- ^A , homøopatika ^B	Må bruges mod alle lidelser samt forebyggende	Dyrlæge el. producent	Nej	Nej	Nej	Ja, hvis lovlige ^{A,B}	Ingen
Pattesalve, pattedyppningsmidler og yverdesinfektion	Må bruges forebyggende og mod lidelser på pattedyrne	Producent	Nej	Nej	Nej	Ja	Ingen
Produkter samt frihandelsprodukter, bestående af stoffer listet i bilag 3 (må ikke indeholde GM-produkter)	Må bruges mod alle sygdomme og forebyggende	Producent evt. dyrlæge	Nej	Nej	Nej	Ja	Ingen
Paraffinolie, calciumpropionat og natriumpropionat	Må bruges mod alle sygdomme	Producent evt. dyrlæge	Ja, samt dyrlæge anvisning	Ja	Nej	Ja	Ingen
Andre frihandelsprodukter ^D	Må ikke anvendes	Må ikke anvendes	Må ikke anvendes	-	-	Nej	-
Jerninjektioner og Vitamininjektioner – ikke til drøvtyggere	Jern- og vitaminmangel	Producent	Ja, samt skriftlig behandlingsplan fra dyrlæge ^E	Ja	Nej	Ja, hvis der foreligger en behandlingsplan fra dyrlæge	2 x normal
Sera og vacciner	Må bruges forebyggende og mod alle lidelser	Producent	Ja, samt skriftlig behandlingsplan fra dyrlæge ^E	Ja	Nej	Ja, hvis der foreligger en behandlingsplan fra dyrlæge	Normalt ingen, dog jf. myndighedernes regler ved injektion ^C
Bedøvelse	Ved tilladte indgreb	Dyrlæge	Ja, skal tildele bedøvelsen	Ja	Nej	Nej	2 x normal
Veterinære lægemidler ^G	Mod alle lidelser, (undtagelserne se nedenstående), jf. øvrig lovgivning Antibiotika- og kemoterapeutikaholdige lægemidler	Dyrlæge ^F	Ja	Ja	Ja	Kun under behandlingsforløbet ^H	2 x normal 48 timer, hvis der ikke er fastlagt en tilbageholdelsestid ^C
	Parasitære lidelser (lus, skab, orm, coccidier, cryptosporidier) og ringorm	Dyrlæge eller producent	Ja	Ja	Nej	Kun under behandlingsforløbet	2 x normal 48 timer, hvis der ikke er fastlagt en tilbageholdelsestid ^C

- A. Tilladt er fytoerapeutika og sporelementer anmeldt i henhold til Sundhedsministeriets bekendtgørelse om naturlægemidler, med senere ændringer.
- B. Tilladt er homøopatiske produkter anmeldt i henhold til Sundhedsministeriets bekendtgørelse om homøopatiske lægemidler, med senere ændringer.
- C. 48 timer ved præparater, hvor der er krav om kassation af lokalt injektionssted.
- D. Også benævnt "andre produkter" i Veterinærmedicinsk produktkatalog.
- E. Dyr lægen skal udarbejde og underskrive en behandlingsplan, der skal opbevares på bedriften og kunne fremvises ved kontrolbesøg.
- F. Ved behandling af kvæg over 1 år skal dyr lægen indlede behandlingen og dyr lægen kan kun receptordinere/udlevere til genbehandling i indtil 5 dage, hvis der er tilknyttet en sundhedsrådgivningsaftale. Ved enkelttyrsbehandling af andre husdyr end kvæg over 1 år skal dyr lægen indlede behandlingen og dyr lægen kan receptordinere/udlevere medicin til genbehandling i indtil 5 dage, hvis der er tilknyttet en sundhedsrådgivningsaftale). Ved behandling af en gruppe af kalve under 1 år og af en gruppe af svin er det dog ikke et krav at dyr lægen selv indleder behandlingen, men dyr lægen skal stille diagnosen.
- G. Registrerede veterinære lægemidler, humanmedicinske produkter og magistrelle produkter.
- H. Dyr lægen skal personligt behandle og efterbehandle med antibiotika- og kemoterapeutikaholdige lægemidler. Dyr lægen kan dog receptordinere/udlevere til genbehandling i op til 5 dage af specificerede svin og til specificerede kalve under 6 måneder.

Bilag 6. Oversigt over bestemmelser i bekendtgørelse om økologisk jordbrugsproduktion, der fastsætter strengere regler for dyr og animalske produkter end hvad der fremgår af reglerne i bilag I, del B, i RFO 2092/91¹, jf. art. 12, stk. 2 i RFO 2092/91.

Bestemmelserne supplerer eller træder i stedet for bestemmelserne i RFO, bilag I, del B, jf. RFO, artikel 12, 2. led.

RFO 2092/91, bilag I, del B, nr.	Teksten i den pågældende forordningsbestemmelse	Forklaring	Tekst i den danske bekendtgørelse
1. Generelle principper			
1.7.	Som en undtagelse fra dette princip kan husdyr, som ikke opdrættes efter reglerne i denne forordning, i en begrænset periode hvert år benytte græsarealer tilhørende enheder, der opfylder kravene i denne forordning, forudsat at sådanne dyr kommer fra ekstensive driftssystemer (som defineret i artikel 6, stk. 5, i forordning (EF) nr. 950/97 ⁽²⁾) eller for andre arter, der ikke er nævnt i denne forordning, antallet af dyr pr. ha svarer til 170 kg nitrogen pr. år/hektar som defineret i bilag VII), og forudsat at andre dyr, som er underlagt kravene i denne forordning, ikke benytter græsarealerne på samme tid. Der skal indhentes forhåndstilladelse til at gøre brug af denne undtagelse fra kontrolmyndigheden eller -organet.	§ 18 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 1.7.	<p>§ 18. På økologiske jordbrugsbedrifter kan ikke-økologiske dyr, der kommer fra en anden bedrift, afgræsse bedriftens arealer i indtil 180 dage pr. dyr pr. år.</p> <p><i>Stk. 2.</i> Det er en forudsætning at</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) de ikke-økologiske dyr kommer fra en bedrift med mindre end 2 dyreenheder pr. ha., 2) arealet ikke samtidig benyttes af økologiske eller omlagte dyr, uanset art, 3) der på bedriften ikke forekommer økologiske eller dyr under omlægning af samme art som de ikke-økologiske, og 4) at der forinden påbegyndelse af afgræsning er opnået tilladelse hos Plantedirektoratet. <p><i>S/k. 3.</i> Plantedirektoratet kan dispensere fra reglen i stk. 2, nr. 1, hvis der er tale om dyr ejet af personer uden for landbruget eller ejet af virksomheder, der ikke er registreret i det Generelle Landbrugsregister, GLR.</p> <p><i>Stk. 4.</i> Gødningen fra de i stk. 1 nævnte dyr skal medtages i gødningsregnskabet som ikke-økologisk gødning.</p>
2. Omlægning			
2.2.1.	For at produkter fra husdyrbrug kan sælges under benævnelsen økologisk, skal dyrene opdrættes efter reglerne i denne forordning i en periode på mindst:	§§ 22-25 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 2.2.1. og nr. 2.2.2.	<p>§ 22. Produkter fra husdyrbrug kan kun markedsføres som økologisk, hvis dyrene fra tidspunktet for påbegyndelse af omlægningen opdrættes efter bestemmelserne i denne bekendtgørelse og i rådsforordningen og i overensstemmelse med de særlige krav og i minimum den periode (omlægningsperiode) for enhovedede dyr og kvæg (herunder bubalus- og bisonarter) og for andre dyr, som er nævnt i bilag I, del B, nr. 2.2.2.</p>

¹ Rådets forordning (EØF) nr. 2092/91 af 24. juni 1991 om økologisk produktionsmetode for landbrugsprodukter og om angivelse heraf på landbrugsprodukter og levnedsmidler, med senere ændringer

⁽²⁾ EFT L 142 af 2.6.1997, s. 1. Forordningen er ændret ved forordning (EF) nr. 2331/98 (EFT L 291 af 30.10.1998, s. 10)

	<p>ter), der er bestemt til kødproduktion, og i hvert fald mindst 3/4 af deres levetid</p> <ul style="list-style-type: none"> - seks måneder for mindre drøvtyggere og svin; i en overgangsperiode på tre år, der udløber 24. august 2003, er perioden for svin imidlertid på fire måneder - seks måneder for dyr, der opdrættes til produktion af mælk; i en overgangsperiode på tre år, der udløber 24. august 2003, er perioden imidlertid på tre måneder - ti uger for fjerkræ, der er indsat, inden det er tre dage gammelt, og som er bestemt til kødproduktion - seks uger for fjerkræ til produktion af æg. 		<p>ningsperioden), som fremgår af §§ 23–25.</p> <p>§ 23. For dyr til kødproduktion, dog ikke fjerkræ, er omlægningsperioden 12 måneder, jf. dog stk. 2.</p> <p><i>S/k. 2.</i> Dyr til slagting, jf. stk. 1, kan kun markedsføres som økologisk, hvis det er født i en besætning, der er færdigomlagt eller er påbegyndt omlægning til økologisk jordbrugsproduktion, jf. dog stk. 3 og 4.</p> <p><i>S/k. 3.</i> Som en undtagelse til stk. 2, kan dyr til slagting markedsføres som økologisk, hvis dyret</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) stammer fra en bedrift, der er autoriseret eller har ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 2003, 2) er indsat på en bedrift inden den 1. januar 2004, eller senest inden udgangen af det 4. kalenderår efter at bedriften har påbegyndt omlægning, og 3) har gennemgået omlægningsperioden, jf. stk. 1. <p><i>S/k. 4.</i> I særlige tilfælde, f.eks. hvor producenten omfattes af en lovpligtig husdyrsanering (BSE-bekæmpelse, o.lign.), kan Plantedirektoratet dispensere fra kravet i stk. 2 for den nye besætning.</p> <p>§ 24. Fjerkræ og æg fra fjerkræ kan kun markedsføres som økologisk, hvis fuglene er indsat i et økologisk produktionssystem, inden de er tre dage gamle.</p> <p><i>S/k. 2.</i> For fjerkræ til kødproduktion er omlægningsperioden ti uger.</p> <p><i>S/k. 3.</i> For fjerkræ til produktion af æg, er omlægningsperioden seks uger.</p> <p><i>S/k. 4.</i> Plantedirektoratet kan i særlige tilfælde dispensere fra reglen om æg i stk. 1, hvis fuglene er indsat i et økologisk produktionssystem, inden de er 18 uger gamle.</p> <p>§ 25. For dyr til produktion af mælk, er omlægningsperioden seks måneder.</p>
		<p>§ 27 supplerer RFO, bilag I, del B, afsnit 2.</p>	<p>§ 27. Ved påbud om fornyet omlægning, jf. økologilovens § 7, stk. 1, skal den nye omlægningsdato tillige med en entydig identifikation af dyrene anføres i logbogen.</p>
		<p>§ 28 supplerer RFO, bilag I, del B, afsnit 2.</p>	<p>§ 28. Ved genomlægning af dyr som følge af behandling med veterinære lægemidler, jf. rådsforordningen, bilag I, del B, nr. 5.8., skal den nye omlægningsdato tillige med en entydig identifikation af dyrene anføres i logbogen.</p>
<p>3. Dyrenes oprindelse 3.8.</p>	<p>Inden for et maksimum pr. år på 10 % af de voksne heste eller kreaturer (herunder bubalus- og bisonarter) og 20 % af de voksne svin, får eller geder kan</p>	<p>§ 26 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 3.8. og nr. 3.10.</p>	<p>§ 26. Hvis der ikke kan skaffes økologisk opdrættede dyr, kan der til suppleret af den naturlige vækst og til fornyelse af en besætning efter</p>

	<p>der som en fjerde undtagelse til supplering af den naturlige vækst og til fomyelse af besætningen indsættes hundyr, som endnu ikke har født, og som stammer fra ikke-økologisk opdræt, når der ikke kan skaffes økologisk opdrættede dyr, dog forudsat at kontrolmyndigheden eller -organet har givet tilladelse dertil.</p>		<p>tilladelse fra Plantedirektoratet indsættes ikke-økologiske hundyr, som endnu ikke har født</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) inden for et maksimum pr. år på 10 % af de voksne hundyr af arterne heste eller kreaturer (herunder bubalus- og bisonarter) og 2) 20 % af de voksne hundyr af arterne svin, får eller geder. <p>S/k. 2. Disse procentsatser kan efter tilladelse fra direktoratet forhøjes til 40 % i følgende særlige tilfælde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ved en betydelig udvidelse af opdrættet. 2) Ved udskiftning af race. 3) Ved udvikling af nye driftsgrene.
3.10.	<p>Efter anvisning og godkendelse fra kontrolmyndigheden eller kontrolorganet kan disse procentsatser forhøjes til 40 % i følgende særlige tilfælde:</p> <ul style="list-style-type: none"> — ved en betydelig udvidelse af opdrættet — ved udskiftning af race — hvis racer er i fare for at forsvinde fra landbruget. Dyr af sådanne racer skal ikke nødvendigvis være dyr, der ikke har født. 	§ 26 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 3.8. og nr. 3.10.	Se teksten ovenfor under 3.8.
4. Foder			
4.4.	<p>Indtil den 31. december er det er tilladt at iblande foder fra omlægning med en andel på indtil gennemsnitligt 50 % af foderplanen. Når foder fra omlægning kommer fra en af bedriftens egne enheder, kan denne andel forhøjes til 80 %.</p> <p>Fra den 1. januar 2009 kan indtil gennemsnitligt 30 % af foderplanen omfatte foder fra omlægning. Når foder fra omlægning kommer fra en af bedriftens egne enheder, kan denne andel forhøjes til 60%.</p> <p>Disse andele angives i procent af tørstofindholdet i foderstoffer af landbrugsoprintelse.</p>	§ 29 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 4.4.	<p>§ 29. Det er tilladt at iblande foder fra omlægning med en andel på indtil gennemsnitligt 30 % af foderplanen.</p> <p>S/k. 2 Når foder fra omlægning kommer fra en af bedriftens egne enheder, kan denne andel forhøjes til 60 %.</p> <p>S/k. 3. Andelene i stk. 1 og 2 angives i procent af tørstofindholdet i foderstoffer af landbrugsoprintelse. Tørstofprocenten beregnes pr. dyr pr. dag.</p>
4.5.	<p>Fodring af unge pattedyr skal være baseret på naturlig mælk, helst modermælk. Alle pattedyr skal fodres med naturlig mælk i en minimumsperiode, der afhænger af arten, og som for kvæg (herunder bubalus- og bisonarter) og heste er tre måneder, for får og geder 45 dage og for svin 40 dage.</p>	§ 32 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 4.5.	<p>§ 32. Fodring af unge pattedyr skal være baseret på naturlig mælk, helst modermælk.</p> <p>S/k. 2. Pattedyr skal fodres med naturlig mælk i følgende minimumsperioder:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kvæg (herunder bubalus- og bisonarter) og heste i tre måneder. 2) Får og geder i 45 dage. 3) Smågrise må ikke fravænes soen, før de er 49 dage gamle.
4.8.	<p>Uanset punkt 4.2 er brugen af en begrænset del af konventionelt foder tilladt, hvis landmændene til medlemsstatens kontrolmyndigheds eller kontrolorgans tilfredshed godtgør, at de ikke er i stand til at fremskaffe udelukkende økologisk produceret foder.</p>	§ 30 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 4.8.	<p>§ 30. Hvis producenten ikke kan skaffe foder, der udelukkende er økologisk produceret, gælder de i rådsforordningen fastsatte regler om, at en vis procentdel ikke – økologisk foder er tilladt, jf. dog § 32 a.</p> <p>S/k. 2. Beregningen skal ske pr. dyr pr. dag, som en procentdel af tørstofindholdet i foderstoffer af landbrugsoprintelse.</p>

	<p>Den højst tilladte andel af konventionelt foder pr. 12 månedersperiode er</p> <p>a) for planteædere (herbivorer): 5 % i perioden fra 25. august 2005 til 31. december 2007</p> <p>b) for andre arter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 15 % i perioden 25. august 2005 til 31. december 2007 - 10 % i perioden fra 1. januar 2008 til 31. december 2009 - 5 % i perioden fra 1. januar 2010 til 31. december 2011. <p>Disse tal beregnes på årsbasis som en procentdel af tørstofindholdet i foder af landbrugsoprindelse. Den højst tilladte procentdel af konventionelt foder i den daglige foderration undtagen i perioden hvert år, hvor dyrene er på sæsonbestemt græsningsskifte, er 25 %, beregnet som en procentdel af tørstoffet.</p>		<p>§ 30 a. Når drøvtyggere fodres med foder af landbrugsoprindelse, skla dette være økologisk, dog finder bestemmelserne i § 29 tilsvarende anvendelse på foder til drøvtyggere.</p> <p><i>S/k. 2.</i> Uanset bestemmelsen i stk. 1, kan følgende ikke-økologiske foderstoffer anvendes, hvis disse ikke kan fremskaffes som økologisk produceret</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) fodermidler, der anvendes som bærestoffer i forblandinger, der indeholder vitaminer og mikromineraler. 2) pulvere og udtæk af planter. <p><i>S/k. 3.</i> Plantedirektoratet kan dispensere fra bestemmelsen stk. 1, hvis det kan godtgøres, at</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) det nødvendige foder ikke kan skaffes økologisk, og 2) fodret er nødvendigt for, at dyrenes foderbehov på de forskellige fysiologiske stadier kan tilgodeses. <p>§ 31. Svin skal have fri adgang til grovfoder.</p> <p><i>S/k. 2.</i> Fjerkraes skal i alle dagtimer have tildelt grovfoder i en mængde og fordeling så samtlige dyr sikres adgang.</p> <p><i>S/k. 3.</i> Som grovfoder efter stk. 1 og 2 regnes friskt grønt, hør, ensilage, rodfrugter, løv samt frugt- og grønsagsrester.</p>
<p>5. Sygdomsforebyggelse og veterinærpleje</p> <p>5.3.</p>	<p>Hvis et dyr på trods af alle de ovennævnte forebyggende foranstaltninger bliver sygt eller kommer til skade, skal det straks behandles, om fornødent ved isolering og i relevante lokaler.</p>	<p>§ 31 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 4.11.</p> <p>§ 45 supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 5.3. – se om § 45 under nr. 8.3.1.</p>	
<p>5.4.</p>	<p>Ved anvendelse af veterinære lægemidler i økologisk landbrug skal følgende principper overholdes:</p> <p>a) Fytoterapeutiske produkter (f.eks. planteekstrakter (undtagen antibiotika), essenser, osv.), homøopatiske opløsninger (f.eks. vegetabiliske, animalske eller mineralske stoffer) og sporelementer og produkter, der er anført i bilag II, del C, afdeling 3, skal anvendes frem for allopatriske veterinærlægemidler eller antibiotika frembragt ved kemisk syntese, forudsat at de har en effektiv terapeutisk virkning for den pågældende dyreart og den tilstand, behandlingen er beregnet på.</p> <p>b) Hvis anvendelsen af ovennævnte midler viser sig at være eller sandsynligvis vil være uden virkning for bekæmpelse af sygdommen eller lindring af tilskadekomsten, og behandling er afgørende for at spare et dyr for lidelser og nød, kan allopatriske veterinærlægemidler eller antibiotika frembragt ved kemisk syntese anvendes under en dyrteleges ansvar.</p>	<p>§ 41 supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 5.4.</p>	<p>§ 41. Behandling med veterinære lægemidler må kun foretages efter ordination fra en dyrlæge.</p> <p><i>S/k. 2.</i> Efterbehandling med veterinære lægemidler skal foretages under ansvar af en dyrlæge. På lægemidlets emballage skal behandlingsperioden være angivet.</p> <p><i>S/k. 3.</i> Behandling og efterbehandling med antibiotika- og kemoterapeutikalholdige lægemidler må kun foretages af en dyrlæge. Dette gælder dog ikke for efterbehandling på enkeltdyrsniveau af kalve under 6 måneder og af svin.</p> <p><i>S/k. 4.</i> Efter endt behandling skal veterinære lægemidler straks fjernes fra jordbrugsbedriften.</p>

	c) Anvendelse til forebyggende behandling af allopatiske veterinærlægemidler eller af antibiotika frembragt ved kemisk syntese er forbudt.	§ 42 supplerer RFO, bilag I, del B, afsnit 5.	§ 42. I økologisk husdyrproduktion må følgende produkter, efter diagnoseering og anvisning fra en dyrlæge, anvendes: paraffinolie, calciumpropionat, natriumpropionat og kobbersulfat.
6. Opdrætspraksis, transport og identifikation af animalske produkter			
6.1.2.	I økologisk landbrug må der ikke foretages systematiske operationer som f.eks. anbringelse af gummibånd på fårenes haler, kupering af hale, klipping af tænder, næbtrimning og afhorning. Kontrolmyndigheden eller -organet kan dog tillade visse af disse former for indgreb, hvis det sker af sikkerhedshensyn (f.eks. afhorning af unge dyr) eller for at forbedre dyrenes sundhed, velfærd eller hygiejne. Sådanne indgreb skal da foretages i den mest hensigtsmæssige alder af kvalificeret personale, og dyrenes lidelser begrænses mest muligt.	§ 40 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 6.1.2.	§ 40. I økologisk husdyrproduktion må der ikke foretages systematiske operationer som f.eks. anbringelse af gummibånd på fårenes haler, kupering af hale, klipping af tænder og afhorning. Stk. 2. Plantedirektoratet kan dog tillade visse af indgrebene i stk. 1, hvis det sker af sikkerhedshensyn (f.eks. afhorning af unge dyr) eller for at forbedre dyrenes sundhed, velfærd eller hygiejne. Sådanne indgreb skal da foretages i den mest hensigtsmæssige alder af kvalificerede personer, og dyrenes lidelser skal begrænses mest muligt. Stk. 3. Næb på fjerkræ må ikke være klippet eller slebet (næbtrimmet). Stk. 4. Ved indkøb af fjerkræ, skal det af faktura eller opdrætsrapport fremgå, at dyrene ikke er næbtrimmet.
6.1.4.	Det er forbudt at fastgøre husdyr med halsbånd. Kontrolmyndigheden eller -organet kan dog som en afvigelse fra dette princip tillade dette for enkeltstående dyr, hvis opdrætteren kan begrunde det med, at det af hensyn til dyrenes sikkerhed eller velfærd er nødvendigt, og at opbindingen foregår i en begrænset periode.	§ 35 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 6.1.4., 6.1.5 og 6.1.6.	§ 35. Det er uanset bedriftens størrelse forbudt at opbinde eller tøjte husdyr, både på udarealet og i stalden, jf. dog stk. 2 og 3. Stk. 2. Plantedirektoratet kan i særlige tilfælde for en begrænset periode dispensere fra reglen i stk. 1, hvis producenten kan godtgøre, at det er nødvendigt af hensyn til dyrenes sikkerhed og velfærd. Stk. 3. Frem til den 31. december 2010 kan kvæg over 6 måneder opbindes i bygninger (bindestald), hvis 1) bedriften er autoriseret eller har ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 2000, 2) bygningerne er opført før den 24. august 2000, og 3) dyrene har adgang til daglig motion på et passende motionsareal, og opdrættet sker i overensstemmelse med dyrevelfærdskravene, i bygninger med god strøelse og individuel pasning.
6.1.5.	Som en undtagelse fra bestemmelserne i punkt 6.1.4 kan kvæg opbindes i bygninger, der allerede findes inden den 24. august 2000, hvis det får mulighed for regelmæssigt at røre sig, og opdrættet sker i overensstemmelse med dyrevelfærdskravene i områder med god strøelse og individuel pasning. Denne undtagelse, som kontrolmyndigheden eller -organet skal give tilladelse til, skal	§ 35 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 6.1.4., 6.1.5 og 6.1.6.	Se teksten ovenfor under 6.1.4.

	gælde i en overgangsperiode, der udløber den 31. december 2010.		
6.1.6.	<p>Som endnu en undtagelse kan kvæg på små bedrifter opbindes, hvis det ikke er muligt at holde kvæget i grupper, der passer til deres adfærd, forudsat at de mindst to gange om ugen har adgang til græsarealer eller udendørs løbegårde. Denne undtagelse, som kontrolmyndigheden eller –organet skal give tilladelse til, skal gælde for bedrifter, der opfylder kravene i de nationale regler for økologisk dyreopdræt, der gælder indtil³ eller, hvis sådanne ikke findes, kravene i private standarder, der er accepteret eller anerkendt af medlemsstatene.</p>	§ 55 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 6.1.4., 6.1.5 og 6.1.6.	Se teksten ovenfor under 6.1.4.
6.1.9.	<p>Fjerkræ slagtes i en mindstealder af</p> <ul style="list-style-type: none"> kyllinger: 81 dage kapuner: 150 dage pekingænder: 49 dage berberænder (hundyr): 70 dage berberænder (handyr): 84 dage mulardænder: 92 dage perlehøns: 94 dage kalkuner og stegegæs: 140 dage. <p>Hvis producenterne ikke anvender disse mindstealdrer for slagtning, skal de benytte langsomt voksende racer.</p>	§ 51 supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 6.1.9.	<p>§ 51. Langsomtvoksende slagtekyllingeracer defineres som kyllinger med en gennemsnitlig væksthastighed, der ikke overstiger 35 gram pr. dyr pr. dag. Langsomtvoksende kalkuneracer defineres som kalkunkyllinger med en gennemsnitlig væksthastighed, der ikke overstiger 90 gram pr. dyr pr. dag.</p>
6.2.1.	<p>Hvis producenterne ikke anvender disse mindstealdrer for slagtning, skal de benytte langsomt voksende racer.</p> <p>Transport af dyrene skal ske på en sådan måde, at den stress, dyrene udsættes for, begrænses i overensstemmelse med den gældende nationale eller EU-lovgivning på området. Indladrning og losning skal ske forsigtigt, og der må ikke anvendes nogen form for elektriske impulser til at tvinge dyrene. Der må ikke anvendes allopatiske beroligende midler før og under transporten.</p>	§ 39 supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 6.2.1.	<p>§ 39. Transporttiden for økologiske dyr mellem økologiske bedrifter må ikke overstige 8 timer i alt, inklusiv af- og pålæsning.</p> <p>Stk. 2. Dyr, der sædvanligvis ikke er bundet, må ikke bindes under transport.</p> <p>Stk. 3. Dyr skal transporteres i de grupper, som de gik i inden transporten.</p> <p>Stk. 4. Hvis forskellige grupper af dyr skal transporteres på samme vogn, skal grupperne holdes adskilte ved hjælp af skillerum. Dette gælder også for enkelt dyr.</p>
7. Husdyr-gødning			

³ Der mangler følgende i sætningen: "24. august 2000", hvilket fremgår af bl.a. den engelske udgave.

7.1.	Den samlede gødningsmængde som defineret i direktiv 91/676/EØF ⁽⁴⁾ , som anvendes på bedriften, må ikke overstige 170 kg N/år/ha udnyttet landbrugsareal, svarende til værdien i bilag III til ovennævnte direktiv. Hvor det er nødvendigt, skal den samlede belægningsgrad reduceres, så ovennævnte grænseværdi ikke overskrides.	§ 14 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 7.1.	<p>§ 14. Jordbrugsbedriftens samlede kvælstofforbrug i husdyrgødning og anden organisk gødning må ikke overstige 140 kg total-N pr. ha harmoniareal pr. planperiode.</p> <p>S/k. 2 Andelen af ikke-økologisk gødning må maksimalt udgøre 70 kg total-N pr. ha harmoniareal pr. planperiode.</p> <p>S/k. 3. Produktionen af kvælstof i husdyrgødning beregnes i henhold til lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedeckede med gældende bekendtgørelser.</p>
7.4.	Økologiske landbrugsbedrifter kan under iagttagelse af bestemmelserne i denne forordning etablere samarbejde udelukkende med andre bedrifter og virksomheder med henblik på spredning af overskydende gødning fra økologisk landbrug. Maksimumgrænsen på 170 kg N fra gødning pr. år pr. ha udnyttet landbrugsareal beregnes på grundlag af det samlede antal organiske enheder, der indgår i et sådant samarbejde.	§ 15 erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 7.4.	<p>§ 15. Økologiske landbrugsbedrifter kan etablere samarbejde med andre økologiske landbrugsbedrifter og virksomheder med henblik på spredning af overskydende gødning fra jordbrugsbedriften.</p> <p>S/k. 2. Maksimumgrænsen på 140 kg total-N pr. ha pr. planperiode, jf. § 14, stk. 1, skal i sådanne tilfælde overholdes på hver enkelt jordbrugsbedrift omfattet af samarbejdet.</p>
8. Løbegråde og stalde 8.1.1.	Dyrenes opstaldningsforhold skal være afpasset efter deres biologiske og adfærdsmæssige behov (f.eks. passende bevægelsesfrihed og velvære). Dyrene skal have let adgang til fodringssteder og til drikkevand. Isoleringen, opvarmningen og ventilationen af bygningen skal sikre, at luftcirkulationen, støvniveauet, temperaturen, den relative luftfugtighed og gaskoncentrationen holdes inden for grænser, der ikke er skadelige for dyrene. Der skal være rigelig naturlig ventilation og naturligt lys i bygningen.	§§ 33, 34, 36, 37 og 38 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.1.1. og 8.1.2. §§ 61, 62, og 63 erstatter og supplerer tillige RFO, bilag I, del B, nr. 8.1.1. § 62, stk. 2, erstatter desuden RFO, bilag I, del B, nr. 8.4.4.	<p>§ 33. Dyrenes forhold skal være afpasset efter deres sundhedsmæssige, biologiske og adfærdsmæssige behov.</p> <p>S/k. 2. For at sikre dyrenes velvære, jf. stk. 1, skal der i overensstemmelse med de forskellige dyrs behov som minimum sørges for, at</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) dyrene har let adgang til fodringssteder og til frisk drikkevand, 2) dyrenes naturlige bevægelses- og adfærdsmønstre tilgodeses, 3) dyrene har mulighed for at foretage hud-, hår-, pels-, og fjerpleje, 4) alle dyr har uhindret adgang til et tilstrækkeligt stort, trækkrit lejeareal, der er velforsynet med ren og tør strøelse, 5) flokstyrrelsen må ikke have negativ indflydelse på dyrenes adfærd, 6) isoleringen, opvarmningen og ventilationen af staldbygningen sikrer, at luftcirkulationen, støvniveauet, temperaturen, den relative luftfugtighed og gaskoncentrationen holdes inden for grænser, der ikke medfører gener for dyrene, 7) der er rigelig naturlig ventilation og naturligt lys i staldbygningen, og 8) døde dyr straks fjernes. <p>S/k.3. Arealer, løbegråde eller løsegråde i fri luft skal alt efter de klimatiske forhold og den pågældende art og race frembyde tilstrækkelig beskyttelse mod regn, blæst, sol, ekstreme temperaturer samt rovdyr.</p> <p>§ 34. Producenten skal sikre, at dyr, der går ude i vinterhalvåret eller</p>

⁽⁴⁾ EFT L 375 af 31.12.1991, s.1.

	<p>under vinterlignende forhold og uden adgang til en stald, skal</p> <ol style="list-style-type: none">1) have adgang til et læskur eller en bygning, hvor alle dyr kan ligge ned samtidig på et trækfrit, tørt og velstrøet leje,2) have udviklet et kraftigt og tæt hårlag eller fjerdragt og være ved godt huld,3) tildeles supplerende foder, så det gode huld opretholdes, og4) hele tiden have adgang til frisk drikkevand. <p><i>S/k. 2.</i> Producenten kan dog fravige bestemmelsen i stk. 1, nr. 1, for hestecerne Islandsheste og Shetlandsponyer, kvægracerne Skotsk Højlandskvæg, Angus, Galloway og Hereford samt alle færracerer, hvis dyrene holdes på store arealer</p> <ol style="list-style-type: none">1) hvorpå der er en beplantning, der yder høj grad af både læ og beskyttelse mod nedbør, og2) har et lejeareal med en veldrænet bund som f.eks. et tykt lag grannåle. <p>§ 36. Køerne skal, hvis ikke de går på græs når de skal kælte, være opstaldet løsgående på et tørt og strøet leje, f.eks. en kælvningsboks.</p> <p><i>S/k. 2.</i> Hvis kælvningen kræver hjælp, kan koen bindes midlertidigt.</p> <p><i>S/k. 3.</i> Efter kælvningen skal ko og kalv gå uforstyrret sammen gennem mindst 1 døgn.</p> <p>§ 37. Kalvens suttebehov skal dækkes i mælkefodringsperioden.</p> <p>§ 38. Der må i stalden ikke anvendes dressurbøjler, elektriske kodrivere, elhegn, strømførende tråd eller lignende.</p> <p><i>S/k. 2.</i> Plantedirektoratet kan i særlige tilfælde for en begrænset periode dispensere fra reglen i stk. 1, hvis producenten kan godtgøre, at det er nødvendigt af hensyn til dyrenes velfærd.</p> <p>§ 61. For æglæggende høns og levekyllinger må:</p> <ol style="list-style-type: none">1) dødeligheden ikke overstige 1,2 procent pr. måned,2) over 75 procent af fuglene ikke være let pillede,3) over 5 procent af fuglene ikke være meget pillede, og4) over 0,5 procent af fuglene ikke have blodige sår. <p><i>S/k. 2.</i> Døde dyr skal straks fjernes og antallet noteres i logbogen med angivelse af den formodede dødsårsag.</p> <p>§ 62. I fjerkræstalde skal der være så meget naturligt lys, jf. § 33 stk. 2, nr.</p>	
--	--	--

			<p>7, at det er muligt at læse en almindelig tekst i mindst halvdel af stalden. <i>S/k. 2.</i> Dagslyset i fjerkræstalde kan suppleres med kunstig belysning, så der dagligt er lys i indtil 16 timer med en sammenhængende natlig hvileperiode uden kunstigt lys på mindst 8 timer. <i>S/k. 3.</i> Plantedirektoratet kan i enkeltstående tilfælde for en begrænset periode dispensere fra reglen i stk. 1, hvis producenten konstaterer konkrete problemer med dyrevelfærd i besætningen, såsom</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) at dyrene går i for tidlig lægning, 2) fjerpining og 3) kamibalisme. <p><i>S/k. 4.</i> Dispensationsansøgningen skal være vedlagt en plan for afhjælpning af velfærdsproblemerne.</p> <p>§ 63. I fjerkræstalde må ammoniakkoncentrationen, jf. § 33 stk. 2, nr. 6 og 7, ikke overstige 25 ppm.</p>
8.1.2.	<p>Arealer, løbegårde eller hønsegårde i fri luft skal alt efter de stedlige klimaforhold og den pågældende race i givet fald frembyde tilstrækkelig beskyttelse mod regn, blæst, sol og ekstreme temperaturer.</p>	<p>§§ 33, 34, 36, 37 og 38 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.1.1. og 8.1.2.</p>	<p>Se teksten ovenfor under 8.1.1.</p>
8.3.1.	<p>Med forbehold af bestemmelse i punkt 5.3 skal alle pattedyr have adgang til græsarealer eller løbegårde i fri luft, der kan være delvis overdækkede, og de skal kunne benytte disse, når dyrets fysiske kondition, vejrforholdene og jordbundens tilstand tillader det, medmindre fællesskabs- eller nationale krav vedrørende særlige dyresundhedsproblemer forhindrer dette. Planteædere (herbivore) skal have adgang til græsarealer, når som helst forholdene tillader det.</p>	<p>§§ 43, 44, og 45 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.3.1., 8.3.2., 8.3.3. og 8.3.4. § 45 supplerer desuden RFO, bilag I, del B, nr. 5.3. Mht. overgangsordning for disse bestemmelser henvises til §§ 46, 47, 48 og 49, der er gengivet under nr. 8.5.1.</p>	<p>§ 43. Alle pattedyr, jf. dog § 45, skal have adgang til græsarealer eller løbegårde i fri luft, der kan være delvis overdækkede, og de skal kunne benytte disse, når dyrets fysiske kondition, vejrforholdene og jordbundens tilstand tillader det, medmindre fællesskabs- eller andre nationale krav vedrørende særlige dyresundhedsproblemer forhindrer dette. <i>S/k. 2.</i> Hvis dyrene går i en løbegård, skal denne indrettes, så næringsstoffer ikke nedvaskes.</p> <p>§ 44. Planteædere (herbivorer) og svin, dog ikke svin til opfødning efter fravæning, skal have adgang til græsarealer, når som helst vejrforholdene tillader det, jf. dog § 45, og minimum 150 dage i sommerperioden (15. april til 1. november). Det skal for hver enkelt dyr noteres i logbogen fra og til hvilke datoer dyrene har haft adgang til græsarealer. <i>S/k. 2.</i> Dyrene kan dog holdes på stald i kortere perioder, hvis kravet om 150 dage overholdes, og hvis det løbende registreres i logbogen hvilke dyr, der holdes på stald, og årsagen til at de holdes på stald. <i>S/k. 3.</i> Unge dyr kan endvidere opstaldes indendørs i mælkefodringsperioden. <i>S/k. 4.</i> Kalve under 6 måneder kan holdes på stald efter den 1. september. <i>S/k. 5.</i> Når planteædere (herbivorer) har adgang til græsarealer i græsningsperioden (minimum 150 dage i sommerperioden fra den 15. april til den 1. november), og når vinteropstaldningsforholdene giver dyrene</p>

			<p>mulighed for at bevæge sig frit, kan kravet om løbegårde i fri luft i vintermånederne fraviges.</p> <p>S/k. 6. Uanset stk. 1, skal tyre på over et år hele tiden have adgang til græsarealer eller løbegårde i fri luft, jf. dog § 45.</p> <p>§ 45. Dyr, der bliver syge eller kommer til skade, kan holdes på stald som led i en behandling og skal om fornødent isoleres i relevante lokaler.</p> <p>S/k. 2. Opstaldningen skal foregå på et areal, der opfylder minimumskravene til indendørsarealerne, og skal mindst være så stort, at dyret kan ligge ned i udstrakt sideleje og rejse og vende sig uden besvær.</p> <p>S/k. 3. Datoerne for påbegyndelse og afslutning af opstaldning som følge af sygdom skal løbende noteres i logbogen for det enkelte dyr.</p>
8.3.2.	Når planteædere (herbivore) har adgang til græsarealer i græsningsperioden, og når vinteropstaldningsordningerne giver dyrene mulighed for at bevæge sig frit, kan kravet om løbegårde i fri luft i vintermånederne fraviges.	§§ 43, 44, og 45 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.3.1., 8.3.2., 8.3.3. og 8.3.4.	Se teksten ovenfor under 8.3.1.
8.3.3.	Uanset sidste punktum i punkt 8.3.1 skal tyre på over et år have adgang til græsarealer eller løbegårde i fri luft.	§§ 43, 44, og 45 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.3.1., 8.3.2., 8.3.3. og 8.3.4.	Se teksten ovenfor under 8.3.1.
8.3.4.	Som en undtagelse fra punkt 8.3.1 kan den sidste opfødning af kvæg, svin og får til kødproduktion foregå inde, hvis denne periode ikke overstiger 1/5 af deres levetid, og under alle omstændigheder i højst tre måneder.	§§ 43, 44, og 45 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.3.1., 8.3.2., 8.3.3. og 8.3.4.	Se teksten ovenfor under 8.3.1. Kun svin kan holdes inde til opfødning
		§ 50 supplerer RFO, bilag I, del B, afsnit 8.4.	§ 50. Kyllinger, der skal indgå i en æglæggende produktion, betegnes som levekyllinger indtil 18. leveuge. S/k. 2. For levekyllinger, skal det tilgængelige udendørsareal udgøre mindst 1 m ² pr. dyr.
8.4.3.	<p>Bygninger til alt fjerkræ skal opfylde følgende mindstekrav:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mindst en tredjedel af gulvarealet skal være fast, dvs. ikke være en fuldspalte- eller tremmegulvskonstruktion, og være dækket med stroelse såsom strå, høvlspåner, sand eller tørv - i hønsehuse til læggehøns skal en tilstrækkelig stor del af det areal, hønsene har adgang til, være beregnet til opsamling af deres ekskrementer - de skal have siddepinde, der i antal og størrelse svarer til flokkens omfang og dyrenes størrelse som fastsat i bilag VIII - de skal have indgangs- og udgangshuller af en størrelse, som passer til 	§§ 52, 53, 54 og 55 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.4.3. Mht. overgangsordning for disse bestemmelser henvises til §§ 56, 57, og 58, der er gengivet under nr. 8.5.1.	<p>§ 52. I staldbygninger til fjerkræ skal mindst en tredjedel af gulvarealet være fast, dvs. ikke være en spalte- eller tremmegulvskonstruktion, og være dækket med sand, jord, tørv eller lignende, så det kan anvendes som støvbadsareal.</p> <p>S/k. 2. I hønsehuse til æglæggende høns skal en tilstrækkelig stor del af det areal, hønsene har adgang til, være beregnet til opsamling af deres ekskrementer.</p> <p>S/k. 3. I staldbygninger til levekyllinger må belægningsgraden ikke overstige 15 dyr pr. m² eller 21 kg levende vægt pr. m².</p> <p>S/k. 4. Staldbygninger til levekyllinger, slagtekyllinger og æglæggende høns skal være forsynet med siddepinde til alle dyr. For æglæggende høns skal siddepindene være på mindst 18 cm pr. dyr. For perlehøns skal sidde-</p>

	<p>fuglene, og disse huller skal tilsammen være mindst 4 m pr. 100 m² af det husareal, der er til rådighed for fuglene</p> <p>- det enkelte fjerkræhus må højst rumme</p> <p>4800 kyllinger</p> <p>3000 læggehøns</p> <p>5200 perlehøns</p> <p>4000 berberønder eller pekingønder (hunddyr) eller 3200 berberønder eller pekingønder (handyr) eller andre ænder</p> <p>2500 kapuner, gæs eller kalkuner</p> <p>- det samlede fjerkræhusareal til kødproduktion på et enkelt produktionssted må ikke være på over 1600 m².</p>		<p>pindene være på mindst 20 cm pr. dyr.</p> <p><i>Stk. 5.</i> I staldbygninger til æglæggende høns skal redekasserne være foret med stroelse, plastråtter eller lignende materiale.</p> <p>§ 53. Staldbygninger til fjerkræ skal have indgangs- og udgangshuller af en størrelse, som passer til fuglene, og disse huller skal tilsammen være mindst 4 m pr. 100 m² af det husareal, der til enhver tid er til rådighed for fuglene.</p> <p><i>Stk. 2.</i> Ind- og udgangshullerne skal være jævnt fordelt mod udearealet, således at hele flokken har uhindret adgang til at komme ud.</p> <p><i>Stk. 3.</i> Hvis stalden er udstyret med en solid tilbygning af fast konstruktion med en mindste bredde på 1 m, som fuglene har uhindret adgang til hele døgnet, skal størrelsen af ind- og udgangshullerne mellem den indre stald og tilbygningen være mindst 1,5 m pr. 100 m² af det husareal, der til enhver tid er til rådighed for fuglene. Tilbygningen skal kunne lukkes af mod udearealet.</p> <p>§ 54. Det enkelte fjerkræhus må højst rumme</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 4.800 slagtekyllinger, 2) 4.800 levekyllinger, 3) 3.000 æglæggende høns, 4) 5.200 perlehøns, 5) 4.000 berberønder eller pekingønder (hunddyr) eller 3.200 berberønder eller pekingønder (handyr) eller andre ænder, eller 6) 2.500 kapuner, gæs eller kalkuner. <p>§ 55. Det samlede fjerkræhusareal til kødproduktion på et enkelt produktionssted må ikke være på over 1.600 m².</p>
8.4.4.	<p>For læggehøns kan dagslys suppleres med kunstig belysning, så der dagligt er lys i indtil 16 timer med en sammenhængende natlig hvileperiode uden kunstigt lys på mindst 8 timer.</p>	<p>§ 62, stk. 2, erstatter RFO, bilag I, del B, nr. 8.4.4. – se § 62, stk. 2 under nr. 8.1.1.</p>	
8.4.5.	<p>Fjerkræ skal have adgang til en hønsegård i fri luft, når vejrforholdene tillader det, og skal, når det er muligt, have en sådan adgang i mindst en tredjedel af deres liv. Disse hønsegårde i fri luft skal navnlig være dækket af vegetation, give rimeligt lys og give dyrene let adgang til et tilstrækkeligt antal drikke- og spisekar.</p>	<p>§ 59 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.4.5.</p>	<p>§ 59. Fjerkræ skal, når de er fuldførte ved ca. 6-7 ugers alderen, have adgang til et attraktivt udeareal, når vejrforholdene tillader det, og skal, når det er muligt, have en sådan adgang i mindst en tredjedel af deres liv.</p> <p><i>Stk. 2.</i> Uanset stk. 1 kan fjerkræ under 9 uger holdes inde i perioden mellem den 1. oktober og 15. april.</p> <p><i>Stk. 3.</i> Udearealet skal være dækket af vegetation, give rimeligt lys og give fuglene let adgang til et tilstrækkeligt antal drikke- og spisekar.</p> <p><i>Stk. 4.</i> Udearealet skal være indrettet, så afstanden til nærmeste indgangshul til staldbygningen intet sted overstiger 150 m.</p> <p><i>Stk. 5.</i> Plantedirektoratet kan dispensere fra kravet i stk. 4, så afstanden</p>

			<p>kan udvides til 350 m, under forudsætning af, at der bl.a. etableres drikkevand på udearealet.</p>
<p>8.4.6.</p>	<p>Af sundhedshensyn skal der være en tomgangsperiode mellem opdræt af to fjerkræflokke. I denne periode rengøres og desinficeres bygningen og dens udstyr. Ligeledes skal hønsegården hvile efter opdræt af en fjerkræflok, så vegetationen kan gro frem igen og der kan overholdes en tomgangsperiode. Medlemsstatene fastsætter tomgangsperiodens længde og meddelel Kommissionen og de andre medlemsstater beslutningen. Disse krav gælder ikke for små fjerkræflokke, som ikke holdes i hønsegårde, og som kan bevæge sig frit hele dagen.</p>	<p>§ 60 erstatter og supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.4.6.</p>	<p>§ 60. Af sundhedshensyn skal der være en tomgangsperiode mellem opdræt af to fjerkræflokke. I denne periode skal bygningen og dens udstyr rengøres og desinficeres.</p> <p>Stk. 2. I stalden og folden skal tomgangsperioden mellem to fjerkræflokke være mindst 14 dage. Hvor der anvendes mobile huse uden bund, og hvor huset flyttes i forbindelse med holdskifte, skal der være en tomgangsperiode på mindst 1 døgn.</p> <p>Stk. 3. Der skal foretages holdskifte på udearealerne til fjerkræ. Udearealet skal være frit for fjerkræ hvert andet år, jf. dog stk. 7, så vegetationen kan genetableres og smittetrykket reduceres.</p> <p>Stk. 4. Hvis en producent har et hold æglæggende høns i mere end 12 måneder, kan holdskiftet udskydes, således at der maksimalt går 15 måneder mellem holdskiftet.</p> <p>Stk. 5. Kravet om tomgangsperiode og holdskifte gælder ikke for små fjerkræflokke under erhvervsomtrentlig dyrehold, som ikke holdes i folde, og som kan bevæge sig frit hele dagen.</p> <p>Stk. 6. Ved holdskifte skal hele den gamle fold lukkes af og fuglene skal lukkes ind i en ny fold, jf. dog stk. 7.</p> <p>Stk. 7. For fjerkræ kan der ske et glidende holdskifte ved, at den gamle fold gradvis lukkes af, og dyrene samtidigt får adgang til en tilsvarende ny fold, hvis</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) det samlede udeareal, der anvendes i holdskiftet, mindst udgør det dobbelte af minimumsudearealet pr. fugl, 2) fuglene til stadighed har adgang til minimumsudearealet, 3) udearealet er dækket af skov, plantage eller tilsvarende vegetation, 4) holdskiftet tilrettelægges, så fuglene indenfor et år har haft adgang til det samlede udeareal, 5) reguleringen af folden skal senest ske, når halvdelen af produktionsperioden er gennemført, og 6) foldegræningen noteres i logbogen.
<p>8.5.1.</p>	<p>Som en undtagelse fra kravene i punkt 8.3.1, 8.4.2, 8.4.3 og 8.4.5 og belægningsgraderne i bilag VIII kan medlemsstaternes kompetente myndigheder tillade, at der afvikles fra kravene i disse punkter og i bilag VIII i en overgangsperiode, der udløber den 31. december 2010. Denne undtagelsesbestemmelse finder kun anvendelse på bedrifter med animalsk produktion, hvis eksisterende bygninger er opført før den 24. august 1999, og hvis de er i overensstemmelse med de nationale regler for økologisk dyreopdræt, der gælder for denne dato, eller hvis sådanne ikke findes, med private standarder, der er accepteret eller</p>	<p>§§ 46, 47, 48, og 49 supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.5.1., jf. nr. 8.3.1., og bilag VIII.</p> <p>§§ 56, 57 og 58, supplerer RFO, bilag I, del B, nr. 8.5.1., jf. nr. 8.4.3., og bilag VIII.</p>	<p>§ 46. §§ 47 – 49, kan i en overgangsperiode, der udløber den 31. december 2010, anvendes i stedet for § 43, stk. 1, § 44, stk. 1, samt kravene i rådsforordningens bilag VIII, nr. 1, om mindste indendørs og udendørs areal og andre bygningsskarakteristika, af følgende bedrifter med animalsk produktion:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Bedriften er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 1999, og <ol style="list-style-type: none"> a) hvis eksisterende bygninger og løbegårde er opført før den

anerkendt af medlemsstaterne.

<p>24. august 1999, og</p> <p>b) på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 210 af 6. april 1998 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer.</p> <p>2) Bedriften er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 2000, og</p> <p>a) hvis staldbygninger og løbegårde er opført efter den 24. august 1999, under forudsætning af, at byggeriet var anmeldt til kommunen inden den 24. august 1999 og byggeriet var opført inden den 24. august 2000, og</p> <p>b) på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 757 af 3. oktober 1999 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer.</p> <p><i>Stk. 2.</i> Bedrifter, hvor der foretages ombygning, nybygning eller anden væsentlig ændring af de eksisterende stalde eller løbegårde, herunder skifter produktionsgren i bygningerne, vil ikke længere være omfattet af overgangsordningen i stk. 1 med hensyn til de pågældende stalde og/eller løbegårde, hvor forholdene er ændret.</p> <p>§ 47. Bedrifter, der er omfattet af overgangsordningen, jf. § 46, skal ved opstaldningen af deres pattedyr sikre, at dyrenes biologiske og adfærdsmæssige behov tilgodeses, herunder at dyrene, i overensstemmelse med de forskellige dyregrupperes behov, har et indendørs areal og en udendørs løbegård til rådighed, der er så store, at alle dyr</p> <p>1) har bevægelsesfrihed til at stå naturligt,</p> <p>2) kan lægge sig ned samtidig, vende sig, soignere sig, indtage alle naturlige stillinger og foretage alle naturlige bevægelser.</p> <p><i>Stk. 2.</i> Arealer og løbegårde skal være så store, at det sikres, at flokstyrrelsen ikke har negativ indflydelse på trivselen.</p> <p>§ 48. Bedrifter, der er omfattet af overgangsordningen, jf. § 46, kan til deres produktion af slagtesvin, efter fravæning, anvende stusystemer med tilhørende udendørs løbegård i stedet for andet udendørsareal.</p> <p><i>Stk. 2.</i> Svinene skal have uhindret adgang til løbegården hele året rundt. Løbegården kan være helt overdækket.</p> <p><i>Stk. 3.</i> Løbegården skal være så stor, at alle dyr samtidigt kan opholde sig i den og bevæge sig naturligt.</p> <p><i>Stk. 4.</i> Luftsikke og temperatur i løbegården skal svare til udeklimaet.</p> <p><i>Stk. 5.</i> Svinene skal have mulighed for at ligge i et trækfrit lejeareal.</p> <p>§ 49. Bedrifter, der er omfattet af overgangsordningen, jf. § 46, og hvor produktionen af slagtesvin, efter fravæning, i sommerperioden foregår på</p>		
---	--	--

<p>græsarealer, således at dyrene har adgang til græsarealer i mindst 150 dage i sommerperioden (15. april til 1. november), kan opstaldning af slagtesvin i vinterhalvåret forgå indendørs uden adgang til udendørs løbegård.</p> <p>§ 56. §§ 57 og 58, kan i en overgangsperiode, der udløber den 31. december 2010, anvendes i stedet for § 53 og § 54, nr. 2 og 3, samt kravene i rådsforordningens bilag VIII, nr. 2, om mindste indendørs og udendørs areal og andre bygningskarakteristika, af følgende bedrifter med animalsk produktion:</p> <p>1) Bedriften er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 1999, og</p> <ul style="list-style-type: none">a) hvis eksisterende bygninger er opført før den 24. august 1999, ogb) på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 210 af 6. april 1998 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer. <p>2) Bedriften er autoriseret eller havde ansøgt om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion inden den 24. august 2000, og</p> <ul style="list-style-type: none">a) hvis staldbygninger er opført efter den 24. august 1999, under forudsætning af, at byggeriet var anmeldt til kommunen inden den 24. august 1999 og byggeriet var opført inden den 24. august 2000, ogb) på denne dato overholdt kravene om økologisk husdyrhold i bekendtgørelse nr. 757 af 3. oktober 1999 om økologisk jordbrugsproduktion med senere ændringer. <p><i>Stk. 2.</i> Bedrifter, hvor der foretages ombygning, nybygning eller anden væsentlig ændring af de eksisterende stalde, herunder skifter produktionsgren i bygningerne, vil ikke længere være omfattet af overgangsordningen i stk. 1 med hensyn til de pågældende stalde, hvor forholdene er ændret.</p> <p>§ 57. På bedrifter, der er omfattet af overgangsordningen, jf. § 56 skal staldbygninger til fjerkræ (undtagen ænder og levekylflinger) have indgangs- og udgangshuller af en størrelse, som passer til fuglene, og disse huller skal tilsammen være mindst 4 m² af det husareal, der til enhver tid er til rådighed for fuglene.</p> <p><i>Stk. 2.</i> Ind- og udgangshullerne skal være jævnt fordelt over hele stalden, således at hele flokken har uhindret adgang til at komme ud. Hvis belægningsgraden i stalden er under maksimumsgrensen, kan kravet til ind- og udgangshuller reduceres forholdsvis.</p> <p><i>Stk. 3.</i> Hvis stalden er udstyret med en solid tilbygning af fast konstruktion</p>		
---	--	--

			<p>med en mindste bredde på 1 m, som fuglene har uhindret adgang til hele døgnet, skal størrelsen af ind- og udgangshullerne mellem den indre stald og tilbygningen være mindst 1,5 m pr. 100 m² af det husareal, der til enhver tid er til rådighed for fuglene. Tilbygningen skal kunne lukkes af mod udearealet.</p> <p>§ 58. For bedrifter med æglæggende høns, der er omfattet af overgangsordningen, jf. § 56 må flokstørrelsen ikke overstige 4.500 dyr pr. stald eller udeareal.</p>
--	--	--	--

Bilag 7. Blanketter og skemaer

Blanketter:

- [Anmeldelse af afgræsning med ikke-økologiske dyr på en økologisk bedrift](#)
- [Anmeldelse af brug af ikke-økologisk frø](#)
- [Anmeldelse af brug af ikke-økologisk frø, udsæd og vegetativt formeringsmateriale til produktion af hjemmeproduceret udsæd](#)
- [Anmeldelse af leje/tilforpagtning af bygning](#)
- [Anmeldelse af lønbehandling \(kun rensning/tørring af korn og markfrø\) og opbevaring på ikke-økologisk bedrift eller virksomhed](#)
- [Anmeldelse af paratuberkulosesanering – kalve tages fra koen ved kælvning](#)
- [Anmeldelse af Salmonella Dublin sanering – kalve tages fra koen ved kælvning](#)
- [Anmeldelse af udlejning/bortforpagtning af bygning](#)
- [Ansøgning om autorisation til økologisk jordbrugsproduktion](#)
- [Ansøgning om individuel tilladelse til brug af ikke-økologisk frø, læggemateriale eller vegetativt formeringsmateriale](#)
- [Ansøgning om nedsat omlægningstid for økologisk jordbrug](#)
- [Erklæringer vedrørende ansøgning om nedsat omlægningstid for økologisk jordbrug](#)
- [Erklæring om adskillelse under lønbehandling \(rensning/tørring\) og opbevaring på ikke-økologisk bedrift eller virksomhed](#)
- [Erklæring om økologisk bedrift uden salg af produkter](#)
- [Indberetning af nye arealer](#)
- [Producentските](#)
- [Økologistatuserklæring for husdyrprodukter](#)
- [Økologistatuserklæring for markprodukter](#)

Skemaer:

- [Besætningslogbog](#)
- [Medicinlogbog for enkelt dyr, \(for fjerkræ, smågrise og slagtesvin dog flok\)](#)
- [Gødningsopgørelse for den økologiske enhed \(bedrifter med samtidig drift\)](#)
- [Kvittering for overførsel af husdyrgødning](#)

STIKORDSREGISTER

A	
Adgang til friskt drikkevand	67
Adgang til regnskaber og bedriften	93
Afgivelse - modtagelse, gødning	31
Afgræsning	52
Afgræsning af omlægningsmarker	56
Afgræsning for drøvtyggere	68
Afgræsning med ikke-økologiske dyr	55
Afgrødernes status	14
Afkøling	63
Afprøvning af nye hønelinier	41
Aktivstoffer	33
Aminosyrer	51
Ammoniakkoncentration	74
Anmeldelse til Plantedirektoratet	22;23;55;89
Antibiotikaholdige lægemidler	81
Arealer under omlægning	28
Aromastoffer	51
Autorisationsansøgning	92
Avlsstation	40
B	
Bakterier	52
Bedrifter uden salg	93
Behandling med antibiotika	78
Behandling, sygdom	77
Behandlingsregnskab	78
Bekæmpelse af fluer	57
Bekæmpelse af mus	57
Bekæmpelse af rotter	57
Belgisk blåhvidt kvæg	41
Belægningsgrad	57
Belægningsgrad og flokstørrelse for fjerkræ	72
Besætningsliste	44
Besætningslogbog	36
Bevægelsesfrihed	56
Biogasanlæg	30
Bortforpagtede arealer og bygninger	4
Brakarealer	15
Brændselskorn	8
Bøder	94
C	
Calcium	52
Calciumpropionat	78
Certificeret frø	20;26
Certificeret såsæd	19
Certifikat for jordbrugsbedrifter	90
CKR-øremærkning	44
D	
Database for økologisk frø og vegetativt formeringsmateriale	21
Den økologiske frødatabase	21
Den økologiske frødatabase, særlige forhold	21
Diegivningsperiode	64
Dokumentation, planter	25;28
Drikkevand	52
Drænet gulv	59
Dyrenes oprindelse	40
Dyrskuer	40
Dækafgrøde	18
Dødelighed, fjerkræ	71
E	
Efterafgrøder	22
Efterbehandling	81
Efterårsafgrøde	18
Ejerskifte	41
Eksport	90
Ekstensiv drift	55;56
Eldrivmidler	59
Elektrolytblanding	52
Elhegn	59
Ensilering	52
Enzymer	52
Erklæring om GMO-frihed	20
Etablering af en besætning	41
Etablering af læ, skygge og dækning	76
F	
Farehytter	59
Farve- og aromastoffer	51
Fast gulv	58
Fiskemel	48
Fjerkræ	41
Fjerkræ, blodige sår	71
Fjerkræ, grovfoder	72
Fjerkræ, let pillede	71
Fjerkræ, meget pillede	71
Flokstørrelse	73
Flokstørrelse, fjerkræ	72
Fluebeskyttelse på græs	57;70
Flydende mineraler	52
Flydende vitaminer	52
Foder	45;88
Foder af landbrugsoprindelse	45
Foderberegning	45
Foderblandinger	50
Foderplan	45;47;48
Foderproduktionsareal	37
Folde, svin og fjerkræ	56
Foldskifte	76
Forhøjet supplering	43
Forlængelse af omlægningstiden, planteavl	15
Fornylse og genetablering	42
Forpagtede arealer og bygninger	4
Fremavl	19;26
Fremavlsmateriale	88
Frihandelsprodukter	52;78
Frilandshytter	59

Frø, vegetativt formeringsmateriale, udplantningsplanter	20
Fuldfjerede	75
Fytoterapeutika	77
Fælles græsningsareal	55
Førstegangsetablering	41

G

Generel tilladelse, planter	22;24
Generelle krav fjerkræ	71
Generelle principper	3
Genetisk modificeret materiale (GMO)	3;20;51
Genomlægning, husdyr	36;79
Grovfoder	47;63
Grovfoderandel	46
Græs	13
Græsfrøblandinger	25
Græsning	8;69
Græsningskov	11
Græsningslaug	54
Græsningsret	52
Grøngødning	22
Grøntsagsfrø	20
Gummimåtter	59
Gødning	29;88
Gødning fra husdyrhold til eget brug	39
Gødningsopgørelse	10
Gødningsoverførslen	10
Gødningsstoffer	30
Gårdbutik	85;86
Gårdsplads	4

H

Halekupering	84
Halm	47
Handyr til avl	44
Hegn	10
Helhedsorienteret velfærdssystem	71
Hestehold	40
Hjemmeproduceret udsæd	27
Hjælpestoffer	4
Hjælpestoffer til foderfremstilling	52
Homøopatiske produkter	77
Hundyr til avl	43
Husdyrhold	4;35
Husdyrhold til eget brug	38
Husdyrproduktion	30
Hønelinier	42
Høring	93

I

Identifikation af dyr	44
Ikke fastsat tilbageholdelsestid	80
Ikke-erhvervsmæssigt dyrehold	38;56
Ikke-økologisk foder	48
Ikke-økologisk frø eller vegetativt formeringsmateriale	24
Ikke-økologisk gødning	30
Ikke-økologisk husdyrgødning	30
Ikke-økologisk strøelse	74
Ikke-økologiske dyr	55

Ikke-økologiske handyr	44
Import, tredjelande	89
Ind- og udgangshuller	75
Indberetning	95
Indberetning, gødning	32
Inddragelse af bedriftens autorisation	95
Indendørsforhold - fjerkræ	72;74
Indendørsforhold for får og geder	66
Indendørsforhold, generelle forhold	58
Indendørsforhold, kvæg	59
Indkøb af dyr, dokumentation ved	36
Indsamling, vild natur	11
Indskærpelse	94
Indsættelse af kalve og føl	42
Indvidafprøvning	40
Isolering af syge dyr	82
Isolering i mælkefodringsperioden	82

J

Jordbundsanalyse	31
Jordforbedringsmidler	29
Jordløs	30
Jordløs produktion	3
Jordtilliggende	3
Juletræer	28

K

Kalve	67
Kalveytter	60
Kasseret fremavl	26
Kastration, afhorning og næseringning	83
Kemiske opløsningsmidler	48
Klage	99
Klar fysisk adskillelse	5
Klimazoner	64
Kodressør	59
Kompost	31
Konkrete problemer, dyrevelfærd	74
Konserveringsstoffer	51
Kontrol	92;93
Kontroltest	89
Kontrolbesøg	93
Kontrolrapport	93
Kviehotel	9
Kvæg, indendørsforhold	59
Kvælstof	29
Kælvning	59
Kød	35
Kød- og benmel	48
Køkken- og prydhaver	4
Kål-, salat- og juletræsplanter	21

L

Lam og kid	42
Landbrugsafgrøder	20
Landbrugsoprindelse	45
Langsomt voksende racer	77
Langsomtvoksende kalkunracer	77
Langsomtvoksende slagtekyllingeracer	77
Leje af græsningsret	53
Leje/tilforpagtning af bygninger	6

Lejeareal	58;63
Levedyrssalg	80
Logbog	35
Lovpligtig sanering	35;42;83
Lægemidler	82
Løbegård	62;65
Løbegårde til tyre	60
Løbegårde, svin og fjerkræ	14;60;61;63;65
Lønbehandling	8

M

Madrasser	59
Marginale jorder	3
Markedsføring	85
Maskinstation	12
Medicinlogbog	36;80
Mellemhandler	12;87
Mikroorganismepræparater	31
Mindste arealkrav til opstaldning af kalve	62
Mindste indendørs- og udendørsareal for får og geder	66
Mindste slagtealder	77
Mineralblandinger	46
Mineraler	51
Mobile kyllingehuse	72
Mobile telte	59
Modenhed/helsæd	18
Mus	57
MVJ-arealer	15
Mælk fra behandlede dyr	80
Mælk fra dyr under omlægning	37;50
Mælkeerstatning	50
Mælkefodring	50
Mælkefodringsperiode	50;60
Mærkning af økologiske produkter	87
Mærkning, husdyr	44

N

Narresutter	60
Natriumpropionat	78
Naturligt lys	74
Nedsat omlægningstid, planteavl	15
Nettoareal	58
Nye arealer	14
Næbtrimning	84
Næringsstoffer	31

O

Omlægning	3
Omlægning, husdyr	35;41
Omlægningsdato, husdyr	36
Omlægningsfoder	47
Omlægningstid - løbegårde	14
Omlægningstid, husdyr	36
Omlægningstid, planteavl	13
Opbevaring af ikke-økologisk produkt	7
Opbevaring af medicin	82
Opbevaring på ikke-økologisk bedrift/virksomhed	8
Opbevaringsfaciliteter	5
Opbinding	57

Operative indgreb - kastration, halekupering, tandslibning, afhorning	83
Ophør	96
Opmåling af stalde	58
Oprindelige danske husdyrracer	43
Opstaldning af fjerkræ	71
Opstaldning af pattedyr	56
Opstaldning i hytter og telte m.m.	69;70
Ordrebekræftelse, ikke økologiske frø	24
Organiske syrer	52
Overdækket løbegård	64;65
Overgangsordning for får og geder	66
Overgangsordning for kalveopstaldning	62
Overgangsordning for kvægeopstaldning	61
Overgangsordning for so-/gylteopstaldning	66
Overgangsordning for staldbygninger	58
Overgangsordninger for fjerkræ	73
Overgangsordninger for svin	65
Overtagelse af ejendom	97
Overtrædelse	94
Oxytocin	81

P

Paraffinolie	78
Parallelavl, husdyr	37
Parallelavl, planter	17
Parallelavl, samtidig drift	9
Parallelavl, undtagelser	19
Parasitbekæmpelse	81
Paratuberkulose	83
Particertifikat	90
Pattesalve	79
Pelsdyrproduktion	35
Pelspleje	57
Permanent græs	13
Plan for hele bedriftens omlægning	92
Planteavl	13
Plantebeskyttelse	32
Plantebeskyttelsesmidler	88
Planteformeringsmateriale	88
Planter af samme sort	18
Producentstifte	92;96
Produkter i løs vægt	12
Produktiv livscyklus	79
Pyntegrønt	28
Påbud	94

R

Rapsskrå	48
Rede pr. høne	73
Reduceret kontrol	93
Registrering, adskillelse og mærkning	80
Regnskab, stalddørssalg	86;94
Regnskab, torvesalg	86;94
Regnskaber	9;93
Rensning	8
Reproark	88
Reproduktion	44
Rodemateriale	63
Rotter	57
Rækkedampning	33

S

Salg	85
Salmonella Dublin	83
Samgræsning	54
Samtidig drift	4;9
Samtidig omlægning, husdyr	37
Sanering	42
Sanering/bekæmpelse	83
Sanktioner/konsekvenser	94
Sengebåse	59
Separationsanlæg	30
Siddepinde	75
Skadedyrsbekæmpelse	32;57
Skel	5
Skov, hegn, vildtremiser	4;10
Slagtealder for fjerkræarterne	77
Slagtefjerkræ foldskifte	76
Slam	30
Slæt	53
Smittetrykket reduceres	76
Småplanter	20
Sogrise	42
Sojaskrå	48
Solsikkeskrå	48
Spaltegulv	58;61;64;65
Sporeelementer	77
Stalddørssalg	85;86;94
Stalde	5
Statusrapport	98
Strøelse	58
Strøhalm	47
Strømførende tråde	59
Stude	44
Sundhedsrådgivningsaftaler	81
Supplering med ikke-økologiske husdyr	43
Suttebehov	60
Svampe	32
Svin	63
Svin og fjerkræ	14
Sygdomsbehandling	77
Sygesti	83
Syntetiske vitaminer	52
Sædkifteplan	3;29

T

Tilbageholdelsestid	79
Tilfælde af sanering/bekæmpelse	83
Tilsætningsstoffer	51
Tomgangsperiode	75
Torvesalg	86;94
Transport	86
Transport af økologiske dyr	45
Transport af økologiske produkter	11
Transporttid	45
Træ og vedprodukter	10
Tyre	60
Tyrekalve	44
Tøjring	57
Tørring	8
Tørstofmængde	45

Tørstofværdi	45
--------------------	----

U

Udbud, frø og læggekartofler	21
Udeareal	75
Udeforhold – pattedyr	67
Udendørsareal, fjerkræ	56;72
Udendørsforhold - fjerkræ	75
Udenlandsk kontrolorgans ekstra regler	90;91
Udgangshuller reduceres	74
Udlejning af græsningsret	54
Udlejning/bortforpagtning af bygninger	5
Udlisitering af kvier	9
Udplantningsplanter	20;21;27;88
Udskiftning af race	43
Udsæd	88
Udvidelse af besætningen	43
Udyrkede arealer	15
Ukrudtsbekæmpelse	32

V

Vacciner og sera	81
Vedvarende græs, nu permanent græs	13
Vegetativt formeringsmateriale	20
Veranda	75
Veterinære lægemidler	78
Videresælgere	12
Vild natur	11
Vildt, foder	10
Vildtremiser	10
Vinddrift	5
Vinterlignende forhold	68
Vinterperiode for husdyr	68
Vitaminblandinger	46
Vitaminer	52
Voksemedie	17;32
Væksthuse	17;29
Vårafgrøde	18

Z

Zinkoxid	82
----------------	----

Æ

Ægprodukter	50
Ændring af omlægningstidspunkter	95
Ændring vedrørende arealer	95;96
Ændringer i produktionen, husdyr	35
Ændringer vedrørende husdyr	96

Ø

Økologiindberetning	95
Økologikontrolnummeret	87
Økologiske foderblandinger	50
Økologiske planterester	88
Økologistatuserklæring	98
Ø-mærket	87;88

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Plantedirektoratet
Skovbrynet 20
2800 Kgs. Lyngby

ISBN 978-87-92193-33-9 (Tryk)
ISBN 978-87-92193-34-6 (Web)

Tlf.: 4526 3600
Fax.: 4526 3610

E-mail: pdir@pdir.dk
<http://www.pdir.dk>